



21—26 april

Debatter m. m.

	Sid.
Fredagen den 21 april	
Protokollsjustering	3
Vissa anslag under åttonde huvudtiteln:	
Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet	4
Om inrättande av en professur i sinologi, m. m.	6
Karolinska institutets bibliotek	8
Grundforskning rörande skons inverkan på fotens utveckling och funktion	11
Om inrättande av en professur i fläktanläggnings- och luftbe- handlingsteknik vid Chalmers tekniska högskola	13
Om anslag till S:t Lukasstiftelsen	16
Bidrag till skattetyngda kommuner	23
Domänverkets markpolitik, m. m.	27
Åtgärder i syfte att skydda barn och ungdom mot osunda, förrå- ande och moralupplösande skrifter	43
Den internordiska bilfärjetrafiken	48
Interpellation av herr Mattsson, Torsten, ang. statens järnvägars planerade anläggningar inom det s. k. Gullbergsvassområdet i Göteborg	52
Återtagande av interpellation ang. det politiska läget i Kongo, m. m.	53
Onsdagen den 26 april	
En samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika före- tagsformer, m. m.	59
Förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.	69
Prioritering av vissa kreditbehov	80
Visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land	85
Om åtgärder till förekommande av skadeverkningar genom Ätrans översvämningar	91
Interpellation av herr Jonasson ang. principerna för handläggning av ärenden rörande skolbyggnader för enhetsskolan, m. m.	92

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 21 april	
Statsutskottets utlåtande nr 57, ang. anslag under åttonde huvud- titeln till högre utbildning och forskning	4
— nr 58, ang. anslag till Bidrag till sjukkassor m. m.	16
— nr 59, ang. anslag till Akademiska sjukhuset i Uppsala	16
— nr 60, ang. anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens men- talsjukhus m. m.	16
— nr 61, om anslag till S:t Lukasstiftelsen	16
— nr 62, ang. anslag till Bidrag till skattetyngda kommuner m. m.	23

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 27, om en allmän översyn av bokföringslagen	27
— nr 28, om viss utredning rörande aktiebolagslagens bestämmelser	27
— nr 29, ang. godkännande av europeisk konvention om inbördes rättshjälp i brottmål	27
Andra lagutskottets utlåtande nr 27, om utfyllnad av vissa underhållsbidrag	27
— nr 34, om samordning av uppbördsterminerna och tiden för utbetalning av folkpension	27
Jordbruksutskottets utlåtande nr 18, ang. domänverkets markpolitik, m. m.	27
— nr 19, ang. bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.	42
— memorial nr 20, ang. departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom	42
— utlåtande nr 24, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten: jordbruksärenden	42
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 18, om åtgärder i syfte att skydda barn och ungdom mot osunda, förråande och moralupplösande skrifter	43
— nr 19, ang. den internordiska bilfärjetrafiken m. m.	48
— nr 20, om åtgärder för att förhindra skador å sjöfågel genom oljeutsläpp	51
Onsdagen den 26 april	
Val av valmän och valmanssuppleanter för utseende av riksbanks- och riksgäldsfullmäktige jämte suppleanter för dem	57
Statsutskottets utlåtande nr 63, ang. stat för försvarets fastighetsfond	58
— nr 64, ang. vissa markförvärv för försvaret	58
— nr 65, ang. överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.	58
— nr 66, ang. driften av svenska institutet för konserveringsforskning m. m.	58
— nr 67, ang. anslag till utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm m. m.	58
— nr 68, ang. anslag å kapitalbudgeten: ecklesiastikdepartementet	58
— nr 69, ang. anslag till radiohus	58
— nr 74, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet	58
Bevillningsutskottets betänkande nr 39, om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m. ..	59
— nr 41, ang. förvärvsavgift för gift kvinna vid beskattningen m. m.	69
Bankoutskottets utlåtande nr 21, ang. prioritering av vissa kreditbehov	80
— nr 22, om en fond för tillgodoseende av kommunernas lånebehov vid förvärv av mark för upplåtelse med tomträtt	84
— nr 23, ang. lån från riksbankens avbetalningslånefond till tjänstemän vid riksdagens verk för förvärv av bostadsrätt i bostadsrättsförening	84
Andra lagutskottets utlåtande nr 39, ang. obligatorisk utrustning av motorfordon med asymmetriskt halvljus	85
— nr 40, om traktorsläpavagns utrustande med varningsskylt	85
— nr 41, om tandvårdens inordnande i sjukkasseverksamheten ..	85
Tredje lagutskottets utlåtande nr 20, om viss översyn av strandlagen	85
— nr 21, ang. tillägg till lagen om allmänna vägar, m. m.	85
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 21, om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land	85
— nr 22, om åtgärder till förekommande av skadeverkningar genom Åtrans översvämningar	91

Fredagen den 21 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

för enkla skogsbilvägar och traktorvägar».

Protokollsjustering

Upplästes för justering kammarens protokoll för den 14 innevarande månad.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Vid justeringen av förevarande protokoll såvitt avser jordbruksutskottets utlåtande nr 1, p. 78 — Vägbyggnader å skogar i enskild ägo — ber jag få anmäla följande.

Enligt jordbruksutskottets tryckta utlåtande nr 1, p. 78, föreslår utskottet under moment c), att riksdagen må »avslå motionerna I: 88 och II: 104, såvitt däri hemställts att riksdagen måtte begära sådana tillämpningsföreskrifter för användningen av anslaget till vägbyggnader å skogar i enskild ägo, att tillgängliga bidragsmedel ställes till förfogande för skogsbilvägar av olika standardklasser ävensom enkla skogsbilvägar och traktorvägar».

Enligt det beslut utskottet efter votering i denna del fattade skall emellertid orden »skogsbilvägar av olika standardklasser ävensom» utgå; det samma gäller utskottets motivering på s. 60 i utlåtandet, andra stycket, näst sista raden.

Med beaktande bl. a. av vad förutvarande statsrådet John Ericsson i denna kammare den 7 dennes uttalat om att riksdagens tryck läses i Kungl. Maj:ts kansli, tillåter jag mig, herr talman, förutsätta att regeringen skall iakttaga att utskottets hemställan, mot vilken reservation i denna del ej anförts, rätteligen skolat lyda, att riksdagen måtte »avslå motionerna I: 88 och II: 104, såvitt däri hemställts att riksdagen måtte begära sådana tillämpningsföreskrifter för användningen av anslaget till vägbyggnader å skogar i enskild ägo, att tillgängliga bidragsmedel ställes till förfogande

Efter härmed slutad överläggning godkändes det upplästa protokollet.

Ledighet från riksdagsgöromålen för deltagande i sammanträde med Europarådets rådgivande församling i Strasbourg beviljades herr *Elmgren* för tiden den 26—den 29 och herr *Andersson, Torsten*, för tiden den 24—den 29 i denna månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Härmed anhåller jag vördsamt om befrielse från riksdagsuppdraget under tiden 25—29 april för deltagande i Europarådets session i Strasbourg samt vidare under tiden 3—31 maj, då jag som svensk representant kallats att delta i det seminarium om opinionsbildning kring samhällsfrågor, som Committee of Correspondence anordnar för journalister och radiomän i New York och Washington.

Stockholm den 20/4 1961

Lisa Mattson

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare beviljades herr *Undén* ledighet från riksdagsgöromålen under tiden den 24—den 27 april för att åtfölja Hans Majestät Konungen på utrikes resa.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts skrivelse nr 101, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation.

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 145, angående bestridande av kostnader för svenska FN-styrkor, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 147, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager, m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1961/62 till högre utbildning och forskning jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Uppsala universitet, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för den 3 januari 1961 anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Uppsala universitet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 27 010 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft åtskilliga motioner.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 116 och II: 159, i vad de avsåge inrättande av en forskarassistenttjänst, icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att motionerna I: 121 och II: 154, i vad de avsåge inrättande av en professur i barnpsykiatri, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att motionerna I: 219 och II: 299, i vad de avsåge personlig professur för docenten R. S. Lagercrantz, icke måtte av riksdagen bifallas;

IV. att motionerna I: 308 och II: 463, i vad de avsåge personlig professur för universitetslektorn S. U. Palme, icke måtte av riksdagen bifallas;

V. att motionerna I: 322 och II: 298, i vad de avsåge inrättande av ytterligare en professur i meteorologi utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att motionen II: 322, i vad den avsåge professur i thoraxkirurgi med docenten V. O. Björk såsom förste innehavare, icke måtte av riksdagen bifallas;

VII. att riksdagen måtte, i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag samt i anledning av motionerna I: 127 och II: 150 ävensom med avslag å motionerna I: 116 och II: 159, I: 121 och II: 154, I: 219 och II: 299, I: 308 och II: 463, I: 312 och II: 385, I: 322 och II: 298, II: 144 samt II: 322 sistnämnda fjorton motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Uppsala universitet, som föranleddes av vad utskottet i punkten anfört;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

c) till Uppsala universitet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 27 010 000 kronor;

VIII. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 116 och II: 159 samt I: 312 och II: 385, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört angående automatiskt verkande regler för tilldelning av lärarkrafter m. m. åt de teologiska och juridiska fakulteterna.

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet

Vid punkten hade reservation utan angivet yrkande anmälts, utom av andra, av herr *Kajser*.

Herr **KAJSER** (h):

Herr talman! Föredragningslistan är i dag inte så lång, och jag vill därför i anslutning till en blank reservation på denna punkt under några minuter beröra några av de professurer vid universitetet i Uppsala, som motionsvis blivit begärda. Det är många professurer som i år har begärts, om man räknar med förslagen beträffande samtliga universitet och högskolor. En del av dem har begärts tidigare, beträffande en del av dem har utskottet t. o. m. tidigare gjort s. k. beställningsskrivningar, medan en del är nya önskemål. Liksom förra året delar jag även nu i princip den synpunkt, som utskottet vanligen brukar anföra, nämligen att det för utskottet är svårt att bestämt uttala vilken eller vilka professurer bland alla olika förslag, som är de mest angelägna, och att avgörandet är särskilt svårt när man motionsvis yrkat på mer än ett dussin olika professurer, av vilka flertalet ur många synpunkter måste anses mycket väl värda att inrättas.

I år har utskottet för ovanlighetens skull uttryckt sig mycket bestämt på ett par punkter. Tre motionsvis påyrkade professurer har föreslagits skola bli inrättade fr. o. m. budgetåret 1962/63. Beträffande alla dessa tre professurer har utskottet en eller flera gånger gjort s. k. beställningsskrivningar utan att detta lett till någon departementschefens åtgärd, och utskottets ställningstagande i år får väl anses vara en reaktion mot detta. Ingen av dessa professurer gäller emellertid Uppsala universitet.

Beträffande Uppsala universitet har man i år motionsvis begärt fem nya professurer. När det gäller inrättande av nya professurer kan två olika motiv vara av mer eller mindre avgörande betydelse. Ibland gäller det ett ämne, som behöver en representant, och i andra fall kan det vara en person, en forskare, vilkens begåvning och kunnande bör tas till vara. Det är naturligt, att båda

dessa motiv i lyckliga fall sammanträffar.

Bland de fem professurerna i Uppsala gäller en i allra högsta grad just den person, som finns till hands och som det är av värde att få ge en bättre ställning. Jag avser docenten Viking Olof Björk, som föreslagits få en professur i thoraxkirurgi. Det råder inte någon diskussion om att docent Björk har de särskilda egenskaper, som i och för sig erfordras för en professur, ja, t. o. m. för en personlig professur om så skulle behövas.

Däremot är ämnet thoraxkirurgi mycket speciellt. Det ingår inte som självständigt läroämne i läkarutbildningen. Vårt land har åtminstone inom den närmaste framtiden endast ett begränsat behov av specialutbildade thoraxkirurger. Den mera speciella thoraxkirurgien hör till de specialiteter som åtminstone inom den närmaste framtiden bör förbehållas regionsjukhusen. Men naturligtvis är det av betydelse att denna speciella thoraxkirurgi skall stå på ett högt plan och att forskning inom ämnet understödjes. Därtill kan läggas det förhållandet, att när man vill göra gällande att risk kan föreligga att vi förlorar docenten Björk till något annat land, så talar man inte alldeles utan skäl. Helt nyligen förlorade vi en av våra mest framstående thoraxkirurger till Schweiz; man kan emellertid om honom kanske säga, att han inte hade en lika självständig ställning som docent Björk redan nu har i sin ställning som överläkare vid Akademiska sjukhusets thoraxkirurgiska klinik.

Många skäl talar sålunda för inrättande av en professur i thoraxkirurgi för docenten Björk, och jag anser, att utskottet har formulerat saken rätt när det förutsätter att Kungl. Maj:t tar spörsmålet under förnyat övervägande.

I fråga om barnpsykiatri är det utan vidare klart, att det är ämnet som har den stora betydelsen. Barnpsykiatri är visserligen inte heller något examensämne i läkarutbildningen, men ämnet har så mycket större allmän och social betydelse. Behovet av barnpsykiatrer är

Om inrättande av en professur i sinologi, m. m.

stort och långt ifrån fyllt. Behovet av utbildningsplatser och av forskning är också stort. Medan den speciella thoraxkirurgi som det här är fråga om är en speciell och ytterligt speciella tekniska anordningar krävande form av kirurgien, som har betydelse för ett fåtal patienter, gäller barnpsykiatrien i stället många. Barnpsykiatrien har alltså en stor social betydelse, och det kan man inte säga om thoraxkirurgien. För mig står det alltså i detta sammanhang klart, att barnpsykiatrien som ämne har den stora betydelsen, och även om personfrågan här måhända inte är klar på samma sätt som i fråga om thoraxkirurgien, så skulle jag sätta önskemålet om en professur i barnpsykiatri före det om en i thoraxkirurgi.

I fråga om den personliga professuren i allmän och jämförande etnografi för docenten Sture Lagercrantz gäller att Lagercrantz synbarligen i mycket hög grad stimulerat till studier och forskning inom detta område. Att den tillströmning av studerande, däribland även sådana som bedriver vetenskaplig forskning på ett högt plan, som blivit en följd av Lagercrantz' verksamhet gör det nödvändigt att han genom dispens från Kungl. Maj:t även i fortsättningen kan förordnas som lärare i ämnet, är utan vidare klart, och det också ett starkt motiv för den ställning till professuren som utskottet har intagit.

Slutligen skall jag säga några ord om professuren i modern politisk och social historia. Här är strängt taget frågan om professurens inrättande redan knäckt genom ett principbeslut av riksdagen år 1947. Jag tycker att utskottet i sin skrivning även i år har givit uttryck för en ganska riktig uppfattning och uppskattning av motiven för professuren och sättet för dess tillsättande.

Herr talman! Jag har inget yrkande. Enligt min uppfattning har utskottet på ett riktigt sätt bedömt dessa professorer. Om jag skulle vilja sätta behovet av någon av dem före de andra, skulle det vara professuren i barnpsykiatri, vilken med hänsyn till det ämnets mycket stora sociala betydelse är i högsta grad önskvärd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 10—18

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19

Om inrättande av en professur i sinologi, m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Göteborgs universitet, som föranleddes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Göteborgs universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Göteborgs universitet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 13 249 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Segerstedt Wiberg* (I: 221) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen m. fl.* (II: 306),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Mattson* (I: 320) och den andra inom andra kammaren av fru *Sjövall m. fl.* (II: 371).

I motionerna I: 221 och II: 306 hade hemställts, att riksdagen måtte för medicinska sektionen av Göteborgs universitetsbibliotek för budgetåret 1961/62 anvisa anslag till anställande av en reproduktionsfotograf i lönegrad Ae 9 och ett biblioteksbiträde, likaledes i lönegrad Ae 9.

Jämväl hade utskottet här funnit lämpligt behandla en inom första kammaren av fru *Segerstedt Wiberg* väckt motion (I: 130), ehuru densamma av motionären icke formellt knutits till nu ifrågakvarande punkt. I motionen hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om snabba

Om inrättande av en professur i sinologi, m. m.

åtgärder i syfte att upprätta en professur i sinologi.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 320 och II: 371, i vad de avsåge inrättande av en professur i röntgendiagnostik, icke måtte av riksdagen bifalles;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 221 och II: 306 samt I: 320 och II: 371, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Göteborgs universitet, som föranledes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Göteborgs universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

c) till Göteborgs universitet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 13 249 000 kronor;

III. att motionen I: 130 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 221 och II: 306 i punkten anfört.

Reservation hade anförts av herr *Kajser*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Även på denna punkt vill jag säga några ord i anslutning till en blank reservation.

Den gäller i första hand fotografen vid det medicinska biblioteket vid Göteborgs universitet, en fråga där ett motionsyrkande framställts. Jag vill understryka betydelsen av det fotografiska arbetet vid biblioteket. I själva verket finns minst en fotograf anställd vid alla statliga bibliotek med motsvarande uppgift och storlek. Inte minst viktig är frågan för bibliotekets regionala verksamhet, dess utlåning till olika sjukvårdsinrättningar ute i landet.

Jag är inte säker på att man i allmän-

het har klart för sig hur stor denna utlåning är och vilket behov det finns av tidskrifter även vid landsortssjukhusen. Vid det sjukhus där jag arbetar, och där 15 olika specialiteter är representerade, håller sjukhuset ett 70-tal tidskrifter, men därjämte har läkarna privat ytterligare cirka 25 andra tidskrifter. Trots detta behöver man som regel låna en hel del andra böcker och tidskrifter, så snart man skall ta itu med något speciellt problem.

Genom fotograferandet, som kostar en obetydlig penning, slipper man det besvärliga och kostsamma översändandet av själva böckerna — låntagarna behöver visserligen inte betala, men kostnaden finns ju i alla fall — och dessutom står böckerna omedelbart till förfogande för nästa låntagare. Detta gör att det i längden är en god affär att anställa en fotograf för ändamålet. När utskottet emellertid beställningskriver om en tjänst till nästa år och räknar med att anslag för ändamålet skall kunna ställas till disposition under det kommande budgetåret, är jag nöjd och har intet yrkande.

I denna punkt behandlas också en motion av fru Segerstedt Wiberg om en professur i sinologi. Det finns ju ingen sådan professur i landet. En sådan har funnits, med en mycket framstående innehavare vilken fortfarande vid hög ålder bedriver undervisning här i Stockholm. Han har enligt uppgift i motionen inte mindre än 25 elever. I Göteborg finns 14 elever och i Lund 3 — dessa undervisas av fil. lic. Olof Bertil Andersson. I Köpenhamn finns en lärostol i östasiatiska språk med särskild hänsyn till kinesiska.

Jag vill gärna säga, att jag har en mycket stark känsla för en professur i sinologi, efter vad jag tycker kanske ännu hellre i ostasiatiska språk, men då grunden för ett fördjupat studium i sinologi ändå måste ligga i kännedom om språket, i viss mån inom hela språkgruppen, spelar det mindre roll vad professuren kallas. Förslaget är mycket starkt motiverat i den välskrivna och intressanta motionen.

Anslag till karolinska institutets bibliotek

Fru Segerstedt Wiberg hänvisar framför allt till den sinologiska forskning som med sådan framgång utförts av många svenskar, av vilka hon i motionen nämner en del. Jag tänker mera på språkundervisningen, vilket väl är den väsentliga undervisning som äger rum för närvarande.

Det kan just i närvarande tid måhända inte bli någon mera vidsträckt användning för språket i Kina, där man med sådan iver ser till att européerna ger sig i väg — av Shanghais en gång 70 000 européer torde inte mer än något 100-tal vara kvar. Men även för studiet av det japanska språket — som i skrift är en förening av kinesisk idéskrift med s. k. karaktärer och japansk stavelse-skrift — torde kunskap om den kinesiska skriften vara en förutsättning.

Det är väl riktigt som fru Segerstedt Wiberg säger i sin motion, att den japanska tekniska litteraturen ofta finns översatt eller är försedd med en sammanfattning i översättning, men jag tror trots allt att man inte kan komma i riktig och hel kontakt med den japanska tankevärlden och litteraturen utan kännedom om språket. Och även om kunskapen i engelska — ibland en mycket svårförstådd engelska — är mycket utbredd i Japan, förloras genom bristen på kunskaper i japanska språket vissa personliga kontakter. Vi har ju många affärsrepresentanter ute i Japan, och jag tror inte att man helt kan bortresonera att även de har ett visst behov av kunskaper i japanska.

Korea hör också till de länder som berörs i detta sammanhang. Där har vi ju satsat och satsar alltså en hel del i kapital och personella insatser. Även om man kan klara sig en bra bit med att lära sig tala språket utan att kunna läsa det och även om det koreanska språket skrivs med 24 lättförstådda och från den kinesiska skriften helt skilda bokstäver så finner den, som i likhet med mig stavat sig igenom mindre, koreanska texter, att de flesta böcker och tidningar i Korea alltså har en text där kinesiska karaktärer finns insprängda, vilket omöjliggör en läsning för den som inte förstår

dessa karaktärer. Även för studiet av koreanska förhållanden är sålunda kinesiska språkkunskaper av stor betydelse.

Jag vet att denna fråga blir föremål för internordiska förhandlingar inom den närmaste tiden. Jag tycker att vi skall hålla oss framme vid de förhandlingarna när det gäller att få en professur i detta ämne, hur nu dess närmare utformning än må bli.

Fru Segerstedt Wiberg erinrar om vilka värden handeln på Kina i gången tid fört till Göteborg och vilken betydelse de haft för framtiden. I anslutning till detta skulle jag gärna vilja nämna att jag har ett minne från en vistelse i fjärran Östern för tio år sedan. I Bangkok, som ju visserligen inte hör till det här aktuella området, var den svenska kolonien då cirka 10 personer, den norska cirka 40 och den danska 150. Det var det danska Ostasiatiska stora tidigare insatser i Thailand som torde ha betytt mycket för detta. I Japan är fördelningen kanske mera likformig mellan de skandinaviska länderna, även om jag då fick intrycket att dansk och norsk sjöfart låg före oss.

Det intrycket är kanske felaktigt. Men med de stora folk det här gäller och de stora marknader som det är fråga om är det angeläget att noga sköta våra förbindelser med dem och att även odla de kulturella förbindelserna. Det är angeläget att inte bli akterseglad, såsom vi en gång för ganska länge sedan tydligen måste ha blivit i Thailand.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 20—28

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 29

Anslag till karolinska institutets bibliotek

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag

Anslag till karolinska institutets bibliotek 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 11 626 800 kronor,

dels ock att utskottets hemställan under III, bort utgå.

Herr KÄLLQVIST (fp):

Herr talman! Det torde vara väl bekant för ledamöterna i denna kammare att vi inom statsutskottets andra avdelning har en rätt hård arbetsbörda. Åttonde huvudtiteln är kraftigt tilltagen och föranleder ofta till motionsvis framförda önskningsar. Under behandlingen av anslagsäskandena under åttonde huvudtiteln ställs vi nästan alltid inför ökade krav på medelsanvisning både från departementets sida och även från motionärernas. Man måste emellertid erkänna, att departementschefen på ett utomordentligt sätt under senare år har försökt att anslagsvägen öka möjligheterna för den högre undervisningen att på ett bättre sätt tillgodose de krav, som numera ställs på den.

Men lika visst som krav ställs av departementschefen och av motionärer, lika visst hör vi avdelningens ordförande säga, att »detta är en avvägningsfråga», och vi tillhålls alltid att försöka iakttä en viss försiktighet på de aktuella punkterna. I stort sett har väl den pedagogiken från ordförandens sida lyckats, och vi försöker väl att i de flesta fall komma överens och skriva ihop oss och även vara rätt återhållsamma. Men det är helt naturligt att vi på vissa punkter kanske inte kan följa den där uppmaningen.

När det gäller den värdefulla upprustning som skett av den högre undervisningen gör jag dock den iakttagelsen, att man beträffande biblioteken, och framför allt de vetenskapliga biblioteken, måhända skulle önska att högre anslag kunde beviljas för att ge dessa bibliotek större resurser. Vi har haft föredragningar inom avdelningen, som på ett utomordentligt sätt har skildrat förhållandena både i Göteborg och i Stockholm på detta område. Andra avdelningen hade för ett par år sedan tillfälle att besöka Göteborg, och även då fick vi redogörelser som gav oss det intrycket, att det vore

ävensom med avslag å motionerna I: 208, av herr Kaijser, och II: 321, av herr von Friesen, samt II: 466, av herr Björkman,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet, som föranleddes av vad departementschefen anför;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

c) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 11 618 000 kronor;

II. att motionen I: 209, av herrar Kaijser och Edström, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionerna I: 208 och II: 321 i punkten anför.

I de likalydande motionerna I: 208 och II: 321 hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1961/62 under posten avlöningar till icke-ordinarie personal vid karolinska mediko-kirurgiska institutet bevilja ett ytterligare anslag av 8 800 kronor för anställande av ett förste biblioteksbiträde i Ag 9 vid karolinska institutets bibliotek.

Reservation hade avgivits av herrar Källqvist och Kaijser samt fröken Elmén, vilka ansett, *dels* att utskottets yttrande i viss del bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, *dels* att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 208 och II: 321 samt med avslag å motionen II: 466,

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

c) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret

Anslag till karolinska institutets bibliotek

lyckligt om vi på detta område kunde få en avsevärd förstärkning. Jag skulle önska att avdelningen på den punkten kunde vara litet mera generös.

Jag har i detta sammanhang också gjort den iakttagelsen, att vi mera sällan får höra någonting från den samlade biblioteksmannakåren. Vid de föredragningar, som förekommit inom utskottet, har vi nästan fått annonsera efter var den samlade kåren befinner sig. Jag tror att det skulle vara av en viss betydelse, om vi från deras sida kunde få se en samlad framstöt för att bättre nyttja den utrustning som vi har fått. I många fall har man fått lov att minska tiden för öppet-hållande av biblioteken, och man har inte heller kunnat utnyttja möjligheterna att ge studenter och forskare de anvisningar i fråga om den litteratur som finns. Jag vågar kanske säga, att det här har uppstått en besvärande flaskhals.

Jag tillåter mig att i detta sammanhang vädja till departementschefen, som befinner sig i kammaren, att han försöker tillgodose denna verksamhet. Jag tror att den saken skulle vinna genklang även här i kammaren.

Jag ber, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Häri instämde hr *Kajser* (h).

Herr NÄSTRÖM (s):

Herr talman! Min värderade vän herr Källqvist var vänlig nog att ge några interiorer från andra avdelningens arbete. Jag har ingenting att invända mot det. Jag tror att vi allesammans förstår de svårigheter som här kan uppstå på olika punkter.

Går man igenom åttonde huvudtiteln skall man finna att Kungl. Maj:t haft att ta ställning till en lång rad framställningar om nya tjänster. Det gäller 60 professurer och 40 laboraturer, alltså sammanlagt 100 tjänster. Utöver detta har motioner väckts om 17 nya professurer. Därtill kommer tjänster i alla olika lönegrader.

Jag vill för min del gärna understryka Kungl. Maj:ts svårigheter när det gäl-

ler att ta ställning till dessa olika önskemål. Olika ämbetsverk och institutioner för väl fram sina önskemål, även om de själva förstår att det inte finns någon ekonomisk möjlighet att på ett enda år tillfredsställa alla behov. Jag är för egen del glad över de verkliga krafttag, som Kungl. Maj:t detta år har tagit i fråga om åttonde huvudtiteln. Går man igenom den noa, skall man finna att det på punkt efter punkt har åstadkommits en förbättring, som alldeles säkert är nödvändig. Vi torde allesammans vara glada över att vi är i den lyckliga ekonomiska situationen att vi kunnat åstadkomma en verklig upprustning på detta område.

Riksdagens ärade ledamöter har givetvis specialsypunkter vid dessa ärendens behandling. I statsutskottets andra avdelning behandlar vi omkring 150 motioner av olika slag. Redan herr Källqvist nämnde om svårigheten för avdelningen att avväga, vilka av dessa motioner som kan anses vara mest nödvändiga. Vi söker inom utskottet bedöma detta så gott vi kan. Vi har även den uppfattningen, att Kungl. Maj:ts kansli mycket noggrant gått igenom de olika förslagen och inom den ekonomiska ram, där man har att handla, försökt att utnyttja tillgängliga medel på bästa möjliga sätt.

Jag förstår mycket väl de företrädare för ämbetsverk och institutioner, som kan vara missnöjda ibland, då inte just de har fått allt eller en större del av vad de har önskat. Det är ju dock både teoretiskt och praktiskt omöjligt för oss att kunna hålla en sådan arbetstakt. Vi får söka bedöma problemen på lång sikt och söka göra det bästa möjliga av den ekonomiska situation, som råder vid varje riksdagssession. Så har det varit under många år och så torde det bli även i framtiden.

Herr Källqvist berörde, kan man säga, ett litet avsnitt av det hela när det gäller biblioteken. Det betyder dock inte att det är ett oviktigt avsnitt. Den uppfattningen har inte heller vi. Jag vill erinra om att vi i utskottsutlåtandet skrivit: »Det synes utskottet uppenbart att åtgärder snarast bör vidtagas för att bib-

Ang. grundforskning rörande skons inverkan på fotens utveckling och funktion
lioteket skall komma ur sitt nuvarande här tjänsten kommer till stånd redan under det kommande budgetåret, men jag bekymmersamma läge.» Känner jag departementschefen rätt, tror jag att han förstår att möjligheterna att vid en vötering få vårt önskemål förverkligat är kommer att göra allt för att få ett bättre sakernas tillstånd på detta område. ganska små. Jag hoppas dock att vår aktion skall vara ytterligare ett skäl för departementschefen att tänka på saken till nästa år.

Det jag nu har sagt, herr talman, gäller för de flesta punkterna i detta avsnitt av åttonde huvudtiteln, och det gäller även för de efterföljande. Har man länge tillhört denna kammare samt statsutskottet, och har man följt med utvecklingen på detta område, är det väl inte förutan att man ibland själv är både glad och förvånad över den upprustning, som faktiskt kunnat ske på olika områden under senare år. Jag för min del, herr talman, önskar bara att vi skall kunna få fullfölja detta framstegsarbete.

Till sist vill jag säga — utan några som helst bitankar — att departementschefen och departementet har betydligt bättre förutsättningar att göra den avvägning, som redan herr Källqvist talade om, än vad utskottet kan ha. Det betyder inte att vi avsäger oss någon beslutanderätt inom utskottet, men att vi försöker bedöma avvägningen ur en realistisk synpunkt. Jag tror också att det är det enda som håller i de olika lägena.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Jag delar i de flesta stycken de synpunkter, som utskottsavdelningens ordförande nu har framfört.

Jag är också på det klara med att utskottets skrivning i den här frågan närmast är att betrakta som en beställnings-skrivning. Emellertid är ju erfarenheten den, att även när avdelningen skrivit sådant som man kan uppfatta som beställningsskrivningar, så är det inte alltid sagt att departementschefen har kunnat ta hänsyn till beställningarna, när han påföljande år har gjort upp sitt förslag till stat.

Det är mot den bakgrunden som reservationen har kommit till — i syfte att ännu mera trycka på behovet. Vi anses att det är mycket väsentligt att den

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående mom. I och III av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan och därefter särskilt rörande mom. II.

Sedermera gjordes enligt de beträffande mom. I och III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten angivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i mom. II hemställt.

Punkterna 30—33

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34

Ang. grundforskning rörande skons inverkan på fotens utveckling och funktion

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson m. fl.* (I: 409) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 470), hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1961/62 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 75 000 kronor att ställas till karolinska mediko-kirurgiska institutets förfogande för grundforskning rörande skons inverkan på fotens utveckling och funktion.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 409 och II: 470 icke måtte av riksdagen bifallas.

Ang. grundforskning rörande skons inverkan på fotens utveckling och funktion

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Eftersom jag tillhör motionärerna i den här frågan vill jag knyta några korta reflexioner till statsutskottets utlåtande. Syftet med motionen har varit att få till stånd grundläggande forskning på ett eftersatt område. Utskottet har, såvitt jag kan finna, inte direkt tagit ställning till syftet med motionen utan menat att frågan bör prövas och avgöras av medicinska forskningsrådet, som är rätt instans för frågor av det här slaget. Vi motionärer har också diskuterat den utvägen, men vi kom till den slutsatsen att ett anslag till viss bestämmd forskningsinstitution sannolikt skulle vara det snabbaste sättet att komma i gång med det önskvärda forskningsarbetet.

Som framhålles i motionen, förhåller det sig så att många människor — framför allt äldre — lider av sjukliga förändringar i sina fötter. I vissa fall kan dessa förändringar vara av mycket allvarlig natur och leda till avsevärt nedsatt rörelseförmåga. I enstaka fall kan även invaliditet inträda. Det för med sig att inte minst många äldre blir mycket beroende av att andra kan ge dem erforderlig skötsel och passning.

Problemet har uppmärksammats bland annat av socialvården i Stockholm, som organiserat en omfattande fotvårdande verksamhet. Härigenom fick förra året cirka 5 000 gamla hjälp med sina sjuka fötter, och kostnaden för det uppgick till närmare 200 000 kronor. Härtill kommer också den mycket omfattande fotvård som lämnas till dem som är intagna på vårdhem och ålderdomshem. Allmänt sett kan man säga att personer med sjuka fötter ställer allt större krav på samhällets vårdresurser och belägger platser på ortopediska och andra sjukvårdsanläggningar.

Den främsta men inte enda anledningen till de här otillfredsställande förhållandena är att vi i allmänhet använder olämpliga skor. Vissa typer av skor — framför allt damskor, som var och en kan förstå — tränger ihop foten så att den blir deformerad, och även på andra

sätt kan foten skadas av en olämplig sko. Det vore därför lyckligt, om vi kunde skaffa oss andra och sundare skovagnar, som kunde sägas vara någorlunda förnuftiga. Det bör vara möjligt med upplysning och propaganda att nå fram till ett klokare val hos konsumenterna. Att skoindustrien och skohandlarna skulle vara lyhörda för sådana önskemål, råder det nog ingen tvekan om. De försök som från deras sida har gjorts att ändra på den konventionella smaken visar emellertid att det finns ett mycket besvärligt motstånd att övervinna inte minst hos konsumenterna själva. Inflytandet från de internationella moderiktningarna kommer väl för övrigt alltid att göra sig gällande.

Men vi måste framför allt veta mera om hur en s. k. fotriktig sko skall vara beskaffad. För närvarande har läkarna delade meningar om vilka krav som skall ställas på fotbeklädningen, och enda sättet att komma fram till klarhet här om är att göra vetenskapliga undersökningar. Sådana undersökningar skulle vara av stor vikt, inte minst för de yrkesgrupper som i sitt arbete får stå och gå mycket och som därigenom utsätter sina fötter för stora påfrestningar. Forskningsresultaten måste sedan bli vägledande såväl för den skoköpande allmänheten som för fabrikanterna.

Den aktuella diskussionen i de här frågorna har visat att intresset är mycket stort. Det kan också noteras att motionen rönt en uppmärksamhet som visar att fotlidandet är ett allvarligt bekymmer för många. Detta understryker ytterligare att det är angeläget med målmedvetna ansträngningar för att uppnå en hälsosammare fotbeklädningsskultur. Instämmanden i motionens syfte har kommit bl. a. från skoindustriens forskningsinstitut, som inte självt kan syssla med grundläggande ortopedisk forskning, och från åtskilliga läkare.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande. Tills vidare vill jag bara uttala den förhoppningen att det skall bli möjligt för medicinska forskningsrådet att ta ett initiativ på det här området.

Om inrättande av en professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik vid Chalmers tekniska högskola

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevärande punkt hemställt.

Punkterna 35—67

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 68

Om inrättande av en professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik vid Chalmers tekniska högskola

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranleddes av vad departementschefen anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62, dels ock till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 13 854 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Boman m. fl.* (I: 115) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Norrköping *m. fl.* (II: 152),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergman m. fl.* (I: 310) och den andra inom andra kammaren av herr *Källenius m. fl.* (II: 479).

I motionerna I: 310 och II: 479 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att från och med den 1 juli 1961 inrätta en ordinarie professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik vid Chalmers tekniska högskola.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 115 och II: 152, besluta, att en professur i vägbyggnad skulle från och med budgetåret 1962/63 inrättas vid

Chalmers tekniska högskola, varvid de med professuren förenade kostnaderna skulle avräknas mot automobilskattemedlen, samt att samtidigt härmed specialläroarbefattningen i vägbyggnadslära skulle indragas;

II. att motionerna I: 310 och II: 479, i vad de avsåge inrättande av en professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik, icke måtte av riksdagen bifallas;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 310 och II: 479, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Chalmers tekniska högskola, som föranleddes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Chalmers tekniska högskola, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1961/62;

c) till Chalmers tekniska högskola: Avlöningar för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 13 854 000 kronor.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! På denna punkt finns det två motioner — nr 310 i denna kammare, där jag själv är en av motionärerna, och nr 479 i andra kammaren, där herr Källenius är första namn. Det gäller inrättande av en professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik vid Chalmers tekniska högskola, som utskottet inte har funnit skäl tillstyrka.

Man kan vara glad för att man kanske slipper höra det argumentet i denna diskussion, att riksdagen inte skall inrätta några professorer utan att Kungl. Maj:t skall föreslå sådana, ty i det nu föreliggande utlåtandet har utskottet föreslagit en professur i ett annat ämnesområde utan att Kungl. Maj:t ansett detta vara nödvändigt. Det är alltså skönt att slippa en diskussion efter den traditionella argumentering som vi eljest är vana vid.

Om inrättande av en professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik vid Chalmers tekniska högskola

Frågan om fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik är en fråga av stor vikt. Det är stora kostnader som läggs ner på dessa områden. Om man tar husbyggnadsverksamheten, kan man räkna med att ungefär 25 procent av årskostnaderna går till denna sektor, och av anläggningskostnaden ungefär 20 procent. Det är sålunda rätt stora kostnadsbelopp som går åt på det området.

Det finns inom den högre undervisningen numera bara en professur — här i Stockholm — som täcker hela detta område. Det har förut funnits två — det fanns tidigare vid Chalmers tekniska högskola en specialinrättad professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik. På de andra 75 respektive 80 procenten av kostnaderna på detta område har vi en hel rad professorer, ty de har täckt områden, som tidigare spelat en mycket stor roll.

I det läge där vi befinner oss i dag, och med hänsyn till vad vi vet om dessa saker, borde balansen mellan professorerna på olika specialområden egentligen vara helt annorlunda. Men trögheten är ju mycket stor, och nya ting som pockar på uppmärksamhet beaktas inte i den takt som vore önskvärt.

Frågan om frisk luft kan man säga mycket om, särskilt när man är från en sådan del av landet där det blåser mycket och där det anses gott med frisk, saltmättad luft. I våra bostadshus är det numera mycket besvärliga frågor, som man ställs inför, när det gäller att lösa evakuering av luft och friskluftinsläpp, på våra kontor och i våra samlingslokaler likaså. Jag tror ledamöterna av denna kammare — och inte minst vår uppskattade talman — har märkt hur dålig luft det kan bli en lokal, där mycket folk måste vistas mycket länge.

Det finns många vittnesbörd om vikten av de problem det gäller att lösa på detta område. I fabriker är det en arbetskyddsfråga, och i våra tätorter är det någonting som man borde fästa större uppmärksamhet vid.

Jag läste i februari en artikelserie i Svenska Dagbladet, där forskare på detta

och närbesläktade områden behandlade dessa problem. Där påstods det, och med gott underlag föreföll det mig, att luftföroreningarna var en större fara för vårt hälsotillstånd än de ofta påtalade vattenföroreningarna, som förstör sådana skönhetsvärden som vi kan uppfatta med ögat och som våra poeter mycket vackert besjunger. Vattenföroreningarna är alltså både synbara och hörbara, men luften ser man ju knappast, fastän vi inte kan undvika den på samma sätt som man kan undvika vattnet.

Det är att hoppas att detta skall bli påtagligt för allt flera människor, så att opinionen på detta område ställer krav på samhället att få bättre resurser för att lösa denna fråga. Problemet blir ännu besvärligare med anledning av att vi människor är så angelägna att tränga ihop oss och leva så nära varandra.

Som ett exempel på den bristande tekniken på detta område — vi vet ju alla vad hötorgskonst är — vill jag nämna den nya hötorgsarkitekturen. De estetiska kvaliteterna på hötorgsbyggnaderna har jag ingenting emot, men byggnadernas funktionella egenskaper är sagolikt bristfälliga. Jag var uppe i ett av husen en gång och hälsade på hos bostadsstyrelsen. Det var under den årstid då jag hade varma ytterkläder på mig. Då jag skulle telefonera kände jag att telefonluren var varm. Efter en timme mädde vi illa, ty det gick inte att skärma av solen i fönstren. Vi måste sätta oss på andra sidan för att få hjärnan att fungera på ett något så när tillfredsställande sätt.

Det är alltså inte funktionella lokaler att vistas i. Det har sagts att man i de senast uppförda nya skyskraporna för att få enhetlighet också skall ha rätt mycket glas i fasaderna och att man därför måste anlägga speciella luftkylningsanordningar. Luftkylningsanordningar i vårt land, där vi brottas med uppvärmningsproblem! Det är bristande kunskaper och säkert ingenting annat som ligger till grund för att sådant kan hända.

Det här är viktiga frågor, som vi måste ägna vår uppmärksamhet åt. Det har

Om inrättande av en professur i fläktanläggnings- och luftbehandlingsteknik vid Chalmers tekniska högskola

vid Chalmers funnits en professur i sju år, vilken tillkom genom en donation av industrier som ägnar sig åt denna marknad. Nu är professorn pensionerad, och industrierna är inte villiga att satsa mera pengar till detta ändamål. Här finns emellertid nu en fast institution som har 200 kvadratmeters golvyta till sitt förfogande att arbeta på samt en apparatur som har anskaffats med statsmedel och kostat 400 000 kronor. Jag tog en titt på den för en tid sedan och såg institutionens klimatkammare, den enda som finns. Det är en förnämlig anläggning som kostat 200 000 kronor som den står, men den är i realiteten oerhört mycket dyrare, därför att den uppförts som forsknings- och studiearbete och inte går att flytta därifrån. Det är konstruktionsarbetet som är dyrt, och att transportera bort den är fysiskt och ekonomiskt omöjligt. Nu står lokalerna där fullproppade med apparatur, och det finns ingen som kan leda forskningsarbetet.

Det kan inte vara vettigt ur samhällets synpunkt, när vi lagt ned pengar på lokaliteter med jämförelsevis god utrustning, att inte ha råd att se till att arbetet kan ledas av kvalificerade krafter. Den professor som fanns där tidigare tjänstgör nu som speciallärare, och med den kärlek som han har lagt ned på institutionen ägnar han sig, trots att han inte har någon ersättning för detta, åt att bevaka forskningsarbetet. Men detta kan inte fortgå. Det måste vara fel att på Chalmers, där det är så ont om utrymmen, ha dessa 200 kvadratmeter, som inte kan användas effektivt. Men det vore ledsamt att riva avdelningen med tanke på att man till ett kommande år alldeles säkert kommer att besluta om en liknande institution i Skåne. Man borde i stället försöka utnyttja de resurser som skapats.

Jag vill med det sagda, herr talman, yrka bifall till motionerna 310 i första kammaren och 479 i andra kammaren.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill på det varmaste instämma i vad herr Bergman har sagt.

Luftbehandlingen är ur hälsosynpunkt en mycket viktig fråga. Den är ekonomiskt betydelsefull för hela vårt samhälle. Jag säger inte för mycket, om jag påstår att våra förkylningssjukdomar, som bland annat innebär en stark ekonomisk belastning på samhället, i stor utsträckning beror på den dåliga luftbehandling som förekommer i vårt inomhusklimat. Våra bostäder och arbetsplatser är beroende av hur rationellt luftbehandlingen sker. Luftbehandlingen avgör, om vi skall bli sjuka eller hålla oss sunda och friska.

Det är oerhört viktigt för samhället att luftbehandlingsproblemen angrips och utforskas på rationellaste sätt. Det är en verkligt angelägen uppgift att vi får fortsätta de forskningar som har utförts i Göteborg. Vi håller på med denna fråga även inom det medicinska området. I Lund finns en forskare, professor Ronge, som är synnerligen intresserad av detta. Han har vid undersökningar i skolor och dylikt fått belägg för vad de olika luftfaktorerna betyder. Jag har också själv på min klinik ett klimatrums för att utvärdera vad olika klimatafaktorer betyder i bostäder och på arbetsplatser. Denna forskning är mera betydelsefull än vi tänker oss. Jag vill understryka det angelägna i att vi får fortsätta på området.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de motioner, som herr Bergman här har nämnt.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Om det endast gällde värdet av god luftkonditionering, torde vi inte ha några delade uppfattningar. Men jag undrar om man inte här i alla fall målat i alltför svarta färger. I denna sal sitter åtskilliga som varit med i byggnadskommittéer för att uppföra större byggnader — skolor, sjukhus och annat. Alla erkänner nog gärna, att vi redan nu har väldiga anläggningar just för luftkonditioneringen. Det finns flera firmor, men det är framför allt Fläktfabriken som på detta område har utvecklats starkt. De invändningar som jag oftast har hört är snarare att dessa luftkonditioneringsanordningar tar alltför stor del av de samlade byggnadskostnaderna.

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

Jag kan i stort sett instämma i vad herr Bergman sade här, men jag tror inte att vi skall måla läget svartare än det egentligen är. Utvecklingen har gått raskt på detta område. Jag är också övertygad om att Kungl. Maj:t kommer att följa denna fråga och, när det blir lämpligt och möjligt, se till att det lärosäte som det här gäller får den sakkunskap som erfordras.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Visst finns det fläktningsordningar och sådana ting på den svenska marknaden, fast många av dem lider av brister. Men vi har haft två specialprofessorer på detta område, en i Stockholm och en i Göteborg. Professuren i Göteborg är borta sedan två år tillbaka, och innehavaren är pensionerad. Vi har alltså minskat våra resurser i stället för att öka dem på detta område.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje moment av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

I fråga om mom. II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats, dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle bifalla motionerna I: 310 och II: 479.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Bergman begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 57 punkten 68 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas motionerna I: 310 och II: 479.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. III hemställt.

Punkterna 69—78

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 99

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1961/62 till Bidrag till sjukkassor m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1961/62 till Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare och Driftkostnader vid akademiska sjukhuset i Uppsala jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.,

varvid utlåtandet nr 59 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 61, i anledning av väckta motioner angående anslag till S:t Lukasstiftelsen.

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mogård m. fl.* (I: 232) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimmerfors m. fl.*, (II: 331), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om ett anslag till S:t Lukasstiftelsen å 30 000 kronor för budgetåret 1961/62.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 232 och II: 331 icke måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herrar *Boman, Axel Johannes Andersson, Bengtson, Thorsten Larsson, Källqvist, Staxäng, Malmborg* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Andersson* i Knäred och *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 232 och II: 331 till Bidrag till S:t Lukasstiftelsen för budgetåret 1961/62 under elfte huvudtiteln anvisa ett anslag av 30 000 kronor.

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Eftersom jag i vederbörande utskottsavdelning biträtt en avvikande mening på denna punkt, tillåter jag mig att säga ett par ord.

Den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande, grundar sig egentligen på en fyrpartimotion. Jag kan endast beklaga att inte denna breda avslutning helt återspeglas bland reservationerna.

Jag är fullt överens med utskottet när det säger, att den särskilda statliga bidragsgivningen till nya ändamål bör ske med största sparsamhet. Det är en allmän princip, som vi nog kan ansluta oss till. Men jag tror också att det är angeläget att vi gör klart för oss, att vi inte bör binda riksdagens handlingsfrihet på detta område så hårt, att det över huvud taget inte skall vara möjligt att vinna gehör för nya anslagskrav på sådana områden, där vi anser det vara befogat.

Det förefaller också, som om man gär-

na åberopar denna grund till avslag på framställningar när det gäller relativt små anslagskrav, medan man däremot när det kanske gäller stora nya anslagskrav är mera medgörlig. Jag kan inte se den sak som vi nu behandlat på annat sätt än att det här gäller ett område — även om det är ett relativt litet och begränsat område — som är mycket betydelsefullt på sitt sätt, och vi kunde därför kanske ha anledning att göra avsteg från den princip, som utskottet här har givit uttryck åt.

S:t Lukasstiftelsen är en sammanslutning som arbetar framför allt med psykisk själavård, med kursverksamhet av olika slag och i viss utsträckning med familjerådgivning i vedertagen mening. Stiftelsen finansieras genom anslag från Stockholms stad, från Stockholms läns landsting men i övrigt och i huvudsak genom medlemsavgifter och frivilliga insamlingar och anslag av olika slag.

Utskottet har här pekat på att S:t Lukasstiftelsen har möjlighet att få bidrag av det anslag, som anvisats till den statliga familjerådgivningsverksamheten, och på det sättet få sin ekonomiska ställning förbättrad. Nu förhåller det sig emellertid så, att villkoret för att erhålla statsanslag till familjerådgivningsverksamhet är att denna rådgivningsverksamhet tillhandahålles kostnadsfritt. Detta anser sig S:t Lukasstiftelsen på grund av sin ekonomiska ställning inte ha möjlighet att göra, och av den anledningen är det inte säkert att den på denna väg kan komma i åtnjutande av något ekonomiskt bidrag.

För övrigt kan det tilläggas, att S:t Lukasstiftelsen endast till en viss del ägnar sig åt familjerådgivning. Dess huvudsakliga verksamhet är av annan, mycket kostnadskrävande art. Stiftelsens kursverksamhet, som — det kan nog vitsordas — är av en mycket hög klass, arbetar på ett område, som är utomordentligt betydelsefullt även såsom komplement till den egentliga kroppssjukvården. Oaktat den långt drivna kroppssjukvård, som vi har för närvarande, kommer man ändå till en gräns, där den medicinska-vetenskapliga forskningen

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

inte längre kan göra någonting. Men när man nått den gränsen, kan det vara möjligt att göra någonting på den psykiska rådgivningens område, på den personliga bearbetningens och det personliga vägledandets område, som S:t Lukasstiftelsen är inriktad på.

Vi är väl alla på det klara med att om någonting skall göras på detta område, så krävs att de som skall ha hand om en sådan känslig uppgift också är skickade och teoretiskt skolade för uppgiften. Det är kanske framför allt på det området, som S:t Lukasstiftelsen nedlagt och nedlägger ett mycket omfattande och betydelsefullt arbete, som jag tror vara i allra högsta grad värd samhällets stöd och uppmuntran.

Med hänvisning till dessa motiv ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid utlåntandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Källqvist* (fp), *Boman* (fp), *Per-Olof Hanson* (fp), *Nyman* (fp), *Edström* (fp) och *Söderquist* (fp).

Herr MOGÅRD (s):

Herr talman! Det är inte ofta jag yttar mig i denna kammare. Däremot har jag motionerat i det ärende, som vi nu har att behandla, flera gånger — första gången 1955. Då jag ehuru gammal ledamot av riksdagen alltså är mycket sparsam med att yttra mig i kammaren och med att skriva motioner, brukar det i regel vara någonting som intresserar mig i hög grad, som får mig att på detta eller annat sätt att försöka komma till tals i denna fina församling. När det gäller nu föreliggande motion om S:t Lukasstiftelsen så är jag i år liksom tidigare verkligen övertygad om att här har vi ett tillfälle, som vi egentligen inte har råd att försitta, att stödja en verksamhet, som i sig själv är av förnämlig beskaffenhet. Den grundades för många år sedan av en metodistpastor som hette Göte Bergsten. Han lade ned hela sitt liv på denna lilla organisation. Han är död sedan några år tillbaka, men han var under sin levnad en utomordentligt rik människa — jag vill inte kalla honom

för själasörjare, ty det har blivit ett mera yrkesmässigt uttryck — och hyste en stor tillgivenhet för sina medmänniskor, i synnerhet då de befann sig i en bekymmerstyngd sinnesstämning. Han samlade kring sig några präster, predikanter och lekmän och försökte intressera dem för att skaffa sig kännedom om de underliga vägar som människornas själar vandrar särskilt under ålderns dagar och vid familjetragedier, vilka ofta mörklägger människornas sinnen.

Den lilla byrå han hade besöktes flitigt. När han gått bort fortsatte hans vänner och beundrare denna verksamhet. Den kom att stabiliseras mer och mer. Det var till slut pensionsstyrelsen, som 1955 menade, att den behövde få ett statsbidrag för att konsolidera sin ställning — den var en viktig samhällsangelägenhet. Vi väckte då några stycken en motion i detta ärende. Jag sade då på samma sätt som jag säger i dag. Trots att statsutskottets beslut nu blivit negativt vill jag säga, att det har en sympatisk inställning, och herrarna i detta mäktiga utskott har insett att det är fråga om något värdefullt.

1955 ansåg man att Kungl. Maj:t borde ta initiativet härvidlag. Man borde akta sig för många av de påhitt i form av motioner som ventilerades i riksdagen. Utskottet önskade att Kungl. Maj:t skulle se på denna angelägenhet. Frågan råkade då ut för det verkliga missödet att den kom in i en felaktig bana i Kungl. Maj:ts utredningsväsen. Den kom att diskuteras i samband med förslaget om förbättrad kroppssjukvård i riket. Enligt uppfattningen hos oss gamla kristna, är kropp och själ två helt skilda saker. S:t Lukasstiftelsen avser att behandla problem på det mentala området, och följaktligen kan Kungl. Maj:ts slutsats — vilken följdes av riksdagen i fjol — nämligen att säga nej åt stiftelsen, omöjligt anses vara riktig.

Under årens lopp har verksamheten i alla fall stabiliserats, inte bara på enskild väg, men utan statligt stöd. Stockholms stad, Stockholms län och en hel del offentliga organisationer har lämnat bidrag till verksamheten. Dessa bidrag

har emellertid inte räckt till. Jag tror att underskottet i fjol var ungefär 50 000 kronor. Stiftelsen måste ju avlöna sin personal, och denna personal kan man inte så att säga bara ta på arbetsförmedlingen. Den måste tas bland människor som är tränade för liknande verksamhet. Det blir fråga om läkare och socialvårdare som har utbildning bakom sig. Man kan inte ge dessa de arvoden och löner som skulle erfordras eller som de får i annan verksamhet. De måste bli ganska underbetalade och i mycket arbete frivilligt.

Till en början förmodade statsutskottet att detta uteslutande var en stockholmsangelägenhet. Man har då sökt visa att det ligger annorlunda till. Verksamheten bedrivs inte bara i Stockholm, utan den bedrivs på flera olika ställen i landet, och det finns fem filialbyråer på skilda orter från norr till söder. På dessa har man både läkare och andra kvalificerade personer anställda. Det egendomliga är att inte en enda myndighet har avstyrkt detta motionsyrkande, utan alla har tillstyrkt det. Statsutskottets avslagsyrkande i år bygger på ett misstag.

Det finns en möjlighet att ordna denna sak på annat sätt, genom att S:t Lukasstiftelsen får en del av de 100 000 kronor som Kungl. Maj:t har i år fått till sitt förfogande för att understödja likartad verksamhet. Dessa pengar har beviljats av riksdagen. En sådan begäran skulle väl med litet god vilja kunna tillmötesgå.

Nu säger S:t Lukasstiftelsen att den inte kan begagna sig av den utvägen, ty den kan inte lämna avgiftsfri vård. Både Kungl. Maj:t och utskottet säger att sådan vård skall vara avgiftsfri. Man begär något som ofta brukar anses vara omöjligt, nämligen att lyfta sig själv i håret, ja här till och med att en flintskallig skall lyfta sig själv i håret. Hur skall stiftelsen kunna lämna avgiftsfri vård när den inga pengar har? Det är för att göra denna verksamhet billig och avgiftsfri som den behöver detta statliga bidrag på 30 000 kronor. Medellösa lämnas nu avgiftsfri vård, men det finns

också människor av andra sorter, och S:t Lukasstiftelsen bygger sin verksamhet till stor del på de inkomster den får av besökande hos byråerna. Den tar 12 kronor per besök, och tar man hänsyn till de avgiftsfria besöken uppgår besöksavgiften till i medeltal 9 kronor. Denna avgift kan slopas om stiftelsen får dessa 30 000 kronor från staten.

Detta ärende är litet i sig självt, men det är ändå betydelsefullt. Riksdagens majoritet bör inte rygga tillbaka här för att det nu händelsevis förekommer litet fromma uttryckssätt i rubrikerna. Det är lika realistiskt och lika viktigt och betydelsefullt. Vare sig det kallas själavård eller mentalvård är det samma sak och samma uppgift. — Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I herr Mogårds yttrande instämde herr *Ollén* (fp) och herr *Johansson, Anders*, (fp).

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Detta ärende har som sagt varit uppe vid flera tillfällen. Första gången riksdagen hade att behandla denna fråga var 1955, då riksdagen på förslag av statsutskottet avvisade ett motionsledes framlagt yrkande. Man menade den gången bl. a. att det var angeläget med en utredning i denna sak, och man kom då fram till att detta var en så pass begränsad verksamhet att den lämpligen borde stödjas med kommunala medel i den mån anslag skulle utgå. Det tillsattes alltså en utredning, och det är mycket riktigt som herr Mogård har påpekat att remissmyndigheterna var tillstyrkande, men de var inte fullt så eniga som herr Mogård gjorde gällande. Det var dock en institution, en som inte alltid är så populär, nämligen statskontoret, som den gången avstyrkte. Därefter har frågan återigen undan för undan varit aktuell, och man har ju bollat med den oupphörligt.

Nu har herr Mogård försökt göra en liten lustighet av att det förslag, som Kungl. Maj:t så småningom kom fram med sammankopplades med kroppssjukvården. Jag ser att det står likadant i

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

motionen. Där har emellertid motionärerna begått det misstaget att blanda ihop ett par saker. Det var inte alls i samband med förslaget till regionsjukvård som detta kom fram utan i samband med riktlinjerna för den framtida statsunderstödda familjerådgivningsverksamheten, alltså just i det sammanhang som det skulle vara.

Det har tydligen råkat uppstå ett slags oenighet mellan motionärerna och reservanterna. Motionärerna skriver att S:t Lukasstiftelsens verksamhet i stor utsträckning omfattar familjerådgivning. Detta förnekas av reservanterna som påstår att sådan endast är en liten del av det hela. Vi har ju vid utskottsbehandlingen haft att ta ställning till motionen och vad som står i den. Vi har då menat att när då riksdagen så sent som förra året beslöt att ställa 100 000 kronor till förfogande för familjerådgivning och ändrade Kungl. Maj:ts förslag dithän att dessa pengar även skall kunna utgå till privata institutioner av det slag som S:t Lukasstiftelsen är, så hade vi tillgodosett det önskemål som motionärerna hade framfört.

Man har hävdat att villkoret för bidrag ur detta 100 000-kronorsanslag bör vara att S:t Lukasstiftelsen ger rådgivningen gratis. Det finns dock möjligheter att få dispens från detta krav, hårdare är inte skrivningen. När det gäller dylika ting har vi menat att man i första hand bör använda de generella bidrag som står till buds. Familjerådgivningen har blivit utvidgad. Det är som sagt familjerådgivningen som motionärerna har önskat bidrag till. Det är detta som har gjort att statsutskottet, utan att för den skull vilja visa något slags oinhet mot S:t Lukasstiftelsen, utan av intresse för den har velat peka på denna möjlighet. Dessutom har vi vid åtskilliga tillfällen hävdat att man bör vara varsam med att ställa nya anslag till förfogande för nya ändamål. Det finns många behjärtansvärda saker, och det finns många behjärtansvärda riksdagsmän som motionerar om dem, men man kan inte gå med på allt, ty då skulle anslagen svälla ut alltför mycket.

De som har sysslat med kommunalpolitik och suttit i landsting vet hur det undan för undan kommer krav på anslag till än det ena, än det andra. Det kan tyckas vara småpengar, men sammanlagt blir det väldiga belopp. När det nu finns en möjlighet för S:t Lukasstiftelsen att ur ett generellt anslag få medel som den rätteligen skall ha om den bedriver familjerådgivning, har vi ansett att det är den rätta vägen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag hade ursprungligen inte tänkt blanda mig i denna debatt. Jag kan helt instämma i vad de föregående talarna herrar Jacobsson och Mogård har sagt. Om man tar del av förhistorien sådan den framgår av handlingarna, tycker man det är rätt egendomligt att S:t Lukasstiftelsen ännu inte fått något som helst statsbidrag. Vi kan konstatera att medicinalstyrelsen, socialstyrelsen, pensionsstyrelsen och svenska kyrkans diakonistyrelse har tillstyrkt bidrag i mycket varmhjärtade ordalag, och det var ursprungligen, som herr Mogård nämnde, pensionsstyrelsen som tog initiativet. Det var alltså en statlig myndighet som insåg värdet av denna verksamhet och som tog initiativet. Vi bör ta det med i bilden när vi talar om denna sak. Att sedan statskontoret har avstyrkt, vilket herr Birger Andersson påpekade, upptog kammaren riktigt nog som en mera skämtsam anmärkning. Vad skulle det annars göra? Jag kan inte erinra mig något fall där statskontoret har tillstyrkt någonting — det är så att säga dess yrke att avstyrka.

Nå, skämt åsido — det gäller här ändå ett område där samhällets resurser är beklämmande otillräckliga och där vi har en notorisk bristsituation. Det erkännes allmänt — åtminstone har ingen bestritt det — att denna institution gör en utomordentligt god insats, inte bara så att den tar sig an människor som kommer dit såsom hjälpsökande, utan den arbetar också långsiktigt och har byggt

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

upp en utbildningsorganisation där eleverna utgörs av läkare, sjukevårdare och socialarbetare. Utbildningen är i den meningen unik, att man knappast har möjlighet att få sådan på något annat ställe här i landet. Jag tror inte heller att man på något håll skulle vilja vara av med den — i alla kvarter erkänner man att den fyller ett mycket stort behov.

Nu har ju utskottet hängt upp sin argumentering för avslag på motionsyrkandet framför allt på det förhållandet att det i S:t Lukasstiftelsens verksamhet ingår familjerådgivning, men den omständigheten bör väl inte i praktiken leda till att statsbidragstanken fälls. Det är klart att det i en verksamhet av den här karaktären måste ingå ett moment av familjerådgivning — något annat vore alldeles otänkbart, eftersom familjetrassel ju tillhör de saker som ganska ofta förmår människor att söka hjälp för att klara ut sina personliga problem. Det spelar inte någon större roll om man sätter den ena eller andra etiketten på verksamheten och kallar den familjerådgivning eller psykisk rådgivning eller medmänsklig rådgivning eller vad ni vill. Jag tror inte att samhällets försöksverksamhet på familjerådgivningens område, sådan den nu är tänkt efter mycket utredande, behöver påverka det här. Jag har ett intryck av att statsutskottets ställningstagande på den punkten sålunda i någon mån bygger på en missuppfattning.

Sedan kan man väl rent allmänt konstatera att 100 000 kronor som skall användas för den tilltänkta försöksverksamheten på familjerådgivningens område verkligen inte är mycket att starta med. Jag fattade herr Birger Anderssons inställning till S:t Lukasstiftelsens verksamhet såsom mycket positiv, och om nu en del av dessa 100 000 kronor, såsom herr Birger Andersson antydde som nära nog önskvärt, skall gå till stiftelsen, blir det ganska litet kvar för den försöksverksamhet beträffande familjerådgivning som vi behöver starta och som vi, enligt vad det råder en omfattande enighet om, sätter i gång alldeles för sent.

Det var, herr talman, detta jag ville ha sagt. Låt mig avslutningsvis säga att visst bör vi vara försiktiga med nya anslag, men varsamheten får ändå inte drivas så långt att man utgår från att gamla anslag är bra och nya anslag är dåliga — det är en politik som man inte kan försvara. Det trängs många anslag inom vår budget på ett område där det väl inte råder någon annan mening än att samhällets insatser måste ökas — jag tänker på allt det som har att göra med mentalsjukvård, psykisk rådgivning och sådant. Jag tror emellertid att detta är ett av de förnuftigaste sätten att använda skattebetalarnas pengar, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr MOGÅRD (s):

Herr talman! För att få litet konsistens i de snabbdebatter av vilka denna utgör en vill jag bara understryka vad herr Birger Andersson har sagt. Det kan vara till ledning både för Lukasstiftelsen och för statsmakterna, som fördelar 100 000-kronoranslaget till försöksvis anordnad familjerådgivning. Enligt utskottstalets mans mening möter det inget hinder för en institution som Lukasstiftelsen att söka bidrag till sin verksamhet ur detta anslag. Jag tror det är rimligt och klokt om vederbörande stiftelse följer herr Birger Anderssons råd.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det finns inte mycket att tillägga, men vad som föranleder mig att säga några ord efter herr Hansons anförande är att jag vill påpeka att det inte var något skämt när jag nämnde statskontoret. Jag tycker det är en naturlig sak att statskontoret är litet betänksamt i detta avseende. Man kan ibland se ett leende när någon säger att statskontoret avstyrkt en framställning, men det är ju så att statskontoret liksom statsutskottet har att tillvarata statens ekonomiska intressen, och man får av denna anledning inte se ringaktande på vad denna statliga myndighet gör.

Om anslag till S:t Lukasstiftelsen

Man får väl förmoda att statskontorets tjänstemän avger sina yttranden under ämbetsmannansvar.

Om jag fattade herr Hanson rätt sade han att det var en statlig myndighet som var upphovet till att man för S:t Lukasstiftelsen skulle söka statligt bidrag. Om herr Hanson sade detta är det en historieskrivning som inte är riktig. Det var en motion av herrar Mogård och Rimmerfors som år 1955 föranledda Kungl. Maj:t att igångsätta en smärre utredning, och ett par statliga verk bejakade även anslagskravet. Det var alltså män från S:t Lukasstiftelsen som kom med de första kraven på statliga bidrag. När statsutskottet 1955 ansåg att frågan borde utredas skrevs det faktiskt att S:t Lukasstiftelsens verksamhet närmast borde ses som ett komplement till den socialvård i ordets vidaste bemärkelse vilken meddelas i samhällelig regi. Man ansåg även att i första hand rent kommunala bidrag borde ges, då denna verksamhet var så lokalt betonad. Herr Mogård har nu gjort gällande att denna verksamhet har växt från norr till söder, och det är riktigt, men när man hör talas om i allmänna ordalag att en verksamhet växer från norr till söder tänker man sig nog en karta med massor av punkter inprickade, men det är inte så många i verkligheten.

Herr Mogård tog nu fasta på att jag i mitt tidigare anförande sade att S:t Lukasstiftelsen bör söka bidrag ur anslaget på 100 000 kronor, och jag vidhåller detta. Den möjligheten finns ju. När riksdagen i fjol utvidgade det förslag som regeringen lade fram på detta område till att även omfatta privata institutioner, berodde detta på att man ville slippa begära anslag för varje ändamål för sig. Det skulle gå in under det generella anslag som riksdagen ställde till förfogande.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Jag skall bara be att få replikera herr Birger Andersson på ett par punkter.

Låt mig först säga att jag med tillfredsställelse noterat ett särskilt uttalande i denna debatt. Uttalandet är ju så pass kategoriskt formulerat att det med den ställning herr Birger Andersson har måste få en stor betydelse för den händelse utskottets ställningstagande skulle segra i den kommande voteringen. Följden av detta skulle bli att det inte bör möta något hinder för Kungl. Maj:t att ge S:t Lukasstiftelsen bidrag ur de 100 000 kronor som är anslagna till försöksverksamhet på familjerådgivningens område. Jag tror det är viktigt att slå fast detta yttrande av statsutskottets ärade talesman.

Det är emellertid viktigt att komma ihåg att de 100 000 kronor som är anslagna gäller försöksverksamhet. S:t Lukasstiftelsens begäran om anslag gäller inte någon försöksverksamhet, utan det är fråga om att backa upp en väl etablerad och utmärkt skött verksamhet som har pågått under åtskilliga år. Det skulle kanske innebära vissa svårigheter för Kungl. Maj:t att trots detta ge bidrag till S:t Lukasstiftelsen ur dessa 100 000 kronor. Om Kungl. Maj:t gör denna tydning har jag från mina synpunkter dock ingenting emot detta, men jag skulle ändå vilja varna kammarens ledamöter för att tro att Kungl. Maj:t anser det rimligt att ta pengar ur ett anslag för försöksverksamhet och ge dessa medel till en redan etablerad verksamhet.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Bara ett par ord:

Det gäller ju här försöksverksamhet beträffande familjerådgivning. Vi har i utskottslåtandet tryckt på vad motionärerna själva säger, men herr Mogård har rubricerat det som själavård. Gränserna är här flytande, och man vet inte riktigt vad som är vad. Jag förmodar att ingen exakt kan säga var familjerådgivningen slutar och något annat tar vid. Det är väl just för att familjerådgivning är ett så pass diffust begrepp som man har satt i gång försöksverksamhet. Man vill få fram några normer, så att man vet vad som faller under denna rubrik.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 61, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 56.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. bidrag till skattetyngda kommuner

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret

Ang. bidrag till skattetyngda kommuner 1961/62 till Bidrag till skattetyngda kommuner m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till Bidrag till skattetyngda kommuner, m. m., för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 16 500 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ferdinand Nilsson m. fl.* (I: 452) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson i Hedenäset m. fl.* (II: 532), i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte i bidrag till skattetyngda kommuner anvisa 35 miljoner kronor, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en skyndsam prövning och förslag om en justering av reglerna för bidraget till skattetyngda kommuner i enlighet med vad i motionerna anförts samt att riksdagen — med instämmande i vad som i motionerna i övrigt anförts angående den nödvändiga räckvidden av framtida åtgärder i skatteutjämnande syfte — genom skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att motionerna må remitteras till de utredningar, som behandlade här berörda frågor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 452 och II: 532, såvitt anginge anslagsfrågan, till Bidrag till skattetyngda kommuner, m. m., för budgetåret 1961/62 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 16 500 000 kronor;

2. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 452 och II: 532, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att åt 1958 års skatteutjämningskommitté måtte uppdragas att skyndsamt framlägga förslag om ändrade grunder för bidrag till skattetyngda kommuner i syfte att bereda ökade bidrag åt dessa;

Ang. bidrag till skattetyngda kommuner

3. att motionerna I: 452 och II: 532 i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herr *Näsström*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **NÄSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag har fogat en blank reservation till detta statsutskottets utlåtande främst för att få säga några ord om det sakliga innehållet i utlåtandet. Jag vill göra kammarens ledamöter uppmärksamma på att det är ytterst sällan man kan påräkna ett sådant här utlåtande från statsutskottet, men det är också ett par andra ting jag ber att få erinra om, herr talman.

I dagarna har landets kommuner att yttra sig över betänkanudet angående principer för ny kommunindelning, och jag vet att ett antal kommuner redan har avlämnat sina yttranden. Flera av dessa kommuner har framhållit att det i princip inte finns mycket att erinra mot där, men man framhåller att den angelägnaste uppgiften måste vara att åstadkomma en något så när rättvis avvägning av skattebördan i de olika kommunerna. Jag tror att den uppfattningen är riktig, och från den utgångspunkten är det desto mer glädjande att få erinra om vad statsutskottet skriver på dessa punkter:

»Av utskottets ställningstagande följer, att utskottet inte ansett sig böra biträda det i motionerna I: 452 och II: 532 framställda yrkandet om längre gående bidragsgivning till här ifrågavarande ändamål för nästa budgetår. De i ärendet avgivna remissyttrandena ger emellertid obestridligt vid handen, att behovet av ytterligare ekonomiskt stöd åt de skattetyngda kommunerna är starkt framträdande. Utskottet kan därför i princip ansluta sig till den i motionerna framförda tanken på vidtagande av åtgärder för en rikligare bidragsgivning till de skattetyngda kommunerna. Huruvida detta bör ske genom en jämkning i skattelindringsgrunderna i form av höjning av gällande procenttal för bestämmandet av det s. k. gränsunderlaget eller

sänkning av den för erhållande av skattelindringsbidrag gällande lägsta utdebiteringsgränsen eller på annat sätt lämnar utskottet i detta sammanhang öppet. Problemet bör lämpligen överlätas åt 1958 års skatteutjämningskommitté att skyndsamt överväga. Utskottet vill i anslutning till motionsyrkandet på denna punkt föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att åt skatteutjämningskommittén uppdras att med förtur och utan avvaktan på resultatet av utredningsarbetet i övrigt uppta ifrågavarande spörsmål, om möjligt i sådan tid att förslag i ämnet kan föreläggas 1962 års riksdag.»

Herr talman! När man vet hur starkt skatteunderlaget varierar i de olika kommunerna och framför allt i landskommunerna — enligt fjolårets statistik hade en landskommun i Norrbotten det lägsta skatteunderlaget på 8:75, medan det högsta skatteunderlaget för en landskommun var 47 kronor; och dessa kommuner har ju samma skyldigheter gentemot sina invånare — då är man glad över att statsutskottet och framför allt dess femte avdelning tagit ställning till problemet på detta mycket positiva sätt. Jag hoppas att vi rätt snart skall få ett förslag från den arbetande skatteutjämningskommittén, så att vi åtminstone i någon mån kan utjämna orättvisorna kommunerna emellan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Grym* (s), *Gillström* (s), *Axel Johannes Andersson* (fp), *Rikard Svensson* (s) och *Olsén* (s) samt fru *Nilsson* (s).

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Hade jag i förväg känt till den motivering som herr *Näsström* nu anfört, kunde jag ha avstått från att begära ordet och inskränkt mig till att instämma med honom.

Jag begärde närmast ordet för att tacksamt notera motiveringen till statsutskottets hemställan om bifall till de här redovisade motionerna. Jag representerar ett av de fem län i landet som

genomsnittligt räknat har det lägsta skatteunderlaget, och jag representerar även en kommun där vi sannerligen kan säga att utvecklingen inte ter sig så ljus.

För tio år sedan hade vi en folkmängd på drygt 10 000 invånare. Om jag bortser från socialvården var utdebiteringen för åldringsvården i den kommunen 1:30, således till kostnader för pensionärshem, ålderdomshem och pensionsavgifter. Under den senaste tioårsperioden har folkmängden minskat med drygt 1 300 personer, och det är ingalunda åldringarna som flyttat utan människor i de mest arbetsföra åldrarna. Under perioden 1950—1955 steg utdebiteringen för åldringsvården till 3:80. Två pensionärshem hade tillkommit så att vi hade tre, vi hade ålderdomshemmet och pensionsavgifterna; socialvården är däremot inte inräknad i denna kommunala skattiekostnad. År 1960 var åldringsvårdskostnaden i denna kommun 5 kronor 15 öre. Vi hade då kostnader för tre pensionärshem, och ett ålderdomshem, vartill kom pensionsavgifterna. Utflyttningen hade då skett; jag tror att den högsta åldern för de utflyttade under den perioden rörde sig om 40 år, men eljest låg medelåldern för de utflyttade mellan 25 och 30 år. Medelskatteunderlaget per capita låg på 17 kronor 99 öre, eller låt oss säga 18 kronor. Det är här fråga om en skogs- och jordbrukskommun som ligger vid kusten och således inte en fjällkommun. Där finns realskola, både treårig och fyraårig, och vi kommer att genomföra enhetsskolan så fort som möjligt. Vidare finns det en yrkesskola, för både järn- och metallutbildning, och en handelsskola. Vi är alla inom kommunen besjälade av vilja att ge ungdomen bästa möjliga reskost i kunskap, men det är klart att kostnaderna blir höga, framför allt åldringsvårdskostnaderna. Under denna tioårsperiod har vi byggt ut ålderdomshemmet.

Nu vill jag inte säga att denna kommun är den sämst ställda inom Västerbottens län. Det finns kommuner med ännu högre kostnader och ännu större belastning. Den tendens som här framträder måste bli en pådrivande kraft

Ang. bidrag till skattetyngda kommuner
när det gäller att få till stånd en utjämning i fråga om skattetyngden. Det är, såsom herr Näsström påminde om, en mycket angelägen sak, och det har väl också varit skälet till statsutskottets starka skrivning som är mycket säregen. Jag måste säga att jag knappast under min tjuguariga tid här i riksdagen kunnat notera en så pass stark skrivning från det ärade statsutskottet över en motion. Utskottet skriver t. o. m., såsom herr Näsström också påpekade, att denna fråga bör behandlas med förtur. Jag hoppas att herr Näsströms rekommendation skall efterföljas.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Den fråga som här föreligger är av en mycket stor räckvidd och har också tidigare i olika sammanhang tilldragit sig uppmärksamhet. För min del hade jag glädjen att medverka aktivt i tillkomsten av det program i kommunalskattefrågan som utarbetades av jordbrukarorganisationernas år 1946 tillsatta utredning, där olika partier var representerade (Sveriges Lantbruksförbunds Skriftserie nr 1). Vi kom i denna utredning med vissa förslag, och vi var även inne på det problem som herr Näsström berörde angående kommunernas ansvar för att åstadkomma en någorlunda likvärdig standard på det kommunala området och de svårigheter som är förenade därmed. Vi övervägde därvid som ett effektivt botemedel att ordna bidragsfrågan så att staten skulle tillskjuta ett visst normalskatteunderlag per invånare räknat för varje kommun, ungefär i likhet med en ordning som kommit att tillämpas i ett senare sammanhang. Vi var också inne på frågan om det inte skulle vara möjligt att röja upp en smula i snårskogen av bidragsbestämmelser på det kommunala området genom att ge mera generella statsbidrag till kommunernas verksamhet, med viss frihet för kommunerna att inom ramen av anslagen nyansera sin

Ang. bidrag till skattetyngda kommuner

verksamhet efter de lokala behoven och i någon mån också efter det intresse för olika verksamhetsgrenar som där skulle komma till synes. Våra förslag framlades av kommittén för dåvarande finansminister Wigforss, och jag vet inte riktigt vad som mera hände därmed, men programmet kvarstår med vissa uppslag som jag tror är värda en prövning.

I den motion som vi i år väckt i båda kamrarna har vi erinrat om hur ojämnt skattetrycket verkar. Detta har också berörts av de ärade norrlandsrepresentanterna och detta med allt fog. Det är rimligt att man vänder sig mot sådana orättvisor som i det fallet uppenbarligen föreligger. Vi konstaterar också hur det kommunala skattetrycket har vuxit bara på ett årtionde. Det primärkommunala skattetrycket för samtliga kommuner har, som vi framhållit i motionen, från 1950 till 1960 i stort sett ökat med 50 procent. Vi anser under sådana förhållanden frågan värd att upptas till lösning.

Herr Näsström berörde sambandet med frågan om kommunindelningen. Såvitt jag kan finna är sambandet mycket starkt. I en motion (I: 14) som i början av riksdagen väcktes av ett mycket stort antal ledamöter i båda kamrarna framhöll vi önskvärdheten av att frågan om de kommunala uppgifterna och kostnaderna härför beaktas när man går att bestämma grunderna för en kommande utveckling av den kommunala indelningen. Vi ansåg att utan hänsynstagande till de ekonomiska faktorerna blir allt vad som talas om befolkningssiffror o. s. v. slag i luften. Lika litet som gränserna för våra kommuner kan vara evighetsbundna och oberoende av samhällets utveckling, lika litet kan de uppgifter som här föreligger, liksom det ansvar staten har för att möjliggöra ett likvärdigt genomförande av rimliga intentioner vara fixerade för all framtid. När man går in för en planering på lång sikt av hur det skall ordnas på det kommunala området, förefaller det mig rimligt att man också beaktar skatteutjämningsfrågor-

na. Då kommer kommunernas andel i folkpensionerna i brännpunkten och naturligtvis de absolut kvalificerat statliga uppgifter som berör undervisning, polisväsende och tingshusbyggnadsskyldighet. Det finns en hel rad frågor som måste beröras i sammanhanget.

Vår här behandlade motion syftar till att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om skyndsamt prövning och förslag till justering av reglerna för bidragen till de skattetyngda kommunerna i enlighet med vad i motionerna säges och att i motionerna anförda synpunkter måtte överlämnas till den utredning som pågick. När vi nu kom till det glädjande resultatet att t. o. m. ordet »skyndsamt» blev beaktat i utskottet, har vi all anledning att vara nöjda och glada. Förslaget om ett i år förhöjt bidrag anser vi motiverat med hänsyn till väntetiden, men om väntetiden blir så pass kort som ställts i utsikt har jag ingen anledning att på denna punkt ställa något särskilt yrkande, utan jag ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Gustafsson, Nils-Eric*, (cp).

Herr **BOMAN** (fp):

Herr talman! Jag kan inte underlåta såsom representant för statsutskottets femte avdelning att tacka för alla de blommor som avdelningen har fått för sin skrivning på den här punkten. Enigheten såväl inom avdelningen och inom utskottet som i riksdagen visar hur angelägen denna fråga är, och jag vill endast uttala den förhoppningen att Kungl. Maj:t kommer att förfara i enlighet med vad utskottet föreslagit.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av bokföringslagen;

nr 28, i anledning av väckt motion om viss utredning rörande aktiebolagslagens bestämmelser; och

nr 29, i anledning av Kungl Maj:ts proposition angående godkännande av europeisk konvention om inbördes rätts-hjälp i brottmål.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 27, i anledning av väckta motioner om utfyllnad av vissa underhållsbidrag; samt

nr 34, i anledning av väckt motion om samordning av uppördsterminerna och tiden för utbetalning av folkpension.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner angående domänverkets markpolitik, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 293, av herr *Jonasson m. fl.*, och II: 256, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t dels anhålla, att vid försäljning för skogskomplettering av fastigheter tillhörande kronan måtte tillämpas prissättning i överensstämmelse med gällande marknadsvärde, dels anhålla om prövning och förslag rörande avveckling av domänverkets markfond i enlighet med vad i motionerna anförts.

I den till utskottet likaledes hänvisade motionen I: 295, av herr *Svanström*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framställa begäran

Ang. domänverkets markpolitik, m. m. om att sådana bestämmelser måtte utfärdas för domänverkets markpolitik, att dess markinnehav ej ytterligare ökade, att i den mån nyförvärv skedde, motsvarande försäljning måtte verkställas av hela fastigheter till aktiva jordbrukare eller genom avstyckning för komplettering av jordbruksfastigheter i enskild ägo, att den värdering av jordbruksfastigheter, som skedde, måtte samordnas med den lokala värderingen inom lantbruksnämnderna samt att lantbruksnämndernas eventuella avstyrkande av domänverkets ansökningar om förvärvstillstånd måtte tillerkännas högsta vitsord.

Vidare hade i de likalydande motionerna I: 294, av herr *Jonasson m. fl.*, och II: 257, av herr *Börjesson* i Glömminge *m. fl.*, vilka hänvisats till jordbruksutskottet, yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att meddel från domänverkets markfond måtte ianspråktagas för skogsproduktions- och sysselsättningsfrämjande åtgärder i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 293 och II: 256, I: 295 ävensom I: 294 och II: 257; samt

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anförde angående intensifierad yttre rationaliseringsverksamhet, vari kronomark inginge, m. m.

I motiveringen hade utskottet i andra stycket å sid. 17 i det tryckta utlåtandet yttrat följande:

»Utskottet vill emellertid framhålla att i samband med 1958 års jordlagsutrednings översyn av jordförvärvs- och bolagsförbudslagarna, vilken avses komma att avslutas innevarande år, en omprövning bör ske av markpolitiken över huvud taget.»

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Hermansson*, *Jonasson* och *Etmwall*, vilka ansett, att utskottets

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I:293 och II:256 samt motionen I:295 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört angående intensifierad yttre rationaliseringsverksamhet, vari kronomark inginge, ävensom angående riktlinjerna i övrigt för domänverkets markpolitik;

att riksdagen med bifall till motionerna I:293 och II:256 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning och förslag rörande avveckling av domänverkets markfond; samt

att riksdagen med bifall till motionerna I:294 och II:257 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att — i avvaktan på beslut om avveckling av domänverkets markfond — medel från markfonden måtte kunna överföras till förnyelsefonden att ianspråktagas för skogsproduktionsfrämjande åtgärder i enlighet med vad reservanterna anfört;

2) av herrar *Lage Svedberg, Mossberger, Johanson* i Västervik och *Eskils-son* i Likenäs, vilka ansett, att andra stycket i utskottets yttrande å sid. 17 i det tryckta utlåtandet bort hava följande lydelse:

»Utskottet vill emellertid peka på de spörsmål som uppkommer genom att utvecklingen går i riktning mot ett större utbud av skogsmark från enskilda fastighetsägare än vad som till skäligt pris kan finna avsättning inom denna ägar-kategori. Antalet av skogsmarksinköp intresserade enskilda brukare med tillgång till erforderligt inköpskapital är nämligen och får antagas i framtiden komma att förbli relativt sett begränsat. Med hänsyn härtill framstår det för utskottet som önskvärt att markpolitiken omprövas och att staten, liksom även bolagen, beredes möjlighet att utan fördröjande hinder i ökande omfattning bland annat i avfolkningsbygderna och liknande trakter övertaga till försäljning utbjuden skogsmark. Någon begränsning av domänverkets markförvärv till enbart nyss

angivna trakter bör dock ej komma i fråga, utan verket bör anses vara en med övriga kategorier likaberättigad köpare i samtliga områden av landet, dock med beaktande av eventuellt föreliggande behov att utnyttja den ifrågavarande salubjudna marken för i tiden relativt näralliggande storleksrationalisering genom lantbruksorganisationens förmedling. Vad nu sagts synes böra uppmärksammas bland annat av lantbruksnämnderna vid deras avgivande av yttranden i anledning av förslag från domänverket om markförvärv.»; samt

3) av herrar *Jonsson* och *Hjalmar Nilsson*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jordbruksutskottets utlåtande nr 18 behandlar två motionspar. Det ena är nr 293 i denna kammare och nr 256 i andra kammaren. I dessa motioner yrkas »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t dels anhålla om att vid försäljning för skogskomplettering av fastigheter tillhörande kronan måtte tillämpas prissättning i överensstämmelse med gällande marknadsvärde, dels anhålla om prövning och förslag rörande avveckling av domänverkets markfond i enlighet med vad i motionerna anförts». Motion I:295 innehåller ungefär samma yrkande.

I utlåtandet behandlas samtidigt de likalydande motionerna I:294 och II:257, i vilka vi motionärer yrkar »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att medel från domänverkets markfond måtte ianspråktagas för skogsproduktions- och sysselsättningsfrämjande åtgärder . . .».

Utskottsmajoriteten har med undantag av viss skrivning beträffande bytesverksamheten avstyrkt motionerna. Centerpartirepresentanterna i utskottet har därför avlämnat en reservation.

Redan år 1912 antogs principerna för domänverkets markfond. Enligt dessa principer skulle ju statens markinnehav bibehållas vid ungefär oförändrad nivå. Flera gånger har också statsmakterna uttalat att någon större ändring mel-

lan olika ägarekategorier ej borde ske. Trots detta har domänverkets markinnehav oupphörligt ökat. Ökningen uppgår till ca 2 000 hektar per år om man tar ett genomsnitt för den senaste 30-årsperioden.

Det är beklagligt att de övriga partiernas representanter i utskottet har den inställningen att denna ökning saknar någon större betydelse. Markfonden har ökat från 17 miljoner kronor 1930 till 46 miljoner kronor 1959. Vi motionärer anser detta vara en icke önskvärd utveckling, och vi har därför velat ställa dessa frågor under prövning och begära förslag om markfondens avveckling.

Riksräkenskapsverket har för sin del tillstyrkt och i en särskild skrivelse tidigare hemställt om att markfonden måtte avvecklas. Enligt beslut av riksdagen skulle domänverket genom markbyten och i vissa fall genom direkt försäljning bidra till jordbrukets rationalisering genom att ge möjligheter för småbrukare att förvärva stödsskog och göra kompletteringar i övrigt. Detta har skett endast i ringa omfattning, vilket även har framgått av remissutlåtandena.

I syfte att åstadkomma mera bärkraftiga bruksenheter för de enskilda och därjämte bättre arronderingsförhållanden för alla ägarekategorier bör enligt vår mening alla krafter samverka. Domänverket bör därför i större utsträckning än hittills bidra till förstärkningen av jordbruket. Därigenom skulle en ökning av verkets markinnehav ej behöva ske. Flera enskilda fastigheter skulle i stället bli mer bärkraftiga. Domänverkets prissättning av fastigheterna torde vara orsak till denna utveckling. Verket räknar för närvarande med en diskonteringsfaktor av 4 3/4 procent, vilket gör att verket kan betala mer för en fastighet än en stackars småbrukare som måste låna pengar mot en hög ränta. Diskonteringsfaktorn har tidigare varit så låg som 3—3,2 procent, och den har senare undan för undan höjts. Det är klart att denna låga diskonteringsfaktor gör det svårt för alla som måste låna pengar att betala det därav följande höga priset jämte en hög ränta.

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

Jag utgår i det fallet från att fastighetsaffärerna skett genom byten, vilket är det vanligaste. Om man räknar med en diskonteringsfaktor av 4 procent i stället för 5 procent, innebär detta att man kan ge 25 procent mera för fastigheten. Det är därför vi vill att de enskilda skall få samma utgångsläge som domänverket, så att de kan vara med om affärerna. Nuvarande räntesystem befrämjar inte dessa nödvändiga byten.

Jag tror ändå att utskottsmajoriteten är litet inkonsekvent när den vill i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla önskvärdheten av en intensifierad yttre rationaliseringsverksamhet men inte tar hänsyn till räntekostnaderna och ränteskillnaderna. Då nu domänverkets markfond också blivit större — år 1959 uppgick den till 46 miljoner kronor, som jag nyss nämnde — och man kan se hur förnyelsefonden i viss mån har minskat, har vi ansett att medel skulle kunna överföras från markfonden till förnyelsefonden för åstadkommande av skogsbefrämjande åtgärder på domänverkets egen mark. Det är säkert nödvändigt med planteringar och skogsvårdsförbättringar i högre grad. Det är också nödvändigt med dikningar och vägbyggen. Allt detta är saker som vi diskuterat tidigare. Där skulle staten enligt vår uppfattning gå före med gott exempel. Då finge fastigheterna i domänverkets ägo ett större värde, och vi skulle då på ett nationalekonomiskt bättre sätt tillvarata våra naturtillgångar.

Vi vet också att domänverkets flesta markinnehav finns i Norrland. De föreslagna åtgärderna skulle ge befolkningen ett värdefullt tillskott av arbetstillfällen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 1.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! I samband med att jag kommer att yrka bifall till utskottets hemställan har jag att framföra en motivering för det särskilda stycke som fyra av utskottets ledamöter velat få in i utskottets utlåtande på sid. 17. Innan jag gör detta vill jag något hemöta den ar-

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

gumentering som herr Jonasson framförde till förmån för den reservation som han yrkade bifall till.

Det är ingalunda så att domänverket har bromsat jordbruksrationaliseringen i detta land. Tvärtom har i varje fall vi som haft förmånen att tillhöra lantbruksnämnden i övre Norrland och skärskådat problemen på närmare håll funnit att domänverket har ställt sig positivt till de anspråk som lantbruksnämnden framfört när det gällt verkligt dokumenterade behov att ta i anspråk kronomark för jordbruksrationaliseringen. Vi har icke någon gång funnit att domänverket försökt bromsa denna rationalisering.

Såsom redovisas i utskottets utlåtande har man inventerat de behov som finns i Sydsverige och Mellansverige. Man har tagit Gävleborgs län och Kopparbergs län och länen söder därom. På sidan 8 i jordbruksutskottets utlåtande redovisas lantbruksstyrelsens inventering. Därav framgår, att det inte är mycket stora arealer som man omedelbart kan ta i anspråk. Det rör sig om 648 hektar skogsmark och 59 hektar åker. Man kan eventuellt inom en snar framtid räkna med att ytterligare 945 hektar skogsmark och 54 hektar åker finns disponibla för byte.

Vad är det nu som man ser ute i landet och som föranlett just den särskilda motivering som vi fyra utskottsledamöter har velat få in i utskottets rekommendation? Jo, det är de hembud som förekommer. Det är hembud på skogsmark, som lantbruksnämnden måste avböja eftersom det inte finns någon avsättningsmöjlighet. Det gäller områden i avfolkningsbygder. Jag tar här från en enda socken i Västerbottens län några siffror, som klarlägger denna sak. Jag tar Vilhelmina socken, där det i april 1961 fanns hembud på privat mark om inte mindre än 2 339 hektar skogsmark, sammanlagt 2 469 hektar. Därjämte hade det under 1960 tillkommit dels tre poster om 1 090 hektar skog, sammanlagt 1 234 hektar, samt dels olika mindre ägölotter, vilket allt ger en total summa av skogsmark på icke mindre än 5 780 hektar produktiv mark, sammanlagt

9 480,3 hektar skogsmark. Därtill skall vi lägga lantbruksnämndernas redan förut ägda arealer på 2 243 hektar produktiv skogsmark inom samma kommun. Man är då uppe i sammanlagt 8 023 hektar, som man för närvarande inte har någon avsättning för.

När vi här i vårt yttrande nämner bolagen har vi ingalunda menat att man skall upphäva jordförvärvslagen och helt frige köp och försäljningar, utan vi har framför allt velat peka på nödvändigheten att det måste finnas någon som kan ta vara på de markarealer som det inte finns enskilda köpare till. När vi här har talat om bolag har vi även tänkt oss att skogsägareföreningar skulle kunna bilda ett bolag.

Vi har sett hur skogsägareföreningar har startat och byggt industrier i Sydsverige. Gårdagens eftermiddagstidningar här i Stockholm nämnde att skogsägareföreningen var i färd med att köpa en industri i Kramfors, och man har därför anledning ställa sig frågan: Bör inte skogsägareföreningarna som representerar det enskilda skogsbruket även ta sig an uppgiften att framträda som köpare av den skogsmark som lantbruksnämnderna inte har avsättning för i sin rationaliseringsverksamhet? Jag tror inte att vi utan oro kan emotse den utveckling som sker under de närmaste åren, framför allt i övre Norrland där mekaniseringen inom skogsbruket icke ger småbrukarna den sidoinkomst som tidigare varit vanlig och gav dem trygghet. Skogsbrukets rationalisering gör nu att såväl de enskilda företräddarna för det större skogsbruket som bolag och domänverk bedriver skogsuttaget på ett helt annat sätt än tidigare. Man går fram med stora avverkningar som gör att de mindre jordbrukarna, som haft en väsentlig binkomst från skogsbruket, kan få vänta många år innan det blir tillfälle till sidoinkomster i närheten av småbruket av det slag som tidigare portionerades ut varje år.

Vi har dessutom ägostyckningsinnehavare, där ägostyckningen ligger helt innesluten i bolagsskogen och där tendensen under senare år varit att lantbruks-

nämnden skall vara en förmedlare för köp av dessa ägostyckningar för att i sin tur ha ett bytesobjekt med skogsbolagen i de större byarna. Nämnden kan då tillbyta sig insprängda skogsmarksskiften och på så sätt komplettera de större byarnas markinnehav.

Men vem är det som kommit i kläm? Jo, dessa ägostyckningsinnehavare har sannerligen inte fått någon värdestegring på de å ägodelarna befintliga åbyggnaderna. Om lantbruksnämnden skulle köpa ägostyckningen och sätta värde mot värde när det gäller skogsmarksbytena, har ägornas åbyggnader icke kommit i den värdenivå som skogsbolagen kan uppnå när de byggde varmbonade baracker som kostar ofantliga pengar. Men dessa åbyggnader har kunnat tjänstgöra som barackförläggningar för kultiveringsåtgärder och skogsdrivningar. De har därför kunnat värdesättas på ett helt annat sätt än efter de beräkningsgrunder som lantbruksnämnden måste tillämpa, när det gäller markbyte.

Jag tror inte det är riktigt vad herr Jonasson påpekade i sitt anförande här när han, om de markförsäljningar som skett från domänverkets sida, talade om räntebelastningen, ty jag tror att de som haft fördelen att köpa av domänverket haft en väsentligt lägre räntebelastning på inköpet än de som köpt i fria marknaden eller via lantbruksnämnden. Domänstyrelsen har ju i allmänhet haft en amorteringstid på 20 år och en räntekostnad på 4,3 procent. Jag tror att detta är tillräckligt för att visa att talet om att domänverkets försäljningspolitik skulle vara i en särklass jämförd med fria marknadens inte håller.

Jag har velat, herr talman, ta upp problemet med de stora skogsmarker som kommer att utbudas till lantbruksnämnderna och till staten och som inte finner köpare på den fria marknaden, i synnerhet som man här i riksdagen har påtalat de stora markarealer som lantbruksnämnderna har konserverat för lång tid utan att finna några rationaliseringsmöjligheter. Vi har t. ex. i Örtträsk två kronoparker som har överförts från domänfonden till jordfonden för

Ang. domänverkets markpolitik, m. m. egnahemsbildning. Det rör sig om över 5 000 hektar, varav lantbruksnämnden fortfarande har kvar 4 000 hektar produktiv skog. Lantbruksnämnden försöker nu få till stånd byten med bolagen.

Man har vidare problemet var man skall finna ett intresse från jordbrukarnas sida för att förvärma marken till dagens marknadsvärde. Det är klart att skulle staten ge lantbruksnämnderna möjlighet att lämna subventioner, så skulle man naturligtvis omedelbart öka intresset, men jag föreställer mig, att det skulle vara ganska svårt att få riksdagen med på den linjen att man via statliga subventioner förstärkte det enskilda jordbruket med skog.

När det gäller den yttre och den inre rationaliseringen och när det gäller värdeutjämningen är en statlig medverkan nödvändig, och den borde enligt min mening ske i större omfattning än som nu sker och kommer att ske på vissa speciella rationaliseringsområden. Jag hoppas att riksdagen skall visa större intresse härför, ty jag tror att det är en nödvändighet.

Vad kommer att ske inom den närmaste tioårsperioden? Jo, det blir markutbud av ännu större omfattning. Det är därför nödvändigt att domänverket bedriver en aktivare inköpspolitik med hänsyn till jordfonden i enlighet med vad riksdagens revisorer uttalade år 1957, vilket sommarriksdagen 1958 underströk.

Jag skall inte längre gå in på problemet, som nog kommer att hoppa sig inom en snar framtid. Även från centerpartiets sida kommer man nog att få medge nödvändigheten av att någon tar vara på de skogsmarksarealer som nu hembjudes men som staten genom lantbruksnämnderna ej kan ta hand om. Det är ett nationalekonomiskt intresse att se till att kultiveringsåtgärder bedrivs på dessa marker, så att de kan fylla sin uppgift inom skogsproduktionen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan samt till den särskilda motivering, som jag och tre andra utskottsledamöter har fogat till utlåtandet.

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Jag har ansett mig böra redovisa några lokala synpunkter och personliga ställningstaganden i den fråga vi nu behandlar bl. a. med utgångspunkt från min i denna kammare avgivna motion nr 295, där jag bl. a. yrkar att riksdagen måtte medverka till att sådana bestämmelser utfärdas att en ytterligare utökning av domänverkets markinnehav ej sker och att i den mån nyförvärv förekommer motsvarande försäljning äger rum. Vidare bör enligt motionen domänverkets värdering av jordbruksfastigheter samordnas med lantbruksnämndernas värdering, så att man får till stånd en bättre samstämmighet. Dessutom yrkas slutligen att högsta vitsord tillerkännes lantbruksnämndernas eventuella avstyrkande av ansökningar om förvärvstillstånd från domänverkets sida.

Det är uppenbart att mina erfarenheter är helt andra än dem, som herr Lage Svedberg nyss har redovisat. Förhållandena i norr och i söder är ju ytterst olika i detta vårt avlånga land. Från mitt eget hemlän, Kalmar län, har jag erfarenheter som helt avviker från dem som herr Svedberg nämnde. Vad som särskilt frapperar i det sammanhanget är de betydande överpris i förhållande till gällande taxeringsvärden, som domänverket har betalat vid inköp av fastigheter. På kort tid har verket inköpt fyra fastigheter, samtliga belägna i norra delen av Kalmar län. För dessa fastigheter, som har ett gemensamt taxeringsvärde av 1 412 300 kronor, har domänverket betalat sammanlagt 2 962 000 kronor, vilket i förhållande till taxeringsvärdet innebär ett överpris med över 100 procent.

Det är ganska självklart att sådana gårdsaffärer kommer mycket oro åstad. Vi har allesamman våra små hjärteangelägenheter, som förr eller senare kommer fram här i kammaren. Härordagen — det var närmare bestämt i onsdags — diskuterade vi frågan om bostadsproduktionen, och då sade bl. a. herr Bergman i ett yttrande: »Vi vill företräda konsumentintressena när det gäller bo-

städer.» Skulle man ute bland unga blivande lantbrukare anlägga konsument-synpunkter på frågan om förvärv av jordbruksfastighet, som de skall kunna få sin och sin familjs försörjning av under resten av sin levnad, då skulle man naturligtvis kunna säga att ju dyrare en gård blir, desto mindre blir möjligheterna att få en rimlig bärgning av gården. Det är därför som våra arrendatorer och yngre jordbrukare är mycket oroliga inför de tendenser till stegrade gårdsvärden som på detta sätt framkommer.

I sitt remissvar med anledning av min motion och de motioner som väckts av herr Jonasson m. fl. har lantbruksstyrelsen visat sig mycket positiv. Lantbruksstyrelsen säger bl. a. — vilket återgivits på s. 2 i jordbruksutskottets utlåtande nr 18: »Det har nämligen på senare tid visat sig en tendens till att domänverket, förutom att göra inköp av arrenderingsmässigt lämpliga tillskott till kronoparkerna, även utökar sitt innehav genom inköp av välbelägna och värdefulla medelstora och större jordbruks- och skogsbruksegendomar i mellersta och södra delarna av landet.»

Lantbruksstyrelsen anför vidare att det bör vara en förstahandsuppgift för domänverket att inrikta sig på sådana bygder och skogsområden där en statlig insats utöver vad det enskilda näringslivet förmått må anses behövligen för att få till stånd god skogsproduktion och skogsvård och därmed sammanhängande positiva verkningar för näringslivet i bygden.

Det var detta som herr Lage Svedberg var inne på, och det är en sak som vi väl alla är ense om. Skogen och skogsmarken är väl utan överdrift Sveriges allra förnämsta naturtillgång, och det är självfallet ett önskemål, ett krav att dessa naturtillgångar omhänderhas så väl som möjligt. På den punkten har jag inte någon avvikande mening från dem, som hävdar att alla åtgärder skall vidtas för att skapa så god produktion som möjligt.

Vidare säger lantbruksstyrelsen i sitt remissvar att de av motionärerna berör-

da prisfrågorna bör på lämpligt sätt tas upp till behandling. I jordbruksutskottets utlåtande sägs på s. 17, att utskottet i sammanhanget även vill framhålla att de förmånliga försäljningsvillkor som domänverket kan erbjuda uppenbart bör underlätta enskildas direkta eller indirekta markköp från verket. Herr Svedberg var också inte på detta, och herr Svedberg menade att det var en mycket välvillig prispolitik som domänverket förde. Jag hoppas att han har rätt från sina utgångspunkter. Min erfarenhet är en annan. I grannskapet därhemma utbjöds en kronogård till försäljning. Arrendatorn tillfrågades om han var villig att köpa. Taxeringsvärdet på gården var omkring 100 000 kronor. Arrendatorn tillfrågade lantbruksdirektören, som gjorde ett besök på platsen, och denne lovade för sin del att ordna med lån under förutsättning att arrendatorn kunde förvärva fastigheten till ett pris av ungefär 108 000 kronor. Domänverkets värdering slutade på 198 000 kronor. Ja, herr Svedberg, jag är ledsn att behöva säga att jag inte kan finna att den formen av värdering kan vara fördelaktig för den blivande köparen.

Vad jag vill, herr talman, är att efterlysa en samordning med lantbruksnämnderna. Man kan tycka att det är rimligt att en sådan samordning sker så att de båda statliga organen inte — som det tyvärr oftast förefaller en oinvidgåskådare — bekämpar varandra när det gäller syftet att skapa de bästa möjligheterna för arrondering och dylikt ute i de enskilda jordbruksbyarna.

Det har också sagts att det skulle vara en allmän riktning att man inte skulle eftersträva en ändring av storleksordningen i fråga om de tre ägandekategorierna — staten, bolagen och de enskilda skogsägarna. Men i den reservation, som är undertecknad av herr Svedberg m. fl. och där jag bland reservanterna återfinner en länskamrat i andra kammaren, vill man gå litet längre. Det är tydligen för övrigt en betydande splittring i åsikterna bland dem som sitter på Kalmarlänsbanken i denna fråga. Före jul ställdes i andra kammaren

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.
av högermannen, herr Svensson i Kroks-
torp, en fråga till jordbruksministern,
om denna observerat den inköpspolitik
som domänverket bedrev, och han var
i interpellationsdebatten ganska kritisk
mot denna politik. Högermannen herr
Hægglblom i Kalmar län däremot åter-
finner jag bland utskottsmajoriteten, och
socialdemokraten herr Johanson i Väs-
tervik står bland dem, som avgivit den
med 2 betecknade reservationen. Såvitt
jag kan bedöma stämningarna i Kalmar
län är de på denna punkt ganska upp-
jagade. Man är, som jag tidigare nämnde,
orolig för utvecklingen.

Herr talman! Med det sagda skall jag
endast be att få yrka bifall till den reser-
vation, som är fogad till detta utskotts-
utlåtande och som är undertecknad av
herr Hermansson m. fl.

Herr RINGABY (h):

Herr talman! Mitt namn finns inte med
i förteckningen över dem som deltagit
vid detta ärendes behandling i utskot-
tet, men det kanske ändå kan tillåtas mig
att säga ett par ord i denna sak. Jag
känner mig nämligen positivt inställd
till den reservation nr 1, som finns fo-
god till utskottsutlåtandet, och eftersom
mina partikamrater tillhör utskottsma-
jaroriteten skall jag motivera mitt ställ-
ningstagande inför denna glest besatta
och fridfulla kammare.

I likhet med reservanterna i reser-
vationen nr 1 finner jag det angeläget att
i viss mån hålla ögonen på domänverkets
markpolitik, men jag vill med en gång
säga att jag inte helt kan biträda vad
som skrivs i den reservationen. Där sägs
att domänverket med markfondens med-
del bedriver inköp av skogsmark i så-
dan omfattning, att en förskjutning av
den rådande fördelningen av jordbruks-
och skogsmark mellan staten, bolag och
enskilda kan befaras uppkomma. Om
man ser realistiskt på detta problem är
det emellertid inte fråga om några större
markförvärv. Det har inte blivit några
större förskjutningar i ägandeförhål-
landena. Jag tror därför inte att vi be-
höver ängslas så mycket för detta.

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

Däremot är det väl så, att det ökade innehavet av skogsmark för domänverkets del faktiskt är en följd av jordbrukets avfolkning. Jag bor själv i en sådan landsända, nämligen Bergslagen, där man står inför det faktum att folk flyttar ifrån sina gårdar. Där kan alltså jordbruk med tillhörande skogar ligga inklämda och omslutna av bolagsskogar och domänverkets skogar. I det stycket kan jag hålla med herr Svedberg, då han frågar vad man skall göra med dessa skogar som ligger mellan bolagsskogar och domänverkets skogar och där det inte finns några privata köpare som lantbruksnämnderna kan biträda i rationaliseringssyfte. Det är ett samhällsintresse att ta vara på dessa skogar. Då både domänverket och bolagen sköter sina skogar bra, kan jag inte se att det borde finnas något hinder för dem att köpa dessa skogar. Detta förhållande i Bergslagen har föranlett att en kommitté har tillsatts, vars ordförande är centerpartist och där majoriteten av ledamöterna också är centerpartister. I ett uttalande till RLF ber kommittén, att man inom RLF skall kämpa för att mjuka upp bolagsförbudslagen och i ökad utsträckning tillåta domänverket att köpa dessa skogar. Det är alltså en uppfattning, som går mera på Yngve Perssons linje och något ansluter till herr Svedbergs reservation.

Men, herr talman, trots detta anser jag nog att man uppmärksammat måste följa domänverkets markpolitik i dessa frågor. Man har nämligen kunnat konstatera att domänverket inte är så intresserat av jordbruksfastigheter, där man måste underhålla byggnaderna, utan använder markfondens miljoner och inte bara dem utan också en förmånlig ränta vid värderingarna till att köpa upp skogsmark och avveckla innehavet av annan mark. Det är en utveckling som jag inte helt kan biträda.

Jag har också här i kammaren vid ett tillfälle motionerat om att avveckla jordfonden, ett statligt organ som lantbruksnämnderna använder för att uppköpa sin mark. Jag kanske öppet skall erkänna med en gång, att man inte helt kan

jämföra jordfonden och markfonden, ty jordfonden skall användas till uppköp i rationaliseringssyfte, men även lantbruksnämnderna köper upp skog och ligger på den, och detta deras buffertlager växer. Jag anser att man därför behöver hålla uppsikt över både lantbruksnämndernas och domänverkets markpolitik, och av den anledningen är jag beredd att stödja reservationen nr 1.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Här möter vi några gamla bekanta liksom vid många andra tillfällen då vi diskuterar några av de mera framträdande frågorna i riksdagen.

Jag vill erinra om, som herr Svedberg redan har påpekat, att vi vid 1959 års riksdag hade ingående diskussioner i saken dels i jordbruksutskottet, dels också här i kammaren. I jordbruksutskottet kom vi då, efter vad jag vill minnas, fram till en rätt enig kompromiss, som man borde låta bli att ändra på innan man har sett några större olägenheter av den. Man kom överens om att därest byten skulle ske mellan enskilda jordbrukare och domänverket genom lantbruksnämndernas förmedling, skulle det ske med tillämpning av det lägre pris som man kan säga motsvarar jordbrukspriserna, ty om man byter och får ungefär samma värden i form av skog, så spelar det inte så stor roll efter vilken procent man räknar kapitaliseringsvärdet av denna skog. Det väsentliga är att värdena balanserar vid byte. Visserligen kan en del sådana byten få lov att ske genom att nämnderna köper av någon jordbrukare eller att domänverket säljer direkt till en jordbrukare, men detta sker dock genom lantbruksnämndens förmedling.

Vad beträffar den försäljningspolitik som domänverket för, beslutar ju riksdagen när det gäller jordbruket från fall till fall, och jag har under de år jag varit med i jordbruksutskottet knappast varit med om att utskottet eller riksdagen sagt att domänverket har begärt för mycket. I flera fall har man däremot tyckt att de begärt för litet för dessa fastigheter. Jag vill inskjuta, att man i den-

na prissättning givetvis tagit hänsyn till att det i många fall har gällt arrendatorer, som i flera år har arrenderat hemmanet och därför fått en viss favör.

Det förvånar mig att man i ett par inlägg här i kammaren och även i reservationen nr 1 har verkat så irriterad över den inköpspolitik som domänverket för när det gäller skog och jord. Man påtalar från Kalmar län att domänverket där köpt två jordbruk och för dem betalat 2 miljoner. Jag skulle inte tro att dessa jordbruk undandrages rationalisering. Det gäller knappast jordbrukare som själva brukar jorden, utan det gäller närmast gods. Det är svårt att få köpare för dessa.

Vad beträffar utökningen av statens innehav är det under de senaste åren endast fråga om en ökning med ett par tusen hektar, och detta kan, sett ur min synpunkt, inte på något sätt åstadkomma någon förändring av de enskilda skogsägarkategoriernas skogsinnehav med hänsyn till de stora skogsarealer det är fråga om.

Det är inget socialt intresse att avveckla denna markfond. Jag tycker att den inställning som de som skapade denna markfond för åtskilliga årtionden sedan hade, alltjämt är tillfinnandes. Skulle mot förmodan domänverket missbruka fonden, är det tid för riksdagen att säga ifrån, men så länge något sådan inte sker tycker jag, att det inte är riktigt att skriva, som centerpartiet gjort i reservationen. Det är närmast ägnat att irritera. Såvitt jag förstår har ingenting annat hänt sedan vi 1959 behandlade denna fråga, än att centerpartiet väckt samma motion nu igen. Då kan det väl inte finnas anledning att på nytt ta upp denna fråga, när man 1959 med så stor majoritet kom överens om hur denna politik skulle bedrivas.

Det problem som herr Svedberg rätt ingående belyste är mycket betydelsefullt. Det gäller de stora hembud som sker. Det kan vara olika fastighetsbestånd som blir hembjudna. Jag tror att i både min och herr Svedbergs hembygd finns det mindre fastigheter som är illa belägna och att de byggnader som är avsevärt

Ang. domänverkets markpolitik, m. m. nedgångna i regel blir hembjudna. Det kan vara svårt att få dessa fastigheter sålda, ty lantbruksnämnderna anser sig inte kunna köpa dem, då det inte finns några skogsägare i närheten som är intresserade av dem. Jordbruket är de inte intresserade av, och byggnaderna har sitt värde, så att även om de får ett utjämningsbidrag, blir det ändå för dyrt att köpa skogen.

När det gäller förändringen av jordförvärvslagen, eller som man mera försiktigt uttrycker det, en omprövning av grunderna för jordförvärven, är jag av den uppfattningen, att man nog får lov att göra som herr Ringaby sade med hänsyn till den utveckling som pågår, den avflyttning från jordbruken och landsbygden som lämnar kvar tomma bondgårdar och nedlagda jordbruk.

Jag vill litet mera än som skett i reservation 2 uppehålla mig vid en sak, som jag tycker är betydelsefull och som jag väntar kommer att tas upp i det nya förslag som jordlagstiftningskommittén skall framlägga i fråga om jordförvärvslagen, nämligen *omarrenderingsprincipen*. Det är av synnerligen stor vikt att man får till stånd en förbättrad arrondering av skogen och även jorden. Det är nödvändigt att man ser till att man får kontakt med olika ägarekategorier, att man, kanske genom trekantsbyten, söker komma till rätta med dessa problem. Jag tror att det blir nödvändigt att företa vissa ändringar i jordförvärvslagen. I det hänseendet har jag samma uppfattning som herr Svedberg gjorde sig till tolk för, nämligen att de som äger förädlingsindustrier för skogen inte bör sättas i undantagsställning jämfört med dem som köper skog av rent spekulationsintresse. Det bör ske en avvägning som kan vara skogsbruket och arronderingsförbättringarna till gagn på detta område.

Orsaken till att jag inte vill gå med på reservation 2 är att jag vill se hur jordförvärvslagen därvidlag är utformad, innan jag tar bestämd ståndpunkt i den frågan. Föret var ju litet trögt i portgången på vissa håll när det gällde byten och markförvärv mellan domänsty-

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

relsen och lantbruksnämnderna, men undan för undan har det mjukats upp och blivit bättre, och det meddelades vid utskottets behandling av denna fråga, att lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen, som ingående har diskuterat igenom dessa frågor, gemensamt har skickat ut en skrivelse som vägledning för lantbruksnämnderna. Jag har den uppfattningen, som också framfördes i utskottet, att domänstyrelsen liksom andra ägarekategorier bör vara med om arrenderingsförbättringarna, och det gäller också den skogstilldelning för upprustning av ofullständiga jordbruk som lantbruksnämnderna har sig förelagd.

Det här är en stor och betydelsefull fråga, men jag tror ändå att vi bör spara diskussionen om de nya riktlinjerna för jordförvärvslagens utformning tills vi får ett utformat förslag på riksdagens bord. Vi bör emellertid vara medvetna om att vissa förändringar måste ske och att vi nog måste tänka om på en och annan punkt.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Herr Jonsson i Fjäle och jag har tillsammans varit med om att utarbeta förslag angående den gällande jordförvärvslagstiftningen och även förslag till komplettering av ofullständiga jordbruk med skog. Det är klart att jag i ganska stor utsträckning delar den uppfattning han här gett uttryck åt — jag är angelägen om att understryka det.

Emellertid vill jag göra en liten anmärkning i det här sammanhanget. När man skall granska de här frågorna, kan man inte låsa fast sig vid att den eller den principen någon gång har fastställts med så och så stor majoritet och anse att det därför är mindre lämpligt att begära en ruckning. Såvitt jag kan bedöma är det avgörande, när man skall framlägga förslag, vad man finner vara rätt, riktigt och ändamålsenligt. Att andra tycker någonting annat än man själv bör man respektera, men man bör inte krypa i stoftet för det. Det tror jag inte heller att herr Jonsson i Fjäle menade.

Jag säger detta så mycket hellre som jag med verklig tillfredsställelse har läst utskottets uttalande, att man bör i större utsträckning än hittills befordra byten mellan domänverket och lantbruksnämnderna eller enskilda. Ett sådant uttalande är enligt min mening av stor betydelse — det visar att jordbruksutskottet inte slutade att tänka förra gången, då principerna fastställdes, utan har visat sig utvecklingsdugligt.

Herr Jonsson i Fjäle upptog med påtagligt gillande något som herr Ringaby sade, och det förstår jag. Det gällde de riktlinjer som vi en gång framlade i förslaget till komplettering av jordbruk med skog, nämligen att jordbruket i vissa bygder inte skulle upprätthållas. Det kan bli så glest mellan dem som håller sig kvar, att utflyttningen blir ännu större. På sådana områden skulle man kunna tänka sig att släppa fram andra ägarekategorier. Det var en synpunkt som jordbruksrationaliseringsutredningen varit inne på, och jag hörde med tillfredsställelse att herr Jonsson i Fjäle har samma uppfattning i dag.

För min del vill jag emellertid foga ett litet komplement till detta uttalande, och jag gör det som en kommentar till den av herr Lage Svedberg m. fl. avgivna reservationen. Där har man understrukt behovet av att staten liksom även bolagen »bland annat i avfolkningsbygder och liknande trakter» i ökad omfattning övertar till försäljning utbjuden skogsmark. Det där »bland annat» är litet misstänkt, men jag förstår tanken. Det finns emellertid ett felslut i det här resonemanget, och det gjorde sig herr Jonsson i Fjäle inte skyldig till på den tiden då vi gjorde upp förslaget till komplettering med skog.

Det finns en saga som handlar om en räv som stod utanför varegens bostad och blev vänligt uppmanad att kliva in. Råven, som var en lurifax, gjorde den reflexionen, att »alla spår här leda in men intet ut». Nu är det ju inte så att domänverket bara köper, men resultatet blir i alla väder ett ökat innehav. Vad vi menade i jordbruksrationaliseringsutredningen var, att kronan och bolag som

fick möjlighet att köpa skogsmark i avfolkningsbygder skulle vara beredda att lämna ifrån sig ströskiften m. m. i jordbruksbygderna. På det viset skulle jordbrukarna som grupp få sitt. Man skulle kunna upprätthålla en balans mellan ägarekategorierna vilken vi ansåg vara av betydelse. Den delen av vårt förslag tycks på något vis ha kommit åt sidan i dagens debatt, och därför ber jag att få lysa på den.

Här har talats om domänverket, och vi har kanske olika synpunkter på dess handlande. Emellanåt har man varit ganska nöjd och i andra fall mindre nöjd. Men det är ju så med allt mänskligt, och man skall inte dra alltför hårda slutsatser av detta.

När herr Jonsson i Fjäle talade om domänverkets priser vid försäljningar i sådana fall som gått till riksdagen, vill jag göra den reflexionen — jag tror den delas av många som sett på domänverkets försäljningar av arrendegårdar — att domänverket inte är dyrt när det gäller jordbruksjord och byggnader. Det är man, som herr Ringaby antydde, inte intresserad av, och därför säljer man dessa ting billigare. Att domänverkets skogsvärderingar i dessa sammanhang skulle vara låga är dock en uppfattning, som man nog inte har på så värst många håll bland jordbrukarna. Tillsammans kan dessa förhållanden jämna ut sig, och därför har en hel del affärer ändå kommit till stånd.

Här har berörts frågan om att få bättre möjligheter att förvärva skog från domänverket för lantbruksorganisationer och för enskilda, för förstärkande av jordbruk. Vad utskottet på denna punkt skrivit är värdefullt. Det vill jag erkänna och betyga. Jag konstaterar dock att beräkningen av den s. k. normalräntan verkar egenartad, när man jämför med de förhållanden som råder i praktiken. Vi kan tänka oss att man vid försäljningarna tillämpar en normalränta på låt mig säga 4,75 procent, och jag räknar med att ett skogsskifte från domänverket, som är avsett för komplettering, har ett avkastningsvärde på 400 kronor. Det skall kapitaliseras efter 4,75 procent.

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

Det blir ungefär 8 400 kronor. Om man sätter räntan till 6,25 procent, vilket jordbrukare i bästa fall får betala, blir resultatet ett pris på 6 400 kronor.

Den s. k. normalräntan som av domänverket lagts till grund för värdering var för några år sedan, när vi höll på med jordbruksrationaliseringsutredningen, 3 procent och, vill jag minnas, i Norrland 3,25 procent. Sedan dess har räntan dock beskrivit en påtaglig glidflykt, och man kom upp från 3,25 procent till 4,25 procent. På ett år har den sedan stigit ytterligare en halv procent. Jag tycker det är lovande och en utveckling i rätt riktning. Skall folk förvärva skog, måste förräntningskoefficienten beräknas i förhållande till de räntor folk verkligen får betala, och under sådana förhållanden är det rätt och rimligt, att man räknar litet annorlunda.

Utskottet säger — och det anser jag är tacknämligt — att domänverket i större utsträckning än hittills bör vara tillmötesgående när det gäller kompletteringar och byten med lantbruksnämnder och med enskilda. Nu ligger dock kronans skog på ganska många håll av vita till för bönderna. Då statsmakterna många gånger har uttalat önskvärheten av att de ofullständiga jordbruken bringas till bärighet och då vi har en stor statlig organisation, som skall medverka till detta, förefaller tanken på triangelbyte, som herr Jonsson i Fjäle snuddade vid, värdefull, och jag räknar med att domänverket aktivt skall medverka vid detta triangelbyte.

Om vi tänker oss att det i vissa bygger av vårt land, vilka jag känner mycket väl till, finns en mängd strödda krono- och bolagsskiften, förefaller det som om det skulle vara allt att vinna ur det allmännas synpunkt, om dessa strödda bolagsskiften kunde överföras från bolagen och dessa i stället fick compensation, kanske genom ett byte med domänverket även av dess mera samlade parker. Dessa strödda skiften, som inte passar in i domänverkets skogsbruk, skulle kunna överföras via lantbruksorganisationerna och på det sättet komma komplettering av jordbruk till godo.

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

Jag har velat göra dessa reflexioner, men jag har, herr talman, inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föreslås i reservation nr 1 av herrar Hermansson m. fl.

Herr JONSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara rätta till ett litet missförstånd i herr Ferdinand Nilssons anförande. Han talade om behandlingen av denna fråga i jordbrukets rationaliseringskommitté, där vi båda var med. Jag vill uttrycka saken så, att det vi var överens om i utredningen i frågan om domänverkets medverkan till rationaliseringen, kan vi i dag konstatera att utvecklingen har gått i den riktningen. Men jag vill också upplysa om att mot den mera extrema skrivningen med krav på att domänverket i större utsträckning än andra skogsägarekategorier skulle medverka i rationaliseringen hade jag och två av mina partivänner reserverat oss.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag ansåg att när herr Jonsson var så positivt inställd i det hela, fanns det ingen anledning att trycka på ett och annat misstag som gjorts av någon ledamot i utredningen, och därför gled jag förbi den saken.

Eftersom emellertid herr Jonsson själv fört frågan på tal, vill jag säga att det väl ändå förefaller rimligt att, när statsmakterna går in för en komplettering med skog, kronan inte bara lika mycket utan *mer än andra har skyldighet att visa god vilja och att det ligger allvar bakom deklARATIONERNA*.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att svara herr Lage Svedberg, när han gjorde gällande att domänverket inte bromsar upp utvecklingen av rationaliseringsverksamheten. Vi bör väl ändå ha klart för oss att en sådan upp-

bromsning sker automatiskt på grund av de skillnader beträffande räntan som föreligger. Domänverket räknar ju med en diskonteringsfaktor på bottenlånen av 4,75 procent, medan andra får betala 6,25 procent. Av det förstår vi att andra har svårt att konkurrera med domänverket när det gäller priset. Domänverket får därigenom större möjligheter att köpa, och då försvåras rationaliseringsverksamheten. Det är givet att det kan förekomma stora hembud i Norrland och kanske även på andra håll, men när förutsättningarna att betala är så olika, kan man förstå att det uppstår sådana svårigheter som man här sagt föreligger i Norrland.

Herr Svedberg säger att lantbruksnämnderna avböjer köp i vissa fall. Ja, det är helt naturligt, ty för en ansvarig lantbruksnämnd står det klart, att om den på ett riktigt sätt skall handskas med statens lånegaranti, gäller det för nämnden att medverka till att det pris som blir satt på en fastighet är så pass välgrundat och skäligt, att vederbörande har möjlighet att gå i land med sitt köp. Det är inte meningen att skog skall subventioneras för förstärkning av en fastighet. Meningen är att man skall kunna köpa till skäliga priser. Eftersom herr Lage Svedberg återopade riksdagsrevisorererna, bör det också framhållas att de även har sagt, att grunderna för diskonteringsfaktorn bör bli föremål för en översyn.

Det kan självfallet i framtiden inträffa, att det blir en avfolkning från vissa bygder med många utbud, men genom det förfarings sätt, som vi har tänkt oss, skulle domänverket medverka till en skälig prissättning och försäljning på lika villkor när man köpt upp mark på en plats och säljer på en annan. Därigenom skulle mycket vinnas, och det är den vägen vi i första hand vill gå. Vi vet att människorna behövs på landsbygden, även i skogsbygderna. Skogsarbetet måste utföras, och då är det väl också viktigt att vi ser till att det blir en förstärkning av så många jordbruk som möjligt med skog.

Till herr Ringaby vill jag säga, att

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

Herr JONASSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lage Svedberg säger att domänverket snällt och villigt dragit sig tillbaka när andra spekulanter funnits eller andra möjligheter till försäljning varit för handen. Jag vill be herr Svedberg att undersöka de förhållandena närmare — det finns nog åtskilliga undantag.

visst förstår man att en kommitté, bestående av i huvudsak centerpartister, kan lägga fram förslag om att domänverket skall få köpa mark. Det sammanhänger med vår allmänna uppfattning att domänverket bör få köpa upp mark för att den sedan bytesvägen skall kunna förmedlas till andra.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller frågan om förvärv, som domänverket är intresserat av, vill jag till herr Jonasson säga, att sådana förvärv aldrig sker utan att domänverket hör vederbörande lantbruksnämnd. Om lantbruksnämnden anser det nödvändigt att en fastighet kompletteras med en viss skogsareal, yttrar sig lantbruksnämnden över ärendet, och då backar domänverket ut från sitt intresse att förvärva fastigheten. Jag har under min tid i lantbruksnämnden funnit, att det har varit mycket lätt att få med domänverket när det gäller en storleksrationalisering. Domänverket har t. o. m. ställt kronoparker till förfogande, som lantbruksnämnden har fått stycka upp för att komplettera intilliggande jordbruk. Men i de flesta fallen har domänverket sin mark på de sämst belägna orterna, på höjdlägena. De som har den bästa skogen är skogsbolagen, som har köpt skog nere i byarna, alltså den förnämsta skogen. Domänverket har fått ta den skog som blivit över sedan jordbrukarna vid tiden före avvittringen inte ville vara med och betala skatt.

Till herr Svanström vill jag säga, att det väl ändå inte är möjligt att få tillstånd en särslagstiftning för vissa län. En jordförvärvslag och en lag om förbud för bolag att förvärva skog måste väl gälla generellt för hela landet och prövas i varje särskilt fall så länge lagarna existerar, i synnerhet som Kungl. Maj:ts av riksdagen så sent som år 1958 med anledning av statsrevisorernas uttalande har fått i uppdrag att fullfölja en inköpspolitik, som skulle sätta domänverkets markfond i det skick, som riksdagen har ansett vara skäligt och riktigt.

Herr SVANSTRÖM (cp) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Svedberg vill jag säga, att jag inte önskar någon speciallagstiftning för varje län, även om man ibland tror, när man hör herr Svedberg och andra tala i norrlandsfrågor, att det är så de vill ha det.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s) kort genmäle:

Herr talman! När jag har rekommenderat det särskilda yttrande, som jag och några andra ledamöter av utskottet ansett motiverat, beror det på att jag är fullt övertygad om att avfolkningen kommer att öka ytterligare under de närmaste åren.

Om ett hembud kommer till lantbruksnämnden har den ju möjligheter att värdera skogen, men samtidigt skall nämnden tillse att det finns intressenter som i sin tur vill förvärva den mark som är hembjuden. Det är klart att lantbruksnämnden i Västerbottens län kan köpa dessa markarealer i Vilhelmina socken till priser som nämndens sakkunniga finner skäliga, men det skall också finnas möjligheter att avyttra marken, efter som lantbruksnämnden inte har någon skogsvårdspersonal och inte kan sköta de skogar som köpes in utan är hänvisad till skogsvårdsstyrelsen för att få hjälp med skötseln. Domänverket har ju sakkunnigt folk som sköter skogarna på ett helt annat sätt än lantbruksnämnden har möjligheter att göra.

Vad jag velat framhålla är att antalet hembud kommer att ökas, och om man vägrar köpa den hembjudna marken har ju säljaren rätt att vända sig åt annat håll och sälja. Man kan inte åberopa 5 §

Ang. domänverkets markpolitik, m. m.

om inlösningsrätt för staten, när lantbruksnämnden saknar möjligheter att avyttra det inlösta till jordbrukare som behöver ett rationaliseringstillskott.

Herr OLOFSSON, UNO, (fp):

Herr talman! Det är inte alls min mening att hålla någon lång föreläsning i denna mycket gamla tvistefråga.

Ursprungligen har det väl funnits bara två ägarkategorier vad gäller jord och skog. Allteftersom avvitrningen skred framåt i vårt land avdelades en del av markerna till staten genom domänverket, medan resten tillfördes de enskilda jordbruket. Men efter avvitrningens tid — man får gå långt tillbaka i tiden — har domänverkets skogsinnehav praktiskt taget inte alls ökat. Däremot har en stor del av de enskilda jordbrukarna sålt sin jord och skog till skogsbolagen. Detta är den största förändringen beträffande markinnehavet som skett, och jag måste verkligen beklaga den. Hade de enskilda jordbrukarna haft förstånd att behålla sin skog och sin jord, så skulle förhållandena på landsbygden nu ha varit helt andra än de är.

Jag är övertygad om att en hel del jordbrukare tyvärr även i framtiden kommer att salubjuda sina fastigheter, och om de då skall köpas av domänverket eller lantbruksnämnden har vi knappast anledning att diskutera i dag; bägge institutionerna köper ju med statens pengar och är ganska närbesläktade.

Anledningen till att jag begärde ordet, herr talman, var att jag efter denna långa debatt ville för kammarens ledamöter framhålla vad utskottet skriver på s. 17: »Utskottet vill emellertid framhålla att i samband med 1958 års jordlagsutrednings översyn av jordförvärvs- och bolagsförbudslagarna, vilken avses komma att avslutas innevarande år, en omprövning bör ske av markpolitiken över huvud taget.» När den utredningen är klar och propositionen ligger på riksdagens bord är väl tidpunkten inne att på nytt ta upp denna diskussion. Men jag befarar att vi även då kommer att vara osams om saken.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag har beärt ordet endast för att påpeka att det skett ett litet missöde beträffande andra stycket på s. 16, där en mening har fallit bort. Den riktiga versionen framgår av det utdelade kartongtrycket.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å det nu föredragna utlåtandet yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o att kammaren skulle godkänna det förslag till yttrande i viss del, som innehölles i den vid utlåtandet av herr Lage Svedberg m. fl. anförda reservationen.

Herr talmannen anförde vidare, att utskottets hemställan och det förslag, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. avgivna reservationen, innehölle flera delar, vilka ej lämpligen kunde avgöras i ett sammanhang.

Propositioner komme därför, fortsatte herr talmannen, att framställas *först* särskilt beträffande utskottets hemställan såvitt anginge förslag i motionerna I:293 och II:256 om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om prövning och förslag rörande avveckling av domänverkets markfond, *därefter* särskilt angående utskottets hemställan såvitt rörde motionerna I:294 och II:257, *vidare* särskilt i fråga om utskottets hemställan såvitt gällde skrivelse till Kungl. Maj:t angående intensifierad yttre rationaliseringsverksamhet, vari kronomark inginge, m. m., *ytterligare* särskilt beträffande utskottets hemställan i övrigt. *Slutligen*, anförde herr talmannen, ville han, om så erfordrades, återkomma till vad utskottet yttrat i andra stycket å sid. 17 i det tryckta utlåtandet.

Utskottets hemställan såvitt anginge förslag i motionerna I:293 och II:256 om skrivelse till Kungl. Maj:t med an-

hållan om prövning och förslag rörande avveckling av domänverkets markfond.

Beträffande denna del, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jonasson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, såvitt angår förslag i motionerna I: 293 och II: 256 om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om prövning och förslag rörande avveckling av domänverkets markfond, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag om sådan skrivelse, som innefattas i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jonasson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 20.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. domänverkets markpolitik m. m.

Utskottets hemställan såvitt rörde motionerna I: 294 och II: 257.

Angående förevarande del gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen i denna del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Utskottets hemställan såvitt gällde skrivelse till Kungl. Maj:t angående intensifierad yttre rationaliseringsverksamhet, vari kronomark inginge, m. m.

I fråga om denna del, anförde herr talmannen, hade yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle besluta i enlighet med det förslag, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts angående intensifierad yttre rationaliseringsverksamhet, vari kronomark inginge, ävensom angående riktlinjerna i övrigt för domänverkets markpolitik.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Jonasson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, såvitt angår skrivelse till Kungl. Maj:t angående intensifierad yttre rationaliseringsverksamhet, vari kronomark ingår, m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, beslutar kammaren i enlighet med det förslag, som innefattas i den av herr Hermansson m. fl. vid

Ang. domänverkets markpolitik m. m.

utlåtandet avgivna reservationen att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad i reservationen anförts angående intensifierad yttre rationaliseringsverksamhet, vari kronomark ingår, ävensom angående riklinjerna i övrigt för domänverkets markpolitik.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jonasson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 107;
Nej — 22.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Utskottets hemställan i övrigt.

Bifölls.

Utskottets yttrande i andra stycket å s. 17 i det tryckta utlåtandet.

I vad gällde nämnda stycke, yttrade herr talmannen, hade yrkats, dels att detsamma skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna det förslag till yttrande i förevarande del, som innefattades i den av herr *Lage Svedberg* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Härpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets yttrande i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svedberg, Lage*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner andra stycket s. 17 i vad jordbruksutskottet anfört i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, godkännes det förslag till yttrande i förevarande del, som innefattas i den av herr *Lage Svedberg* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svedberg, Lage*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;
Nej — 45.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 20, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om åtgärder i syfte att skydda barn och ungdom mot osunda, förråande och moralupplösande skrifter

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckt motion om åtgärder i syfte att skydda barn och ungdom mot osunda, förråande och moralupplösande skrifter.

I en inom andra kammaren väckt, till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion II: 441, av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta om en utredning angående åtgärder i syfte att skydda barn och ungdomar mot osunda, förråande och moralupplösande skrifter.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte i anledning av motionen II: 441 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående sådana skrifter, som avsåges i motionen, och om åtgärder mot skadliga verkningar för barn och ungdom av dessa skrifter.

Reservation hade anförts av herrar *Möller*, *Sörlin*, *Lars Larsson*, *Hellebladh*, *Tage Johansson* och *Haglund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att motionen II: 441 måtte anses besvarad med vad i reservationen anförts.

I reservationen hade bland annat framhållits, att de i motionen berörda frågorna kunde sägas vara reflexer av djupare liggande problem som hörde samman med kulturmönster, idealbildning och uppfostran till en högre nivå av smak och stil. Reservanterna hade ansett, att bästa medlen att komma till rätta med dessa problem vore en fri opinionsbildning, uppfostran inom skolans och kulturarbetets ram, den självsanerande verksamhet som bedreves genom pressens rådgivande nämnd samt de möjligheter lagstiftningen gäve myndigheterna. Beträffande de senare hade reservanterna erinrat om ett interpellationssvar justitieministern den 29 no-

vember 1960 avgivit i andra kammaren rörande eventuella åtgärder mot s. k. pornografiska tidskrifter. Justitieministern hade betonat det otillfredsställande i att dessa skrifter spredes och såldes i vårt land, men med hänsyn till den vidsträckta yttrandefrihet vi upprätthölle, och som vi ansåge vara av omistligt värde, vore möjligheterna att genom lagstiftning och rättsliga ingripanden motverka denna företeelse begränsade. Justitieministern hade upplyst om att i förslag till ny brottsbalk hade upptagits en bestämmelse om straff för den som bland barn och ungdom sprede skrift eller bild, som genom sitt innehåll kunde verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran. Jämväl andra positiva åtgärder borde enligt reservanterna kunna vidtagas. Sålunda borde det i följd upprättade statens ungdomsråd, som i vidaste mån hade ungdomsvården som arbetsuppdrag, hava möjlighet att taga upp dessa frågor och bidra till upplysning och opinionsbildning kring dem. En positiv åtgärd i linje härmed vore enligt reservanterna den stora upplysningskampanj i ungdomsfrågor, vartill Kungl. Maj:t i proposition nr 104 till årets riksdag begärt anslag om 600 000 kronor. Reservanterna hade således påvisat, att de frågor motionen berörde vore föremål för uppmärksamhet på skilda sätt; därjämte hade det nybildade statens ungdomsråd möjlighet att taga andra initiativ och verka för de syften motionen ville främja. Att härutöver tillsätta en särskild utredning funne reservanterna icke behövt.

Herr **MÖLLER** (s):

Herr talman! Den fråga vi nu står inför har ofta diskuterats i riksdagen på 1950-talet, och den kommer tillbaka gång på gång i skilda former. Det har begärts lagstiftning dels mot s. k. pornografiska skrifter, dels mot skrifter av typen seriemagasin, detektivböcker, pocket books o. s. v. Riksdagen har varje gång avisat kravet på utredning. Så skedde senast i följd när ett enhälligt beredningsutskott avstyrkte utredning om spridningen av pornografiska skrifter. Då som

Om åtgärder i syfte att skydda barn och ungdom mot osunda, förråande och moralupplösande skrifter

nu var det herr Gustafsson i Borås som var huvudmotionär och som föranledde utskottsutlåtandet.

I år har utskottet delats i två delar. Majoriteten har tillstyrkt utredning, medan reservanterna — vi är ett halvt dusin — ansett att det inte tillkommit några nya omständigheter sedan riksdagen i fjol avtog utredningskravet.

Riksdagens avvisande hållning betyder naturligtvis inte bristande intresse för ungdomsfrågor och ungdomsvård. Men de praktiska och principiella svårigheterna är stora när det gäller att effektivt ingripa mot hela floran av tidskrifter om man inte vill starkt inkräkta på den nya tryckfrihetsförordningen, och det säger sig utskottsmajoriteten inte önska.

Närmare besett gäller det här två slags skrifter. De har olika karaktär och troligen också olika kategorier av läsare.

Vi har först de s. k. pornografiska skrifterna. Det är inte alltid lätt att avgöra vad som skall räknas till den kategorien. Man får anta — stickprovsundersökningar tyder därpå — att den tidskriftsfloran läses föga av ungdom. Det är en undermålig och torftig flora, men dess skadeverkningar kan inte fastställas — om ens skadeverkningar uppstår. Det är snarare en uppgift för forskningen att studera vilken inverkan sådan litteratur har. Denna litteraturart — om man vill använda ett så förnämligt ord — kan visserligen verka snaskig och förarglig, men det bevisar inte att den är farlig för ungdom, såsom motionärerna hävdade.

Den andra typen av skrifter är seriemagasin, detektivböcker, pocket books och liknande litteratur, som motionärerna och utskottsmajoriteten vänder sig mot och begär utredning om. Inte heller här kan man skära alla över en kam. Det finns utmärkta serier av litterärt värde, bra deckare och pocket books, men det finns också sådana som är dåliga, råa och smakförskämmande. Man kan beklaga att de flesta serier är importerade. De svenska serierna är fåtaliga och kommer väl alltid att så förbli, därför att

marknaden är för liten för att bära upp en större inhemsk serieproduktion.

Det är också här en brokig flora. Oförargliga tidskrifter blandar sig med sådana som är smaklösa, simpla och råa. Tendensen till sadism och våldsmentalitet är påfallande i vissa serier och magasin.

Även här måste man fråga, i vad mån de verkar förråande och nedbrytande på ungdom. Därvidlag kan delade meningar råda, och någon bevisning kan inte förebringas. Men det råder ingen oenighet om att många produkter i denna genre är undermåliga och att det är ett intresse att bekämpa dem. De motarbetar den fostran till smak och stil bland barn, ungdom och äldre, som hem, skola och andra uppbyggande organ söker främja. Man kan säga att de är det fria ordets svans. Den uppfattningen har också besjälats statsmakterna, varom många riksdagsdebatter vittnar.

Frågan är hur man bäst skall motarbeta denna tidskriftsflora utan att göra alltför starkt intrång i tryckfrihet och andra väsentliga värden. Motionärerna har lagt stor vikt vid förbud och lagstiftning. Även utskottsmajoriteten låter sina tankar kretsa kring en skärpt lagstiftning. Utskottsmajoriteten säger visserligen, att det inte bör komma i fråga några åtgärder som utgör avsteg från principerna för nuvarande tryckfrihet. Men strax efteråt — i nästa mening — diskuterar utskottet möjligheten att skärpa det nu aktuella, till lagrådet remitterade förslaget till ny brottsbalk, så att man skall få vidgade möjligheter att ingripa mot dem som tillhandahåller dessa tryckalster åt ungdom.

Det föresvävar tydligen utskottsmajoriteten, att man genom en skärpt lagstiftning skulle kunna tillgripa åtgärder som »verkligt blir kännbara för de affärsintressen som ligger bakom utgivandet och spridningen av litteraturen och som visat sig kunna göra utomordentligt stora förtjänster på hanteringen».

Utskottets majoritet tycks tro, att dessa »verkligt kännbara» ingripanden mot producenterna och tidningsutgi-

Om åtgärder i syfte att skydda barn och ungdom mot osunda, förråande och moralupplösande skrifter

varna kan göras utan att man kommer i konflikt med nuvarande tryckfrihet. Utskottet går klokt nog inte in på hur man skall komma ur detta dilemma. Annars är det nog ganska tydligt, att sådana verkligt kännbara ingripanden inte kan ske, om man inte vill inkräkta på den nu rådande tryckfriheten. Med gällande regler är det förbjudet att hindra tryckning eller spridning av skrift på grund av dess innehåll. Det är fastslaget i tryckfrihetsförordningen, som är en av våra grundlagar.

I förarbetena till den nya brottsbalken som nu är i lagrådet, var man inne på tanken om en utvidgning av straffregeln. Men justitieminister Zetterberg ryggade tillbaka i insikt om att det skulle kunna föranleda alltför starka inskränkningar i tryck- och yttrandefriheten. Härom berättade nuvarande justitieministern i ett interpellationssvar i fjol i andra kammaren. Jag är förvånad över att utskottsmajoriteten inte beaktat detta utan tagit så lätt på ämnet i denna del av sin behandling.

Jag skall inte gå in på tanken i och för sig om det lämpliga eller tilltalande i att tillgripa som det heter »kännbara» åtgärder mot utgivarna av dessa skrifter. Det finns faktiskt inte mycket att säga till försvar för utgivarna av dessa tidskrifter vare sig de s. k. pornografiska tidskrifterna eller serie- och kriminallitteraturen. Men jag vill hävda att sådana ingripanden som här föreslås inte kan ske utan väsentliga inskränkningar i nuvarande tryck- och yttrandefrihet.

När utskottet skall motivera sitt tillstyrkande av en offentlig utredning blir dilemmat lika påtagligt. Som ett huvudargument anför man att man vet för litet om de affärsintressen som ligger bakom och som profiterar på dessa skrifter. Vidare sägs att man har otillräckliga kunskaper om distributionen. Jag vill genmäla att som motiv för en utredning är detta faktiskt i magraste laget — detta så mycket mer som kunskaperna om utgivarna och om distribu-

tionsvägarna faktiskt inte är så klena som utskottsmajoriteten förmodar.

Det vanligaste argumentet i utskottet var att »en utredning kan ju inte skada». Jag vill hävda, att nog skall det starkare motiv till för att sätta i gång en utredning av denna typ.

Man behövde i och för sig inte vara rädd för att tillgripa åtgärder mot denna undermåliga tidskriftsflora — om man kunde vänta att de skulle bli effektiva och av verklig betydelse, utan att inskränka på andra väsentliga värden. Men det är här tvivlet sätter in. Att genom lagförbud eller censuratgärder söka förbättra ungdomens moral och seder har nog aldrig i något land visat sig möjligt. Andra vägar, mera positiva åtgärder måste tillgripas. Förbud och åtal motverkar lätt sitt syfte och blir reklam för vederbörande tidskrift. Jag vill bara erinra om den uppmärksammade rättegång som fördes i Norge för något år sedan om en bok, som därigenom fick en enorm reklam och gick ut i mycket höga upplagor, medan den annars skulle ha passerat rätt obemärkt.

Vi reserverar vill lägga tonvikten på en fri opinionsbildning, på upplysning och andra positiva åtgärder av denna karaktär. Vi erinrar också om den sanerande verksamhet som pågår genom pressens rådgivande nämnd. I fjol påpekade beredningsutskottet att man på längre sikt har rätt att hysa goda förhoppningar om denna verksamhet i nämnden.

De möjligheter myndigheterna redan nu har genom lagstiftning och som kommer att förstärkas genom den nya brottsbalken kan också användas mot de mera utmanande fallen, vilket också sker med ökad aktivitet.

Nyligen har statens ungdomsråd bildats med befogenhet och möjlighet att ta initiativ på ungdomsvårdens område. Det har under vårriksdagen framlagts en proposition om anslag avsedda för en stor upplysningskampanj i ungdomsfrågor. I sådana former och med sådana utgångspunkter kan initiativ tas

Om åtgärder i syfte att skydda barn och ungdom mot osunda, förråande och moralupplösande skrifter

även på det område det här gäller — genom propaganda för bättre barn- och ungdomsböcker, för bättre serier och andra inslag i en långsiktig opinionsbildning med sikte på att främja de syften som ligger bakom utskottsmajoritetens och även reservanternas hållning.

Jag tror mera på dessa metoder, mer på sådana frivilliga och fria opinionsbildande åtgärder än på en offentlig utredning. Jag vill också säga att den metod utskottsmajoriteten förordar riskerar att dra bort uppmärksamheten från de djupare liggande faktorerna och sammanhangen bakom dessa frågor samt fästa en orimlig uppmärksamhet vid ytföreteelser. Det är här fråga om uppfostran och upplysning, om bättre stil, om idealbildning och ett värdigare kulturmönster. Det lagstiftar man inte fram. Det är ting på lång sikt, som säkrast och bäst främjas genom upplysning och fri opinionsbildning. Det är från dessa utgångspunkter vi reservanter anser att några nya omständigheter till förmån för en utredning icke förbragts sedan riksdagen senast avslagit detta utredningskrav.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! Det är — som den föregående talaren sade — inte något nytt ämne som vi nu skall behandla. Det har faktiskt förekommit här i riksdagen ända sedan år 1953. Den gången yttrade allmänna beredningsutskottet, att den dåliga eller rent av skadliga ungdomslitteraturen borde motarbetas, men sedan hänvisade man till bokutredningen och det förslag, som den skulle komma med, och så avslogs motionen i ämnet.

År 1954 väcktes en ny motion, och den gången nämnde seriekommittén, att läsningen av mindervärdig litteratur fått en oerhörd utbredning. Man påpekade också att straffrättskommittén i sitt förslag till brottsbalk tagit med en bestäm-

melse av innebörd, att den som bland barn och ungdom sprider skrift eller bild, som genom sitt innehåll kan verka förråande eller eljest medföra allvarlig fara för de ungas sedliga fostran, kan dömas till fängelse och böter. Utskottet ansåg att man borde avvakta riksdagens ställningstagande till detta förslag, men man behjärtade motionens syfte.

År 1955 kom nästa motion i ämnet, och då skrev utskottet, att det hoppades att den verksamhet som bedrevs av folkbildningsorganisationerna och andra — t. ex. seriekommittén — skulle ge resultat.

Alltså hade man redan 1955 eller dessförinnan gått in för en upplysningsverksamhet för att komma till rätta med missförhållandena på detta område. Utskottet underströk att den råhet och sadism, som fanns i många alster, gjorde läsningen av dem till ett problem för våra barn och ungdomar.

År 1956 hänvisades en motion om pornografiska skrifter till första lagutskottet, som bl. a. skrev: »Det synes emellertid utskottet väl antagligt, att ett ohämmat läsande av t. ex. kriminalserier av gängse slag kan vara ägnat att olämpligt påverka de ungas attityd mot omvärlden och försvåra den anpassning till samhällsgemenskapen, som uppfostran avser att åstadkomma. Den sadistiska inställning och den i bild glorifierade brutalitet som ofta möter i dessa tryckalster torde nämligen ej kunna undgå att skadligt påverka ett barns ännu outvecklade sinnelag. Beträffande många unga måste antas, att deras fantasiliv genom serierna på ett osunt sätt inriktats på våld och brottslighet och beträffande vissa ungdomar kan man även förmoda, att serierna på ett avgörande sätt bidragit till deras kriminalisering.»

De underhålliga seriemagasinen har blivit ett verkligt problem som för sin lösning påkallar snara och kraftiga åtgärder.

Så sade således första lagutskottet, och det har ju ingenting särskilt hänt efter detta. Men lagutskottet menade, att

Om åtgärder i syfte att skydda barn och ungdom mot osunda, förråande och moral-upplösande skrifter

en särbehandling av en viss del av brottsbalksförslaget borde undvikas, och så avslogs motionen.

Emellertid fortsatte diskussionen bl. a. med ingripande från de politiska ungdomsförbunden, som gärna ville se ett någonting blev gjort i denna sak. I likhet med seriekommittén önskade de åtgärder mot spridandet av pornografisk och liknande skadlig litteratur.

Förra året väcktes återigen en motion om utredning med syfte att motverka spridningen av pornografiska skrifter. Allmänna beredningsutskottet förordade ett skärpt utnyttjande av de medel — åtal, beslag och konfiskation — som redan står till myndigheternas disposition.

Utöver detta skulle jag vilja återge ett yttrande år 1944 av dåvarande justitieministern Bergquist. Han sade, då han blev interPELLERAD i fråga om pornografiska tidskrifter: »Det kan inte råda någon tvekan om önskvärdheten av att en verksamhet av detta slag stoppas.»

År 1960 svarade nuvarande justitieministern Kling på en interpellation bl. a. med följande ord: »Det är uppenbarligen otillfredsställande att tryckalster av här avsett slag i stort antal sprides och försäljes i vårt land.»

Det torde ha framgått av min redogörelse, att opinionen mot dessa skrifter och deras spridning bland barn och ungdom har skärpts. En hel del har gjorts i profylaktiskt syfte, men man måste medge att utskottet har rätt när det hovsamt anmärker, att så vitt utskottet kunnat finna torde utvecklingen under senare tid icke ha gått mot en förbättring av tillståndet.

De stigande upplagorna av dessa skrifter talar sitt eget språk. Förra året gick de pornografiska tidskrifterna ut i en upplaga på 4,5 miljoner exemplar minst, och 30 miljoner exemplar av pocket books, kriminalberättelser, deckare och serier av mycket tvivelaktigt värde spriddes bland våra barn och ungdomar. Man kan inte undgå att dra slutsatsen, att ungdomen på ett olyckligt sätt påverkats och att i och med de stigande upplagor-

na allt fler påverkas i olycklig riktning.

Vi har inom utskottet ansett att tiden nu bör vara mogen att företaga en utredning, så att samhället kan gripa in mot marodörerna och bevara vår ungdom och våra barn mot denna litteraturs fördärvliga inflytande.

Reservanterna menar här, att det måste vidtagas ännu starkare positiva åtgärder i form av upplysning. Utskottet underskattar inte betydelsen av sådana insatser utan anser tvärtom, att de också behövs. Men enligt utskottets mening måste statsmakterna även på annat sätt medverka till att man kommer åt dessa tidskrifter. Det behövs en utredning, som klarlägger hela området och som, hoppas jag, kan komma med förslag, som ger möjligheter att komma till rätta med eländet.

Det är, kan man säga, en andlig smitta, som dessa tidskrifter sprider. Skulle vi inte kunna vara överens om att vi i någon mån bör klarlägga, vilket resultat denna andliga smitta ger? Skulle vi inte kunna tänka oss att undersöka detta liksom man gjort det i andra stater, där man faktiskt har samma problem som vi och där man vidtagit vissa anordningar för att komma till rätta med problemen?

Hade det gällt en kroppslig sjukdom, hade riksdagen säkerligen omedelbart anslagit pengar för att klara upp saken. Nu är det inte en kroppslig sjukdom det gäller utan, skulle jag vilja säga, i viss mån en andlig smitta som sprides. Enligt min mening bör man vidtaga åtgärder för att om möjligt förhindra denna spridning.

Inom utskottet är vi synnerligen noga med att man inte får komma i konflikt med tryckfrihetslagen, men vi tror att det finns andra möjligheter och att en utredning på detta stadium är påkallad.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Får jag bara ge en kort replik. Jag måste säga, att jag inte blev

Ang. den internordiska bilfärjetrafiken

särskilt övertygad av herr Nestrups argumentering, utan jag efterlyser fortfarande motiven för utredning. Herr Nestrup anför att dessa tidskrifter går ut i miljonupplagor, att det gäller en andlig smitta och att man därför bör stoppa tidskrifterna. Jag frågar fortfarande hur man skall kunna stoppa dem, om man inte vill begränsa tryckfriheten och på det sättet hindra att de sprides. Utskottsmajoriteten för ett resonemang som den inte är beredd att dra konsekvenserna av.

Jag instämmer helt i att vi skulle behöva veta mer om effekten, inte bara beträffande dessa tidskrifter utan också massmedias roll över huvud taget. Detta är emellertid inte en uppgift för en offentlig utredning utan är en uppgift för forskningen. Jag tror att man skulle komma längre på den vägen.

Jag vill anföra några ord av psykologiprofessorn Arne Trankell, som i samband med Kungälvsdramat nyligen yttrade följande: »Det finns anledning att varna för det bekväma betraktelsesätt, som tar sig uttryck i krav på förbud av TV-filmer, seriemagasin eller liknande varenda gång en sådan här händelse inträffar.» Professor Trankell menar att detta är ett farligt tänkande, därför att man då lämnar sjukdomens orsak åt sitt öde och stirrar sig blind på symptomen. Jag tror att detta är en risk, som är påfallande väl synlig i utskottsmajoritetens yrkande.

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! Jag tror inte att det förhåller sig precis så, som herr Möller här försöker framställa saken.

Vi har inom utskottet ansett, att det här gäller någonting som man bör komma till rätta med. Nog bör det väl vara möjligt att se närmare på saken och få fram ett resultat, som absolut inte strider mot tryckfrihetsreglerna. Det finns väl andra vägar att gå. Jag påpekade ju bl. a. i mitt tidigare anförande, att man borde undersöka hur man gjort i Tyskland, Frankrike och England.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Möller begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr Nestrup begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 35;

Nej — 75.

Därjämte hade 16 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. den internordiska bilfärjetrafiken

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 19, i anledning av väckta motioner angående den internordiska bilfärjetrafiken m. m.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 300, av herr *Palm m. fl.*, och II: 271, av fru *Lewén-Eliasson m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att åtgärder måtte vidtagas för igångsättning av en utredning av de frågor, som behandlades i motionerna.

I motionerna hade huvudsakligen berörts spörsmål, vilka sammanhängde med bilfärjetrafiken mellan Sverige och Finland.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 300 och II: 271 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr PALM (s):

Herr talman! De förhållanden som aktualiserats i motionen i vad det gäller bilfärjetrafiken mellan Sverige och Finland var senast uppe vid 1959 års riksdag.

Den gången hemställde motionärerna att riksdagen skulle begära att en utredning tillsattes om åtgärder som kunde bli aktuella för att underlätta en reguljär bilfärjetrafik mellan Sverige och Finland. Motionärerna anförde som skäl den växande turismen och nyttotrafikens behov.

Utskottet skickade motionerna på remiss och länsstyrelsen i Stockholms län — som var en av remissinstanserna — ställde sig positiv och meddelade, att man ansett det lämpligt att inom länsstyrelsen tillsätta en utredning på tjänstemannaplanet som på ett tidigt stadium skulle påbörja visst förberedande utredningsarbete. Men man förklarade samtidigt, att man var klar över behovet av en betydligt mer omfattande utredning och tillstyrkte därför förslaget i motionen.

Även sjöfartsstyrelsen yttrade sig positivt och förklarade att antalet transporterade bilar mer än fördubblats under fyra år. Det framhölls också att en mera definitiv lösning av färjeproblemet

Ang. den internordiska bilfärjetrafiken måste ses mot bakgrunden av de investeringar som kan göras i vägnäten i första hand på finska sidan och även sjöfartsstyrelsen tillstyrkte därför att en mera omfattande utredning skulle komma till stånd.

Stockholmstraktens regionplanekontor underströk bl. a. betydelsen av att man inriktar sig på att satsa på det kortaste avståndet över Bottenhavet som kan bli av stor betydelse för nyttotrafiken bl. a. med hänsyn till de olika spårvidderna i de båda ländernas järnvägsnät.

Utskottet däremot — det var statsutskottet den gången — hänvisade emellertid till den relativt begränsade tjänstemannautredningen i Stockholms län och ville avvakta ett eller några år innan man var beredd att tillstyrka en mera omfattande utredning, och riksdagen avskog motionen. Vad har nu hänt sen dess?

Mellan Stockholm och roslagshamnarna å ena sidan och de finska å den andra har antalet transporterade fordon ökat från 9 400 år 1958 till cirka 40 000 fordon 1960. Av det sistnämnda antalet gick 63 procent över hamnarna i Roslagen. Det innebär vidare att de nytilkomna finska och svenska rederierna i Roslagen har svarat för 2/3 av ökningen sedan 1958.

Det var tydligen den expansionen, som statsutskottet ville vänta på för ett par år sedan!

Denna expansion kan vidare belysas av att antalet färjelägen med trafik på Åland och Finland vuxit i rask takt, och fr. o. m. i sommar tillkommer ytterligare två. Detta betyder att det nu kommer att finnas sju färjelägen på den cirka 20 mil långa sträckan mellan Stockholm och Gävle, och motionärerna vet att problemet också finns på den finska sidan, där de trafikplanerande myndigheterna har likartade intressen som anförts i vårt land.

Investeringar i färjelägen beräknas uppgå till 6 miljoner kronor i år och ökningen väntas fortsätta. I nya fartyg och ombyggnader har sedan 1958 in-

Ang. den internordiska bilfärjetrafiken

vesterats cirka 20 miljoner kr. och för leverans 1961—1962 har beställts fartyg för ytterligare cirka 40 miljoner kronor. Att ökningen kommer att fortsätta kan nog tas för en mycket naturlig sak. Motoriseringens fortsatta utveckling kommer av allt att döma att fortsätta — inte minst i vårt östliga grannland.

Till detta kan läggas utvecklingen på utrikeshandelns område som alldeles särskilt uppmärksammades här i riksdagen i onsdagens utrikesdebatt, då man från olika håll uttalade stor tillfredsställelse med Finlands anslutning till EFTA. Detta torde innebära en ännu livligare långtradartrafik som gör det angeläget att man enar sig om var de stora »utfallsportarna» på ömse sidor om Bottenhavet skall ligga, så att planeringen kan ske på denna grundval.

Även denna gång har länsstyrelsen i Stockholms län blivit en av remissinstanserna, och hur stor räckvidd man tillmäter sin egen expertutredning som skickades till kommunikationsdepartementet för över ett år sedan utan att ha följts av praktiska åtgärder framgår av länsstyrelsens egen skrivning där det heter: »Länsstyrelsen ansluter sig helt till vad motionärerna anfört om vikten av att det snarast klargöres, var färjlägen för ifrågavarande trafik bäst skola placeras och hur vägförbindelserna till dessa lämpligast böra dragas.» Länsstyrelsen anför vidare: »Detta är en fråga av sådan vikt, att det allmänna på ena eller andra sättet måste engagera sig däri. Och trafiken har nu nått en sådan omfattning, att detta engagemang måste komma snart. Fortsätter passagerartrafiken att öka som hittills och tillkommer långtradartrafiken, vilket planeras, kommer därav berörda vägar att ställas på hårda prov. Det gäller då för det allmänna att snarast bestämma, var man skall göra en aktiv insats och se till att resurserna ej splittras.»

Länsstyrelsen i Stockholms län är inte ensam. Bland övriga remissinstanser, som anfört liknande synpunkter är Stockholms handelskammare samt länsstyrelserna i Norrbottens och Västerbotens län.

Nu förklarar emellertid allmänna beredningsutskottet att man vill avvakta den lilla expertutredning som gjorts av tjänstemän i samma länsstyrelse som nu så energiskt tillstyrker motionen.

Ett par mycket intressanta upplysningar finns emellertid att hämta ur utskottets allmänt positiva utlåtande. Där sägs nämligen att Nordiska samfärdselkommittén kommer att behandla frågan om trafikförbindelser mellan de nordiska huvudstäderna. Vidare ges den mycket intressanta upplysningen, att spörsmål berörande färjetrafiken inom kort förväntas bli upptagna av Nordiska rådet.

Dessa upplysningar är desto värdefullare som motionärerna hittills inte kunnat finna något i den Nordiska samfärdselkommitténs handlingar som kan ge upplysningar om planerade initiativ vad gäller de svensk-finska trafikförbindelserna nu och i framtiden över Bottenhavet.

Utskottet säger vidare att det kan försättas att de för vägplaneringen ansvariga myndigheterna i Finland och Sverige samarbetar. Tillåt mig att till detta få säga att med hänsyn till den hittillsvarande tystnaden i frågan och för att vi på vaga grunder skall slippa förutsätta någonting på detta område har motionen blivit skriven.

Herr talman! Jag vill på motionärernas vägnar tacka utskottet för dess positiva inställning. Jag har intet yrkande i frågan. Vad vi har avsett med motionen är att peka på ett viktigt område i förbindelserna mellan de nordiska länderna. Det är väl sådant som vi brukar kalla praktisk nordism. Vi hoppas emellertid att dessa frågor kommer att bli föremål för praktiska åtgärder — helt enkelt därför att det i högsta grad är ett gemensamt svensk-finskt intresse.

Häri instämde fru *Wallentheim* (s).

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag har tidigare i andra sammanhang anslutit mig till de synpunkter, som ligger till grund för den här behandlade motionen, och jag ber

att i föreliggande situation få instämma med herr Palm.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 20, i anledning av väckt motion om åtgärder för att förhindra skador å sjöfågel genom oljeutsläpp, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1961/62 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1961/62, i vad avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens bakteriologiska laboratorium för budgetåret 1961/62 m. m.;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1961/62 till provinsialläkarväsendet;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag avseende inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budget-

Ang. den internordiska bilfärjetrafiken
året 1961/62 till främjande av bostadsförsörjningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss allmänna arvsfonden tillfallen fast egendom; och

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fråga om befrielse för O. Olsson från viss ersättningskyldighet till statsverket.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Möller* för tiden den 24—den 29 innevarande månad för deltagande i vårsessionen med Europarådets rådgivande församling i Strasbourg.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 151, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Anmäldes och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1961/62;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om driften av svenska institutet för konserveringsforskning m. m.;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1961/62 till utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm m. m.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1961/62, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

Interpellation ang. statens järnvägars planerade anläggningar inom det s. k. Gullbergsvassområdet i Göteborg

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till radiohus för budgetåret 1961/62; samt

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 39, i anledning av väckta motioner rörande en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m.; samt

nr 41, i anledning av väckta motioner rörande förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner angående prioritering av vissa kreditbehov;

nr 22, i anledning av väckta motioner om utredning rörande en fond för tillgodoseende av kommunernas lånebehov vid förvärv av mark för upplåtelse med tomträtt; samt

nr 23, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående lån från riksbankens avbetalningslånefond till tjänstemän vid riksdagens verk för förvärv av bostadsrätt i bostadsrättsförening samt därav föranledda ändringar i bankoreglementet;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av väckta motioner angående obligatorisk utrustning av motorfordon med asymmetriskt halvljus;

nr 40, i anledning av väckta motioner om traktorsläpvagns utrustande med varningsskylt; samt

nr 41, i anledning av väckt motion om tandvårdens inordnande i sjukkaserverksamheten;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av motioner om viss översyn av strandlagen; samt

nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag

angående tillägg till lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; även som

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land; samt

nr 22, i anledning av väckta motioner om åtgärder till förekommande av skadeverkningar genom Ätråns översvämningar.

Interpellation ang. statens järnvägars planerade anläggningar inom det s. k. Gullbergsvassområdet i Göteborg

Herr **MATTSSON, TORSTEN**, (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Statens järnvägar ämnar i Göteborg för AB Svenska Godscentraler bygga en större anläggning för godsemottagning och omlastning. Enligt planerna skall anläggningen förläggas till det s. k. Gullbergsvassområdet, som i samband därmed torde komma att tagas i anspråk även för järnvägsspår m. m., avsedda att nyttjas vid lossning av gods från järnvägsvagn. Området har genom gåvobrev överlåtits på statens järnvägar men disponeras av Göteborgs stad intill dess det tages i anspråk av trafikföretaget.

Göteborgs stad har utarrenderat området till enskilda företag och rörelseidkare. På grund av de planerade anläggningarna för de statliga trafikföretagen har arrendatorerna uppsagts och anmodats avflytta från området senast den 1 oktober innevarande år. Tidigare har de anmodats avflytta före den 1 april 1961 men efter hänvändelse till Kungl. Maj:t fått anstånd till förut nämnda datum.

Arrendatorerna har på området gjort investeringar i byggnader och anläggningar till kostnader som enligt preliminär beräkning uppskattats till över 12 miljoner kronor. Vid en avflyttning skul-

le således mycket stora värden gå till spillo, vilket från samhällsekonomisk synpunkt inte kan anses önskvärt. För de enskilda företagen skulle avflyttning-
en medföra omfattande förluster till följd av tillspillogivna investeringar, flytt-
ningskostnader och avbräck i verksam-
heten. För vissa företag torde inte annan
utväg finnas än att lägga ner driften.
Särskilt för de anställda i de sistnämnda
företagen uppstår likaledes svårigheter
och avbräck. Det bör uppmärksammas,
att de berörda företagens anläggningar
och investeringar inte torde ha fått så
stor omfattning, om det vid arrendeavtalens
upprättande hade klargjorts att området
inom tid som nu angivits skulle komma
att tagas i anspråk för annat ändamål.
Från transport- och trafikteknisk
synpunkt torde det kunna ifrågasättas
om inte de ifrågasatta anläggningarna
för trafikföretagens räkning helt eller
delvis borde förläggas till annat område
i staden. Enligt min mening finns det
anledning att underkasta hela frågan
ytterligare prövning.

Med hänvisning till det anförda
anhåller jag om kammarens tillstånd
att till statsrådet och chefen för
kommunikationsdepartementet få
framställa följande frågor.

Är statsrådet villig medverka till
dels att de nuvarande arrendatorerna
av Gullbergsvassområdet i Göteborg
medges ytterligare anstånd med
avflyttning från området, dels att
frågan om förläggning av de nämnda
anläggningarna för de statliga
trafikföretagens räkning till annat
område i Göteborg skyndsamt
tages upp till prövning?

I vilken mån kan de berörda
arrendatorerna, som drabbas av
betydande ekonomiska förluster,
påräkna ersättning därest de
nödgas avflytta från Gullbergsvass-
området?

Det sålunda begärda tillståndet
lämnades av kammaren.

Återtagande av interpellation ang.
det politiska läget i Kongo m. m.

Ordet lämnades på begäran till
herr SUNDIN (cp), som yttrade:

Herr talman! Under kammarens
plenum onsdagen den 15 februari
innevarande år framställde jag
med kammarens tillstånd en
interpellation angående utvecklingen
i Kongo och därmed sammanhängande
spörsmål till hans excellens
herr ministern för utrikes ärendena.

Under närvaro av såväl hans
excellens herr statsministern som
hans excellens herr ministern för
utrikes ärendena hölls vid
onsdagens plena utrikesdebatt i
riksdagens båda kamrar. Under
denna debatt behandlades de i
interpellationen berörda
spörsmålen ingående.

Av för mig okänd orsak har
svaret på interpellationen
hittills uteblivit.

Med hänsyn till det intresse
för spörsmål rörande de nya
nationerna, rörande utvecklingen
inom Förenta Nationerna m. m.,
som deras excellenser säger sig
hysa, måste svaret ha uteblivit
av annan orsak än bristande
intresse för interpellationens
ämne.

För inbesparande av tid och
besvär för deras excellenser
anhåller jag därför om kammarens
tillstånd att få återkalla
interpellationen.

På gjord proposition medgav
kammaren, att ifrågasatt
interpellation finge återtagas.

Anmäldes och bordlades en av
herr Osvald under sammanträdet
till herr talmannen avlämnad
motion, nr 654, i anledning
av Kungl. Maj:ts proposition
nr 117, angående vissa
ytterligare åtgärder för
kvalitetsförbättring av
matpotatis.

Justerades protokollsutdrag
för denna dag, varefter
kammarens sammanträde
avslutades kl. 15.40.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 25 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 18 och den 19 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *Margareta Nordström* är på grund av svalginfektion förhindrad deltaga i riksdagsarbetet under tiden 25/4—28/4 1961, vilket härmed intygas.

Karolinska sjukhuset, Stockholm, den 24/4 1961.

B. Olhagen
överläkare

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades fröken Nordström för den i läkarintyget angivna tiden.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om antalet ortsgrupper vid skattegrupperingen, såvitt propositionen avser ändrade grunder för statsbidrag till kommunerna;

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1961/62 till högre utbildning och forskning jämte i ämnet väckta motioner;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1961/62 till Bidrag till sjukvård m. m.;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1961/62 till Akademiska sjukhuset i Uppsala: Avlöningar till läkare och Driftkostnader vid akademiska sjukhuset i Uppsala;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1961/62 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.; och

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1961/62 till Bidrag till skattetyngda kommuner m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 184, till Konungen i anledning av väckta motioner om rätt till barnpension för barn utom äktenskap i visst fall.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 185, i anledning av väckta motioner om en allmän översyn av bokföringslagen; och

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av europeisk konvention om inbördes rätts hjälp i brottmål.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 186, i anledning av väckta motioner angående domänverkets markpolitik, m. m.;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.; och

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 189, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om antalet ortsgupper vid skattegrupperingen, såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 151, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet motionen nr 654.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 63—69 och 74, bevillningsutskottets betänkanden nr 39 och 41, bankoutskottets utlåtanden nr 21—23, andra lagutskottets utlåtanden nr 39—41, tredje lagutskottets utlåtanden nr 20 och 21 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 21 och 22.

Anmäldes och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 142, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Norge om tullättnader m. m. vid flottning i svensk-norska vattendrag;

tredje lagutskottets utlåtande nr 19, i anledning av motion angående beräkningen av bostadsrätts överlåtelsevärde;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens stöd åt växtförädlingen, m. m., jämte i ämnet väckt motion; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombildning av statens reproduktionsanstalt till aktiebolag, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av väckta motioner angående utredning om vetenskaplig forskning rörande arbetet och arbetsplatsen;

nr 25, i anledning av väckta motioner om skydd mot korrosion;

nr 26, i anledning av väckt motion om utarbetande av ett tidsenligt byggnadskostnadsindex, m. m.; och

nr 27, i anledning av väckta motioner angående åldringsvården.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 655, av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 116, angående vissa organisationsfrågor inom skolväsendet m. m.;

nr 656, av herr *Spetz m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.;

nr 657, av herr *Stefanson* och herr *Nilsson, Yngve*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 132, med förslag till förordning med särskilda bestämmelser om rätt till avdrag vid 1961 års taxering för avsättning till pensionsstiftelse;

nr 658, av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 26 § lagen den 19 juni

1942 (nr 429) om hyresreglering m. m., så ock om fortsatt giltighet av samma lag, m. m.;

nr 659, av herr *Sveningsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 130, med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648);

nr 660, av herr *Sjönell*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till nya författningsbestämmelser rörande tillverkning av och handel med fodermedel m. m.;

nr 661, av herr *Åkesson* och herr *Jacobsson*, *Gösta*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag

till nya författningsbestämmelser rörande tillverkning av och handel med fodermedel m. m.; samt

nr 662, av herr *Nilsson*, *Yngve*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 134, angående särskilda åtgärder för rationalisering av jordbruket och skogsbruket i Kopparbergs län, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.07.

In fidem

Fritz af Petersens

Onsdagen den 26 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Herr statsrådet *Torsten Nilsson* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse nr 156, angående förordnande av statsrådsledamöter att uppläsa Kungl. Maj:ts öppna brev till riksdagen angående viss grundlagsfråga.

Av nämnda kungl. skrivelse, som nu föredrogs, inhämtades bland annat, att Kungl. Maj:t förordnat herr statsrådet *Torsten Nilsson* att i första kammaren uppläsa Kungl. Maj:ts ifrågavarande öppna brev.

Med anledning härav lämnades ordet till herr statsrådet *Torsten Nilsson*, som i enlighet med det honom givna uppdraget uppläste Kungl. Maj:ts öppna brev, nr 161, angående viss grundlagsfråga.

Uppläsningen av berörda öppna brev åhördes av kammarens ledamöter stående.

På sedermera gjord proposition beslöts att förevarande kungl. skrivelse och öppna brev skulle läggas till handlingarna.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Ordet lämnades på begäran till herr **FÖRSTE VICE TALMANNEN**, som anförde:

Herr talman! För vartdera av de två val, som nu skall förrättas, ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkännts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Vardera listan upptar namn på så många personer, som det ifrågavarande valet avser.

Herr förste vice talmannen avlämnade därefter två särskilda listor.

Den lista, som avsåg valet av valmän, upptog under partibeteckningen »Den gemensamma listan» följande namn:

Fahlander
Mogård
Spetz
Bergman
Elofsson, Gustaf
Elowsson, Nils
Ewerlöf
Jacobsson, Per
Damström
Holmqvist
Johansson, Anders
Eriksson, Einar
Sundin
Möller
Bergh, Ragnar
Mossberger
Nord
Hedström
fröken Ranmark
Gustafsson, Nils-Eric
Kronstrand
Stähle
Eskilsson
Hansson, Nils

Sedan denna lista upplästs och av kammaren godkännts, förklarades de å listan upptagna personerna hava blivit utsedda till valmän.

Anställdes val av tio suppleanter för kammarens valmän för utseende av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels ock suppleanter för fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Den av herr förste vice talmannen avlämnade lista, som gällde detta val, upptog under partibeteckningen »Den gemensamma listan» följande namn:

Larsson, Åke
Gustavsson, Bengt
Hanson, Per-Olof
Fagerström
Carlsson, Eric

Augustsson
Ohlsson, Ebbe
Pettersson, Gunnar
Mårtensson
Stefanson

Efter det denna lista uppläst och av kammaren godkänts, förklarades de å listan upptagna personerna hava blivit utsedda till valmanssuppleanter.

Herr talmann yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge tillkännagiva, att gemensam omröstning i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 35, om befrielse från nöjesskatt för idrottstävlingar m. m., komme att anställas vid kamrarnas sammanträden onsdagen den 3 nästkommande maj.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 142, angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Föredrogs och hänvisades

motionerna nr 655 och 656 till statsutskottet,

motionen nr 657 till bevillningsutskottet,

motionerna nr 658—661 till behandling av lagutskott samt

motionen nr 662 till jordbruksutskottet.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtande nr 73, bevillningsutskottets betänkande nr 49, tredje lagutskottets utlåtande nr 19, jordbruksutskottets utlåtanden nr 21, 23 och 25 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 24—27.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1961/62;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal om driften av svenska institutet för konserveringsforskning m. m.; och

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1961/62 till utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm m. m.,

varvid utlåtandena nr 64 och 65 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1961/62, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 14 och 15

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till radiohus för budgetåret 1961/62; och

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggstat II till riksstaten för budgetåret 1960/61, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion,

varvid utlåtandet nr 74 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av väckta motioner rörande en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 148, av herrar *Mattsson* och *Torsten Andersson*, samt II: 170, av herrar *Gustafsson* i Kårby och *Svensson* i Stenkyrka, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning rörande avvägningen av företagsbeskattningen med särskild hänsyn till de mindre företagens behov av konsolidering i enlighet med vad i motionerna anförts; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 266, av herrar *Stefanson* och *Sjönell*, samt II: 226, av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Carlsson* i Stockholm, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en samlad översyn av gällande bestämmelser främst inom sociallagstiftningens och skattelagstiftningens områden med sikte på att skapa rättvisa mellan olika företagsformer och undanröja de bestämmelser, som missgynnade sådan företagsamhet inom t. ex. hantverkets, handels-, industriens och jordbrukets områden, som ej drevs i aktiebolagsform.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen, i anledning av motionerna I: 148, av herrar *Mattsson* och *Torsten Andersson*, samt II: 170, av herrar *Gustafsson* i Kårby och *Svensson* i Stenkyrka, ävensom de likalydande motionerna I: 266, av herrar *Stefanson* och *Sjönell*, samt II: 226, av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Carlsson* i Stockholm, och med hänsyn till angelägenheten att stärka den mindre företagsamhetens konkurrenskraft inför den nya mark-

nadssituationen i Europa, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en samlad översyn av gällande bestämmelser främst inom sociallagstiftningens och skattelagstiftningens områden med sikte på att skapa rättvisa mellan olika företagsformer och undanröja de bestämmelser, som missgynnade sådan företagsamhet inom t. ex. hantverkets, handels-, industriens och jordbrukets områden, som ej drevs i aktiebolagsform.

Reservation hade avgivits av herrar *John Ericsson*, *Einar Eriksson* och *Jansson*, fröken *Ranmark* samt herrar *Wärnberg*, *Brandt* i Aspabruk, *Allard*, *Kärrlander*, *Engkvist* och *Andersson* i Essvik, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 148, av herrar *Mattsson* och *Torsten Andersson*, samt II: 170, av herrar *Gustafsson* i Kårby och *Svensson* i Stenkyrka, om åtgärder på företagsbeskattningens område för underlättande av mindre företags konsolidering, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 266, av herrar *Stefanson* och *Sjönell*, samt II: 226, av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Carlsson* i Stockholm, om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Föreliggande betänkande från bevillningsutskottet behandlar ett ärende av en karaktär som vi varit vana vid under de senaste åren. Det är ett förslag från utskottsmajoritetens sida att man — med hänsyn till angelägenheten av att stärka den mindre företagsamhetens konkurrenskraft inför den nya marknadssituationen i Europa — föranstaltar om en utredning, som skulle ge en bild av sociallagstiftningens verkningar i fråga om olika företag, så att det skulle bli en rättvis avvägning av den belastning som faller på denna del av företagsamheten. Det bör uppmärk-

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m. sammas att de företag, som drivs i aktiebolagsform, inte är medtagna.

Utskottet säger i sitt yttrande, att utskottet är medvetet om att det försiggår utredningar och planeras en lagstiftning på detta område, men ändå tycker utskottet att det finns behov av att sätta i gång en ny utredning. Till grund för utskottets betänkande ligger två motionspar. I det ena har begärts en skyndsamt utredning rörande avvägningen av företagsbeskattningen med särskild hänsyn tagen till de mindre företagens behov av konsolidering. Här lägges alltså huvudvikten vid detta. Det är givetvis önskvärt att man får en riktig och rättvis avvägning av företagens beskattning — det råder inga delade meningar om det — men vi reserverar oss inte på ändamålsenligt att just nu yrka på särskilda utredningar härom. Det pågår nämligen utredning rörande hela företagsbeskattningen, och det måste enligt vårt sätt att se vara en fördel, om man tar upp de här sakerna i ett större sammanhang och vid ett tillfälle då man prövar hela avvägningen av företagsbeskattningen.

Allmänna skatteberedningen har ju nyligen publicerat viss statistik, som jag förutsätter att kammarens ledamöter har studerat med intresse. Den statistiken säger oss, att det inte är skattepålagorna som är näringslivets största bekymmer just nu. Den samlade företagsbeskattningen har i allmänhet minskat. Om man räknar in alla avgifter som belastar företagen — alltså samtliga direkta och indirekta skatter, avgifter till ATP, för sjuk- och yrkesskadeförsäkring o. s. v. — finner man att företagen bär ungefär 15 procent av det samlade skatteuttaget. Det är en siffra som tyder på att det blivit faktiska skattelättnader för företagen relativt sett. Däremot har det blivit en motsvarande förskjutning till de enskildas nackdel. Fysiska personer bär alltså nu en större andel än tidigare av den totala skattebördan, även om man räknar med dessa avgifter.

Om man nu inte vill att den allmänna skatteberedningens avdelning för företagsbeskattningen skall utreda detta, har

jag svårt att förstå hur man kan få det hela att gå ihop. Företagsbeskattningskommittén består ju av icke politiker. Man brukar säga att politiker skall syssla så litet som möjligt med dessa ting. Nu har regeringen tillsatt en särskild utredning, där politikerna icke är representerade, men man tycker att det inte är tillräckligt, utan vill ha en ny utredning.

De sociala avgifter av olika slag, som det talas om, har ju varit föremål för uppmärksamhet både när det gäller skattelagstiftningen och när det gäller sociallagstiftningen. Nyligen har vidtagits åtgärder som gör att det blir mera tillfredsställande förhållanden i fråga om den stora pensionsförsäkringen, och det noterar vi reserverar oss som ett stort framsteg. Vi finner inga speciella skäl för att man skall nu skriva till Kungl. Maj:t och begära ytterligare en utredning. Vi anser det vara tillräckligt med utredningar i gång på detta område. Därför vill reserverna — som utgör den halva av utskottet som förlorat i lottningen — att dessa motioner skall avslås och inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag nekar inte till att jag är en liten smula överraskad över att bevillningsutskottets aktade ordförande i detta sammanhang fäst uppmärksamheten vid de siffror vilka just i dagarna publicerats från en av allmänna skatteberedningen verkställd preliminär utredning, rörande å ena sidan de fysiska personernas, å andra sidan bolagens relativa andel i skattebördan. Herr John Ericsson påpekar, att av dessa siffror framgår att bolagens relativa andel av det samlade skatteuttaget minskats, under det att de fysiska personernas relativa andel av det samlade skatteuttaget ökat. Det är alldeles riktigt, men därav drar jag inte — till skillnad från herr John Ericsson — den slutsatsen att detta skulle betyda att skattetrycket på

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m.

bolagen minskats och på de fysiska personerna har ökats. Detta är ju inte förhållandet, utan anledningen till denna omskiftning inom ramen för det samlade skatteuttaget är ju den, att bolagens vinstmarginaler minskats i förhållande till läget tidigare, under det att de fysiska personernas inkomster ju som vi alla vet ökats på ett högst anmärkningsvärt sätt under de senare åren, ett förhållande som givetvis slår igenom på det samlade skatteuttaget från den gruppen.

Vi vet ju alla hur stor reallöneökningen är för löntagarna i landet. Vi vet ju också vilken omfattning löneglidningen tagit vid sidan om kollektivavtalen. Jag vill fästa uppmärksamheten på vad i dagens tidningar omförmäles om ett uttalande av finansministern i går, vilket onekligen var intressant. I fråga om löneglidningen framhöll han, att denna »under senaste halvåret slagit nya rekords». Jag tror, att finansministern har rätt därvidlag. Det är omständigheter av dylik art som föranlett denna omskiftning, inte någon lättnad av skattestrycket på bolagen här i landet.

Det här föreliggande betänkandet nr 39 från bevillningsutskottet berör ju, som herr John Ericsson redan påpekat, de motioner om en samlad översyn av gällande bestämmelser om olika företagsformer som nu tillstyrkts av utskottet. Ödet har fogat det så att den borgerliga halvan av utskottet har blivit majoritet. Enligt utskottets åsikt är det angeläget att få sådana regler till stånd, då det gäller så väsentliga områden som skattelagstiftningen och sociallagstiftningen, att olika företagsformer kan konkurrera på så lika villkor som möjligt. Detta är ju kärnpunkten i hela det problem som nu underställts kammarens avgörande.

Som läget nu är, föreligger, som ju motionärerna påpekat och som säkert också är allmänt bekant, i dessa hänseenden betydande olikheter mellan olika företagsformer — så betydande olikheter att valet av företagsform på ett avgörande sätt ofta påverkas av social- och skattelagstiftningens utformning men inte av vad som ur företagsekonomisk synpunkt skulle vara lämpligast. Jag fö-

reställer mig att kammarens ledamöter har observerat den statistik, som har tillhandahållits av patent- och registreringsverket i det hänseendet. Man behöver bara kasta en flyktig blick på dessa siffror för att förstå att allt här ingalunda är som det borde vara. Jag skall inte fördjupa mig i denna statistik. Jag vill bara erinra kammarens ledamöter om följande fakta.

Under de två senaste åren har en uppseendeväckande stark ökning av aktiebolagsbildningen ägt rum. I början av 1950-talet hade man i genomsnitt 1 500 bolagsbildningar per år. År 1958 påbörjades 2 100 bolagsbildningar. År 1959 uppnåddes en rekordsiffra av 2 900, och 1960 — alltså i fjol — blev siffran för nya bolagsbildningar icke mindre än 6 900.

Naturligtvis finns det i och för sig ingen som helst anledning att söka bromsa upp en företagsekonomiskt motiverad aktiebolagsbildning. Däremot tycker jag nog att det knappast är vare sig ett samhälleligt eller ett enskilt intresse att det växer upp en mängd små aktiebolag, som tillkommit av helt andra än företagsekonomiska skäl.

Och vilka är då dessa andra skäl som motiverar denna ansvällning av bolagsbildningen? Ja, bland andra är det väl det skälet att den nuvarande lagstiftningen i vissa hänseenden ger aktiebolagen fördelar, som inte kommer sådana företag till del som drives i annan form, såsom enskild firma, handelsbolag eller kommanditbolag.

Låt mig ta ett enda exempel för att visa vad det egentligen är fråga om! Bevillningsutskottets aktade ordförande har här i kammaren vid flera tillfällen — senast för ett par dagar sedan — erinrat om de fördelar som rätten till avsättning för investeringsfonder i konjunkturutmattningssyfte ger aktiebolagen. Senast när vi härförleden diskuterade frågan om varulagervärderingsreglerna underströk herr John Ericsson starkt den saken, och jag vill inte — jag har aldrig gjort det och kommer nog inte heller att göra det — bestrida riktigheten av dessa påpekanden. Jag med-

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m. ger att dessa bestämmelser om investeringsfonderna är av icke ringa värde och åtminstone i viss utsträckning neutraliserar de för företagsamheten ofördelaktiga verkningarna av lagstiftningen i andra hänseenden. Jag vill också erinra kammarens ledamöter om att riksdagen förra året beslöt att stimulera till ökad avsättning till dessa fonder genom att medge ett extra avdrag vid taxeringen för de företag, som insatte hela det avsatta beloppet på konto i riksbanken och lät beloppet vara bundet där för viss tid. Av tidningarna i dag och även i går fick vi veta att man från regeringens sida planerar ytterligare åtgärder på detta speciella område av företagsbeskattningen, och som jag ser på dessa ting, måste jag uttala min tillfredsställelse över att regeringen synes benägen gå vidare på den vägen, ty jag tror att de åtgärder, som där vidtagits, varit för näringslivet och därmed för landet gynnsamma.

Jag antar alltså, att vi här i kammaren är ense om det värdefulla i denna anordning, när det gäller investeringsfonderna, men då tycker jag att det är ganska logiskt att vi också skulle kunna vara ense om att fråga oss, varför just dessa anordningar skall vara förbehållna endast aktiebolagen och de ekonomiska föreningarna? Enskild firma, handelsbolag och kommanditbolag har ingen rätt till avsättning till sådana fonder. Nog tycker jag att det finns ganska stor anledning att åtminstone undersöka möjligheterna att medge avsättning till sådana fonder även för sådana företag, som inte drives som aktiebolag eller ekonomisk förening.

Jag har här sagt några ord om den rent skattemässiga aspekten på detta ganska omfattande problem. Jag skall inskränka mig till detta, ty jag föreställer mig att andra ledamöter av kammaren kommer att ganska exempelvis sociallagstiftningen i samband med detta spörsmål.

Nu har herr John Ericsson ett par gånger i sitt anförande hänvisat till allmänna skatteberedningen. Härtill vill jag blott säga, att utskottet givetvis är

medvetet om att vissa av de frågor, det här gäller, redan nu är föremål för särskild utredning eller föremål för aktuell lagstiftning. Detta gör dock inte behovet av en samlad översyn av de gällande bestämmelserna mindre. Det är därför enligt utskottets mening önskvärt att skillnaderna i bestämmelserna för olika företagsformer kartlägges genom en särskild utredning. Denna bör — det vill jag fästa kammarens ledamöters uppmärksamhet på — även få till uppgift att föreslå ändringar i syfte att utjämna rådande skillnader mellan olika företagsformer.

Till slut, herr talman, skulle jag nog gärna vilja särskilt understryka en synpunkt, som kanske har varit avgörande för bevillningsutskottet, när det gick att ta ståndpunkt i denna ganska omfattande och betydelsefulla angelägenhet, nämligen vikten av att stärka de mindre företagens konkurrenskraft inför den nya marknadssituationen i Europa. Vid en eventuell översyn bör enligt utskottets uppfattning inte minst denna sida av saken beaktas.

Jag summerar: utskottet hemställer sålunda om en skrivelse till Kungl. Maj:t om verkställande av en samlad översyn av gällande bestämmelser främst inom sociallagstiftningens och skattelagstiftningens områden. Denna översyn bör enligt utskottets mening ske med sikte på att skapa rättvisa mellan olika företagsformer och undanröja de bestämmelser, som missgynnar sådan verksamhet inom t. ex. hantverkets, handelns, industriens och jordbrukets områden, som icke drives i aktiebolagsform.

Jag tillåter mig, herr talman, att med dessa ord yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Mattsson, Torsten*, (cp).

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag ber först att få helt instämma i de synpunkter, som herr Hagberg anlade på denna fråga.

Det är riktigt som utskottets ärade ordförande yttrade, att utskottet nog i

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m.

stort sett är ense när det gäller bedömningen av dessa frågor. Anledningen till att utskottet har delat sig i två hälfter, som kommit till olika ståndpunkter, är väl egentligen den att majoriteten har ansett, att den utredning rörande företagsbeskattningen som är tillsatt har utslutande ägna sig åt skattefrågan och inte åt de sociala aspekter som kan komma i fråga, såsom spörsmålen om sociala förmåner och sociala avgifter. Dessa sistnämnda aspekter har utredningen i varje fall för närvarande uppenbarligen icke i uppdrag att syssla med. Det är på den grunden utskottsmajoriteten har yrkat på en samlad översyn av de olika bestämmelser det här gäller. Jag föreställer mig, att den nya utredningen mycket väl skall kunna samarbeta med företagsskatteutredningen, så att det inte behöver uppstå några divergenser i bedömningen utan man får ett gemensamt ställningstagande även när det gäller de sociala aspekterna på frågan.

Jag behöver egentligen inte anföra några exempel. Vissa ojämnheter i fråga om allmänna tilläggspensioneringen kommer ju att rättas till, men en hel del problem när det gäller sjukförsäkringen, olycksfallsförsäkringen m. m. kvarstår. Detta är anledningen till att utskottsmajoriteten enat sig om att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet, och jag ber att få instämma i herr Hagbergs yrkande.

I herr Spetz' yttrande instämde herrar Sjönell (fp) och Söderquist (f).

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Att jag anförde vissa siffror beträffande företagsbeskattningen berodde på att jag ville visa, att det inte är särskilt på skatteområdet som besvärigheterna uppstår. Man talar ju i utskottsbetänkandets motivering och i klämmen om att det gäller att stärka de mindre företagens konkurrenskraft. Man skall också beakta hur de sociala avgifterna verkar. Men det var därför som jag i mina exempel inte bara tog med de

skatter utan jämväl de sociala avgifter, som läggs på företagen. Det visade sig ju då, att den siffra som framkommer för t. ex. år 1960 knappast är högre än den som gällde för t. ex. år 1956.

Nu gör herr Hagberg gällande, att jag inte har uppmärksammat den relativa förskjutningen av skatterna till fysiska personers nackdel och företagens fördel beror på att företagen fått mindre och snävare marginaler. Nej, herr Hagberg i Malmö, det kan jag absolut inte gå med på. Jag vill uttrycka det så, att riksdagen genom en serie beslut har möjliggjort för företagen att vidtaga åtskilliga konsolideringsåtgärder med resultat att företagen *helt naturligt* inte har tagit fram större vinst än som behövs för att få en skälig utdelning på aktiekapitalet. Enligt min mening är detta inte något uppseendeväckande, snarare tvärtom. Jag hör till dem som menar, att om vi har konsoliderade företag, så kommer detta inte minst de anställda till godo. Men, mina damer och herrar, under hela denna debatt om skatterna har man ideligen från borgerligt håll hävdad, att »vi inte kan lasta på företagen så här mycket». Enligt min uppfattning är det en absolut felaktig argumenteringsmetod, om man önskar ett väl konsoliderat näringsliv. Man bör inte gång på gång göra gällande, att företagen är så hårt beskattade, när vi medvetet vidtager åtgärder, som möjliggör att de redovisade vinsterna inte står i något bestämt förhållande till företagens omsättning respektive *faktiska vinster*.

Finansministern har i sina direktiv till den del av den allmänna skatteberedningen som vi kallar företagsskatteutredningen sagt, att kommittén bör undersöka om de nu gällande reglerna för beskattning av de företag vi här talar om — enskilda rörelseidkare, fria yrkesutövare, lantbrukare m. m. — är lämpliga. Det kan hända, säger finansministern i direktiven, att man skulle kunna närma skattereglerna till vad som gäller för aktiebolagen; det kan tänkas att vissa företagsformer kan lämpa sig för att beskattas på annat sätt och efter andra grunder. Några mera vidgade direk-

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m. Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m. tiv kan väl en kommitté inte få. Detta är ett av skälen till att vi anser en ny utredning alldeles onödig.

Herr Hagberg tar den statistik som föreligger beträffande ökningen av antalet aktiebolag som bevis på att det är något fel. Kanske kan man använda den statistiken på det sätt som herr Hagberg gjorde, men jag skulle närmast vilja se saken på ett annat sätt. Om det nu var en tillfällig ansvallning i bolagsbildningen i anledning av den utformning lagen om allmän tjänstepension hade fått, kanske man nu bör erkänna, att vi har ändrat lagen så att det motivet bortfallit. Men, ärade kammarledamöter, om det finns en form för företagsverksamhet, nämligen aktiebolagsformen, som är särskilt gynnsam för företagandet, är det inte då bevis på god anpassning om allt fler går över till att använda den formen? Det är väl ingen negativ utveckling, om man i ett land får en mängd aktiebolag som en följd av låt oss säga att vi utformat skattelagstiftningen som vi gjort. Jag kan inte se att detta skulle vara något bevis för att vi måste tillsätta en särskild kommitté för att titta på dessa förhållanden, när vi redan har en kommitté i gång.

Herr Spetz ville framhålla, att vi i stort sett var ense i utskottet och att det som skiljer är att den allmänna skatteberedningen knappast kan beakta de sociala aspekter som här föreligger. Jo, i den mån de sociala aspekterna framträder i form av avgifter och belastningar av olika slag, måste ju kommittén beakta dem. Det är såvitt jag kan se självklart om man skall få en riktig avvägning till stånd av företagsbeskattning. Det sambandet finns redan på många olika sätt, och även om jag alltid med intresse lyssnar till herr Spetz' anföranden, tycker jag att det denna gång inte var några väsentligt nya ting som han drog fram. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **HAGBERG** (h):

Herr talman! Jag återkommer till de av herr John Ericsson omnämnda siffrorna från allmänna skatteberedningen.

Beredningen har, som redan sagts, gjort en undersökning angående fördelningen mellan bolag å ena sidan och fysiska personer å andra sidan och funnit att de fysiska personernas relativa andel av det samlade skatteuttaget ökat från 77,3 procent 1952 till 84,9 procent 1960, medan bolagens andel sjunkit från 22,7 procent till 15,1 procent. Allt detta är självfallet riktigt, men det säger ju inte hela sanningen. Herr John Ericsson menar, att dessa siffror måste tydas så att skattebördan på företagen nu är mindre och skattebördan på fysiska personer större än tidigare. Så är näppeligen förhållandet. Förhållandet torde väl i stället vara följande.

Bolagens omsättning har ökats, deras vinster har också självfallet ökat i absoluta tal räknat, men deras vinstmarginaler har minskats på grund av den starka kostnadsökningen inom produktionen. Denna kostnadsökning beror ju i väsentlig mån på den starka uppgången i löneläget. Den starka uppgången i löneläget i sin tur slår naturligtvis ut i det kraftiga skattetillflödet från de fysiska personerna, inte minst på grund av den hårda progressiviteten i det svenska skattesystemet.

Herr John Ericsson anser, som sagt, att siffrorna talar till förmån för hans uppfattning. Jag vill fästa uppmärksamheten vid vad allmänna skatteberedningen själv säger, efter att ha publicerat dessa siffror. Man tillägger: »Orsaken till förskjutningen i skattebördan är för närvarande föremål för särskild analys.» Jag tycker man har anledning att avvakta den analysen. För mitt eget vidkommande tror jag att den kommer att gå i ungefär den riktning som jag här tillåtit mig antyda.

Vad herr John Ericssons senaste anförande i övrigt beträffar går det väl inte, herr John Ericsson, att utan vidare sätta likhetstecken i denna debatt mellan begreppet företagsamhet och begreppet bolag. Det finns ju också andra former av företagsamhet. Det är ju den företagsamhet som bedrivs i andra former än aktiebolag vi här talar om och vars konkurrenskraft vi, som står för utskot-

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m. tet, önskar stärka. Vill man argumentera här, får man väl hämta sina argument även ifrån det företagsområde vi diskuterar, nämligen det som representeras av handelsbolag, kommanditbolag och enskilda firmor, och inte enbart från aktiebolagens verksamhet.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Jag har försökt hävda den meningen gentemot herr Hagberg, att det inte kan vara så att marginalerna har blivit mindre därför att omkostnaderna har ökat. Det föreligger nämligen en följsamhet mellan omkostnadsökningar och prishöjningar. Kärnproblemet här är att vi i detta hus har beslutat skatteregler som har varit så gynnsamma, att företagen inte har behövt att redovisa sina vinster utan har haft möjligheter att avsätta till fonder av olika slag.

Det är riktigt som herr Hagberg citerade från allmänna skatteberedningens informationsmaterial att orsaken till förskjutningen av skattebördan för närvarande är föremål för analys. Analysen skall ge besked om vilka faktorer som har påverkat skatteunderlaget när det gäller företagsverksamheten, t. ex. hur mycket som avsatts till investerings- och pensionsfonder inom företagen och hur stort belopp man har skrivit ned varulagren med. Detta skall komma fram vid en närmare analys.

Ett ytterligare bevis för att herr Hagberg måste ha fel utgör det förhållandet, att hela den expansion som ägt rum under de senaste 10 å 15 åren inom svenskt näringsliv till 80—90 procent finansierats genom dolda reserver. Det erkänner bankmän och företrädare för näringslivet i allmänhet, och det är enligt mitt tycke ett idealiskt resultat av en skattelagstiftning.

Herr Hagberg säger vidare att jag borde hålla mig till den grupp av företag det här gäller. Ja visst kan man göra det. Själva skattebördan tror jag nog är större för de flesta andra grupper än för aktiebolagen. Man bör, som jag försökt antyda i mitt senaste anförande, ha

speciell uppmärksamhet riktad på dessa grupper, och om det nu inte är önskvärt att driva över företag, för vilka aktiebolagsformen inte lämpar sig, att bedriva sin verksamhet i form av aktiebolag, bör man utreda vad man skall sätta i stället, som är lika gynnsamt som aktiebolagsformen vid beskattningen. Detta gäller även sociallagstiftningen.

Vad jag har försökt hävda är att man knappast gör näringslivet någon tjänst genom att gång efter annan påstå att det är fara å färde för att skattereglerna innebär för stor belastning. I det hänseendet tror jag att man med jämnmood kan avvakta den utredning som är tillsatt och som har så vida direktiv. Det är i varje fall min förhoppning, att denna utredning inte skall fortsätta alltför lång tid framöver utan inom en tämligen rimlig tid kunna ange vad den i detta avseende tycker är lämpligt eller inte.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag har försökt visa här, att det föreligger en relativ sänkning av företagets vinstmarginaler samtidigt som deras vinster i absoluta tal växer. Nu menar herr John Ericsson att detta inte kan vara riktigt, eftersom det ju finns en bestämd följsamhet mellan å ena sidan uppgången i kostnadsläget och å andra sidan uppgången i prisläget. Företagaren söker självfallet att i den mån det går övervältra kostnadsökningen på köparen av hans produkter. Det är ett helt naturligt tillvägagångssätt. Men, herr Ericsson, detta resonemang kan ju näppeligen äga sin tillämpning på den väsentliga del av svensk produktion som avser exporthandeln, ty där är det inte vi som suveränt bestämmer priserna, utan där bestäms priserna av den internationella konkurrensen. Det finns väl ingen i denna kammare som bättre känner till dessa ting än just vår förutvarande handelsminister, som väl vet hurusom vårt land år efter år blir alltmera beroende just av sin exporthandel och också av de villkor, under vilka en starkt expanderande exporthandel måste leva, villkor som vi alla måste ta hänsyn till.

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m.

Jag har för ett par månader sedan tillåtit mig erinra kammaren om ett förhållande, som jag åter vill påpeka. Vi får inte glömma att ungefär var femte svensk, som är sysselsatt i produktivt arbete, arbetar för svensk exportnäring. Det visar i vilken omfattning vi är beroende av exportnäringen samtidigt som vi härvidlag inte är suveräna beträffande prissättningen.

Herr John Ericsson menade till slut, att det är fel att tala om att det är fara å färde för företagsamhetens framtid, att den har för stor belastning o. s. v. Jag har inte talat om dessa ting i dag. Det är ju inte de tingen vi här diskuterar, utan de ting, herr talman, som vi här diskuterar är att, om möjligt, söka skapa en likställdhet mellan å ena sidan den företagsamhet som bedrivs i form av aktiebolag och ekonomiska föreningar och å andra sidan den företagsamhet som bedrivs i form av enskilda firmor, kommanditbolag eller vanliga handelsbolag. Jag tillät mig i mitt första anförande understryka, att skattelagstiftningen, exempelvis i fråga om investeringsfonderna, ostridigt ger aktiebolagsformen vissa fördelar. Jag menar, att vi bör undersöka, om icke de fördelar, som bolagsformen ger exempelvis beskattningsvägen, även skulle kunna utsträckas till de dock ganska väsentliga delar av svensk företagsamhet, som icke bedrivs i aktiebolagsform. Det är den frågan, vi diskuterar i dag och icke någon annan.

Jag hemställer, som jag tidigare gjort, om bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Herr Ericsson kom i slutet av sitt anförande in på det som jag tycker är kärnpunkten i denna fråga. Han uttryckte en förhoppning om att företagsbeskattningskommittén med stöd av sina vidsträckta direktiv även skulle undersöka frågan om socialavgifter och annat sådant, som kan belasta den fria företagsamheten. Det är ju gott och väl att man hyser denna förhoppning. Vi har dock inom utskottet haft den upp-

fattningen, att vi på denna punkt bör skriva till Kungl. Maj:t, så att vi kan känna oss säkra på att denna fråga tas upp till behandling.

Svagheten i herr Ericssons argumentering tidigare här i dag och även vid diskussionen om exempelvis lagervärderingen är, att herr Ericsson konsekvent sätter likhetstecken mellan företagsamhet och aktiebolag. Han säger att företagsamheten naturligtvis väljer de former som är mest gynnsamma, och om man finner att aktiebolagsformen är den gynnsammaste, så övergår man till den.

Herr Hagberg frågade, om det från samhällelig synpunkt är något speciellt intresse, att man tvingar över all företagsamhet i aktiebolagsform. Herr Ericsson! Är det något samhällsintresse att en tandläkare bildar ett aktiebolag och anställer sig själv i bolagets tjänst i stället för att vara en fri näringsutövare? Jag tror inte det är så. Här behövs en översyn, och jag vidhåller mitt yrkande.

Herr SJÖNELL (fp):

Herr talman! Det förefaller mig som om herr John Ericsson hade en speciell fäbless för aktiebolagsformen. Han talar om att lagstiftningen är så speciellt gynnsam i vårt land just för aktiebolagen och att det i och för sig inte skulle vara något onaturligt, om ett större antal företagare, enkannerligen småföretagare, övergick till denna enligt honom så oerhört gynnade företagsform.

Jag vill i detta sammanhang bara ytterligare understryka vad herr Spetz sade, nämligen att det ändå inte kan vara någon naturlig utveckling som äger rum, när rader av småföretagare känner sig tvingade att övergå till den för dem främmande företagsform som aktiebolaget utgör. Jag kan från min egen praktiska verksamhet omvitna, att denna fortgående övergång till aktiebolagsformen känns betungande för företagen. Det är inte med någon entusiasm man tar på sig hela den börda, som aktiebolagslagen föreskriver. Lagen förutsätter bl. a. inlämnandet av en rad hand-

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m.
lingar, framför allt av redovisningsteknisk natur till patentverket, och sedan kommer oupphörligt anmaningar från myndigheterna, främst patentverket, om redovisning av en mängd för ett litet företag invecklade redovisningsdetaljer.

Aktiebolagsformen är ju, herr talman, enligt vår nuvarande lagstiftning i första hand avsedd för större företag, och de kontrollmöjligheter som finns inskrivna i aktiebolagslagen är till för att aktieägare och andra skall kunna få en inblick i företagen. Men när en tandläkare, som herr Spetz nämnde, en skomakare eller någon annan, som bedriver sin företagsamhet i enmansform, skall påta sig hela den börda, som aktiebolagslagen föreskriver, sker det motvilligt och med för dessa personer mycket stora kostnader. När småföretagargruppen tvingas ta på sig allt detta, måste det vara något fel på systemet. Det finns då all anledning att snarast möjligt företaga en utredning för att utröna var felet ligger och hur man skall kunna ge dessa företagare samma rättvisa möjligheter att driva sin verksamhet, som aktiebolagslagen har, men utan att behöva anlita den för småföretagarna krångliga och komplicerade företagsform som aktiebolagsformen medför.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Herr Spetz frågade, om jag tycker det är lämpligt att en tandläkare bedriver sin verksamhet under aktiebolagsform. Då kan man ställa frågan, varför han gjorde det i det fall som förekommit. Jo, det var en konsekvens av att ATP-försäkringen utformades så som den blev utformad. Om vederbörande under andra förhållanden sätter sin rörelse på aktier, får man väl söka motivet. Då är det, som jag sade, tydligen skattesynpunkterna som är avgörande. Därför hävdar jag att företagsbeskattningskommittén enligt sina direktiv kan ta upp denna sak till granskning.

Jag vet inte om man skall uttrycka sig så drastiskt som herr Sjönell gjorde, när han sade att företagarna tvingas övergå till aktiebolagsformen. Jag tror

inte det föreligger något sådant tvång. Beträffande socialavgifterna, olycksfallsförsäkringsavgifterna o. s. v., som man på senare tid har utpekat som en belastning för näringsutövare som icke är aktiebolag, kan jag säga att det inte gäller några stora pengar. Det finns dock en viss skillnad härvidlag till nackdel för företaget, vilka inte är aktiebolag. Det erkänner jag, men i övrigt kan jag inte finna några speciella skäl för att dessa grupper numera skulle behöva bilda aktiebolag. Men, mina damer och herrar, om vi har en form för drivande av rörelse som med nuvarande skatteregler är särskilt gynnsam, nämligen aktiebolagsformen, tycker jag det är rätt naturligt att folk använder den, om det är en rörelse i egentlig mening och inte läkarverksamhet eller liknande. Det skulle vara intressant att få en aktuell statistik från patentverket för att se om inte, sedan vi har vidtagit den här förändringen i allmänna tjänstepensionslagen, denna tillfälliga hausse kommer att dämpas. Om det ändå blir många nyregistrerade bolag, kanske det beror på att klimatet för näringslivet är ovanligt gynnsamt just nu.

Herr Hagberg sade till mig, att man kan kompensera sig för omkostnadsökningarna på alla andra områden än när det gäller exporten, där vi möter en internationell konkurrens. Ja, det är riktigt att vi kan möta svårigheter där. Jag är den förste att erkänna att åtskilligt här i landet och i andra länder visar, att det är mycket lättare för den som säljer på hemmamarknaden sådana varor som inte kan importeras att få täckning för kostnadsstegringar, men vi bör väl å andra sidan erkänna, att även om våra kostnader har ökats, så har effektiviteten i vårt näringsliv stegrats i ännu snabbare takt. Vi har kunnat hävda oss på världsmarknaden. Jag skall inte hänvisa till förra årets utomordentligt goda exportresultat, eftersom man då säger, att den där Ericsson i Kinna alltid är optimist och bara pekar på de ljusa sidorna, men jag vill nog ha sagt att ingenting tyder på att våra skatteregler vare sig för aktiebolag eller för andra former av

Om en samlad översyn av gällande bestämmelser rörande olika företagsformer, m. m. rörelse lägger hinder i vägen för exporten eller är sämre utformade än de skatteregler som gäller för våra konkurrenter. Vid en samlad överblick över skatterna och annat som påverkar kostnaderna, finner vi att våra skatteregler inte hindrar företagen att nå framgångar på exportmarknaden.

Jag vet heller inte, om företrädarna för företagen i främsta rummet vill aktualisera den här frågan. Jag vet i varje fall att många framstående företagare säger, att det inte är bra om man experimenterar med skattereglerna. Jag skulle kunna översätta det så här: Rör inte de nuvarande skattereglerna; de är mycket gynnsamma för näringslivet i allmänhet!

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Även med risk att bli betraktad som bra nog långsint kan jag inte underlåta att göra några reflexioner med anledning av vad som här har sagts om bolagsbeskattningen och vad därmed sammanhänger.

Vi minns att det för ett par år sedan förekom en bred samling kring kravet på en sänkning av bolagsskatten, därför att man ville bereda — som det sades — en kompensation åt näringslivet för ATP. Jag anförde då några små betänkligheter och sade att de där stora bolagen, för vilka, såsom herr Sjönell så riktigt påpekade, aktiebolagsformen är den naturliga formen, väl inte hade så förskräckligt svårt att klara ATP, medan de kostnader och besvär i samband med redovisningsskyldigheten som ATP medförde för den mindre företagsamheten var mera att fästa sig vid. Vi hade på vår sida en bestämd känsla av att man var rätt långt ute, men å andra sidan var samlingen så stor, att vi väl kände oss litet blyga.

Nu är det annorlunda. Nu befinner vi oss i en situation, där det talas om hur gynnsamt ställda bolagen är i beskattningshänseende och hur allt fler rörelser övergår till den formen. De där små företagen, som lämnades utanför när kompensation skulle ges för ATP, försöker nu aptera sig som bolag. Ja, i själva

verket tillgodoser de väl då intentioner som helt överensstämmer med Kungl. Maj:ts proposition, enligt vilken det var just aktiebolagen som skulle komma i åtnjutande av kompensationen.

Jag kan inte underlåta att göra dessa reflexioner. Jag tror vi litet var har anledning att undra, om inte avvägningen av beskattningen mellan olika företagsformer blev litet förhastad den gången.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ericsson, John*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 64;

Nej — 67.

Ang. förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Herr *Lindahl* anmälde, att han av misstag röstat för ja-propositionen.

Ang. förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av väckta motioner rörande förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 26, av fru *Hamrin-Thorell m. fl.*, och II: 40, av fru *Gärde Widemar m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen måtte

A) besluta sådan ändring av reglerna för förvärvsavdraget, att dess maximi-belopp höjdes från 2 000 kronor till 3 000 kronor i de fall förvärvsarbetande gift kvinna hade hemmavarande barn under 16 år, att gälla från och med 1962 års taxering,

B) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning

dels beträffande en omkonstruktion av förvärvsavdraget i syfte att genomföra en höjning av avdraget, så att det bättre överensstämde med de verkliga merkostnaderna även för förvärvsarbetande kvinnor med lägre inkomster,

dels om möjligheterna — bland annat med ledning av nyligen genomförd norsk lagstiftning — att medgiva rätt för två förvärvsarbetande makar att begära särtaxering vid inkomstbeskattningen, samt

dels rörande justering av reglerna för förvärvsavdraget i de fall, där hustrun verksamt deltagit i makens rörelse eller jordbruk eller haft inkomster av arbete i eget jordbruk, enligt i motionerna angivna riktlinjer;

2) de likalydande motionerna I: 35, av herr *Ringaby m. fl.*, och II: 39, av

herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte förelägga instundande höstriksdag förslag om sådana ändringar av bestämmelserna rörande förvärvsavdrag att

a) gift kvinna med minderåriga barn samt med inkomst av eget arbete eller av rörelse, där hon visade, att de verkliga kostnaderna för barnens omhändertagande överstege 1 700 kronor, efter särskild prövning erhöles avdrag för merkostnaderna, dock att kvotavdraget icke finge överstiga 20 procent av inkomsten,

b) ogift moder, varmed jämställdes änka och frånskild med minderåriga barn, erhöles motsvarande förbättrade avdrag, där hon visade, att de verkliga kostnaderna för omhändertagande av barn överstege den ortsavdragsförbättring hon erhöles på grund av förekomsten av barn,

c) gift man med minderåriga barn samt med inkomst av jordbruksfastighet eller av rörelse, där hustrun deltog i mannens förvärvsverksamhet, erhöles kvotavdrag, under förutsättning att det gjordes sannolikt, att värdet av hustruns arbete överstege 300 kronor och det visades, att de verkliga kostnaderna för barnens omhändertagande överstege nämnda belopp, och

d) gift kvinna med minderåriga barn samt inkomst av jordbruksfastighet erhöles kvotavdrag enligt samma riktlinjer som under c); samt

3) de likalydande motionerna I: 70, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 91, av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen måtte besluta, att kommunalskattelagens 46 § 3 mom. skulle erhålla i motionerna angiven lydelse. Detta förslag innebar, att gift kvinna med inkomst av egen jordbruksfastighet skulle tillerkännas rätt till kvotavdrag enligt samma grunder som nu gällde, då kvinnan hade inkomst av rörelse eller eget arbete. Vidare skulle enligt motionärernas förslag kvotavdrag medgivas gift man med inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse, när hans hustru vore verksam i förvärvskällan och hade hemma-

Ang. förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

varande barn under 16 års ålder. Kvotavdraget hade föreslagits till 20 procent av det belopp, som motsvarade femtedelen av mannens inkomst av förvärvskällan, dock högst till 700 kronor, så att det sammanlagda avdraget bleve högst 1 000 kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 26, av fru Hamrin-Thorell m. fl., och II: 40, av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats ändring av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen, samt de likalydande motionerna I: 70, av herr Bengtson m. fl., och II: 91, av herr Hedlund m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 26, av fru Hamrin-Thorell m. fl., och II: 40, av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats skrivelse till Kungl. Maj:t, samt

3) de likalydande motionerna I: 35, av herr Ringaby m. fl., och II: 39, av herr Nilsson i Svalöv m. fl.,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

I) av herrar *Söderquist, Christenson* i Malmö och *Stenberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 1 och 2 hemställa,

1) att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 26, av fru Hamrin-Thorell m. fl., och II: 40, av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats ändring av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen, samt med avslag å de likalydande motionerna I: 70, av herr Bengtson m. fl., och II: 91, av herr Hedlund m. fl., — måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 26, av fru Hamrin-Thorell m. fl., och II: 40, av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats skrivelse till Kungl. Maj:t, ävensom i an-

ledning av de likalydande motionerna I: 35 av herr Ringaby m. fl., och II: 39, av herr Nilsson i Svalöv m. fl., samt de likalydande motionerna I: 70, av herr Bengtson m. fl., och II: 91, av herr Hedlund m. fl., — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning för översyn av reglerna rörande förvärvsavdraget i av reservanterna angivna hänseenden ävensom av frågan om att medgiva rätt för två förvärvsarbetande makar att begära särtaxering vid inkomstbeskattningen;

II) av herrar *Gustaf Elofsson* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen — med bifall till de likalydande motionerna I: 70, av herr Bengtson m. fl., och II: 91, av herr Hedlund m. fl., samt med avslag å de likalydande motionerna I: 26, av fru Hamrin-Thorell m. fl., och II: 40, av fru Gärde Widemar m. fl., i vad däri yrkats ändring av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen — måtte för sin del antaga i denna reservation infört förslag till lag om ändrad lydelse av 46 § 3 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

III) av herrar *Hagberg, Yngve Nilsson, Darlin* och *von Sydow*, vilka, under åberopande av innehållet i de likalydande motionerna I: 35, av herr Ringaby m. fl., och II: 39, av herr Nilsson i Svalöv m. fl., ansett, att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen med bifall till nyssnämnda motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att Kungl. Maj:t måtte förelägga instundande höstriksdag förslag om sådana ändringar av bestämmelserna rörande förvärvsavdrag att

a) gift kvinna med minderåriga barn samt inkomst av eget arbete eller av rörelse, där hon visade, att de verkliga kostnaderna för barnens omhändertagande överstege 1 700 kronor, efter särskild prövning erhöles avdrag för merkostnaderna, dock att kvotavdraget icke finge överstiga 20 procent av inkomsten,

Ang. förvärvsavgdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

b) gift moder, varmed jämställdes änka och frånskild med minderåriga barn, erhöle motsvarande förbättrade avgdrag, där hon visade, att de verkliga kostnaderna för omhänderthavande av barn överstege den ordsavdragsförbättring hon erhöle på grund av förekomsten av barn,

c) gift man med minderåriga barn samt inkomst av jordbruksfastighet eller av rörelse, där hustrun deltog i mannens förvärvsverksamhet, erhöle kvotavgdrag, under förutsättning att det gjordes sannolikt, att värdet av hustruns arbete överstege 300 kronor och det visades, att de verkliga kostnaderna för barnens omhänderthavande överstege nämnda belopp, och

d) gift kvinna med minderåriga barn samt inkomst av jordbruksfastighet erhöle kvotavgdrag enligt samma riktlinjer som under c).

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Även i år har från folkpartiets sida framförts förslag om vissa ändringar ifråga om förvärvsavgdrag för gift kvinna vid beskattningen. Det sker i motioner av fru Hamrin-Thorell och fru Gärde Widemar m. fl., och deras yrkanden går bl. a. ut på att reglerna för förvärvsavgdraget skall ändras därhän att maximibeloppet för sådant avgdrag höjes till 3 000 kronor för gift kvinna med hemmavarande barn under 16 år; det avgdraget är nu 2 000 kronor. Och man anser att den nya ordningen bör tillämpas fr. o. m. 1962 års taxering.

Motionärerna föreslår vidare att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande omkonstruktion av förvärvsavgdraget i syfte att få en höjning av avgdraget till bättre överensstämmelse med de verkliga merkostnaderna även för förvärvsarbetande kvinnor med *lägre* inkomster. Motionerna innehåller också förslag om utredning angående rätt för två förvärvsarbetande makar att begära särtaxering samt om utredning rörande reglerna för förvärvsavgdraget i de fall, där hustrun verksamt deltagit i makens rörelse eller jordbruk

eller haft inkomst av arbete i eget jordbruk.

I reservation I till bevillningsutskottets betänkande angående bl. a. dessa motioner yrkas bifall till motionärernas förslag. Reservanterna är eniga med motionärerna om att det inte är bra som det nu är i här ifrågavarande avseenden, och vi menar att den omständigheten, att liknande önskemål, som framfördes och behandlades vid 1960 års riksdag, inte är skäl nog att nu utan vidare avslå motionerna.

Man kan förmoda att utskottsmajoriteten kommer att som ett ganska avgörande skäl emot bifall till reservationen och motionerna anföra att, såsom det brukar heta, »ingenting har inträffat sedan det senaste beslutet i frågan fattades» och att det därför inte finns anledning för riksdagen att ändra mening. Vi reservanter anser emellertid att de skäl för bifall, som tidigare funnits, alltjämt är för handen och rent av är mera påtagliga och bärande nu än förut. Enligt vår mening är detta skäl nog för de förnyade förslagen och för ett godkännande av dem. Redan den omständigheten att förslagen återigen framförts, på grund av det mycket utbredda missnöjet med nuvarande ordning, talar sitt tydliga språk.

Jag torde emellertid inte, herr talman, behöva gå närmare in på motionärernas och reservanternas motiveringar, som är väl kända liksom hela problemet — och jag har för övrigt anledning tro att någon av motionärerna kommer att ytterligare beröra dessa frågor. Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation I.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Till föreliggande betänkande har högerrepresentanterna fogat en reservation som grundar sig på i motionsväg framförda förslag angående förvärvsavgdragen med anhållan att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om förslag till höstriksdagen i berörda hänseenden.

Enligt nu gällande bestämmelser skall förvärvsavgdraget för familjer som har

Ang. förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

hemmavarande barn under 16 år utgöra 300 kronor jämte 20 procent av hustruns inkomst av eget arbete eller rörelse, dock tillsammans högst 2 000 kronor. Detta gäller såväl vid statlig som vid kommunal beskattning, och maximum uppnås då hustruns inkomst uppgår till 8 500 kronor. Genom dessa bestämmelser har frågan om förvärvsavdraget fått en ganska tillfredsställande lösning för det stora flertalet förvärvsarbetsande gifta kvinnor, men i vissa fall kommer avdraget att vara lägre än de faktiska kostnaderna. Har familjen flera minderåriga barn är det knappast troligt att schablonmetoden täcker de nödvändiga kostnaderna. För att få rätsida på detta förhållande förordar vi att gifta kvinnor, som vill göra anspråk på högre avdrag än 2 000 kronor, skall beredas möjlighet här till under förutsättning att de kan visa att kostnaderna varit högre, men alltså med ett belopp som motsvarar 20 procent av inkomsten såsom maximum. Denna särskilda prövning skall således inträda först då inkomsten överstiger 8 500 kronor.

Enligt vårt förmenande bör motsvarande ordning gälla för ogifta mödrar, varmed jämställes änkor och fränskilda, om de kan visa att de verkliga kostnaderna för omhändertagandet av barnen överstiger de ortsavdragsförbättringar som erhålles på grund av barnen.

Slutligen vill jag framhålla att en omprövning även bör företas beträffande äktenskap där s. k. faktisk sambeskattning förekommer, alltså där hustrun icke har egen förvärvsinkomst utan biträder mannen i dennes yrkesutövning då det gäller jordbruk och då det gäller rörelse. Som det nu är tas inte vid beskattningen hänsyn till minderåriga barn i dessa fall. Naturligtvis kan barnen även i dessa fall kräva tillsyn med därav betingade kostnader, om modern skall kunna delta i arbetet. Enligt vårt förmenande bör i sådana fall kvotavdrag erhållas, om det kan göras gällande att hustruns medverkan kan värderas till högre belopp än 300 kronor och det kan visas att hon på grund härav haft större kostnader för barnens passning och

vård. Enligt samma riktlinjer kan man då lösa frågan för gift kvinna med minderåriga barn och med inkomst av jordbruksfastighet.

Med anledning av de här framförda synpunkterna ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr III av herr Hagberg m. fl.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Detta är ju en gammal fråga, som vi har diskuterat länge här i riksdagen åtminstone sedan jag blev medlem av denna kammare. Det är inte fråga om annat än att den föll framåt vid fjolårets riksdag genom det beslut som vi då fattade, men icke förty är den inte slutgiltigt löst, och därför har vi motionärer fortsatt med att lägga den på riksdagens bord.

Jag skulle först vilja göra några allmänna reflexioner i anslutning till förvärvsavdragets betydelse för den grupp av förvärvsarbetsande kvinnor som motionen avser. Jag tror att vi alla kan vara överens om att samhället behöver denna grupp av kvinnor, ofta med en dyrbar, lång och kvalificerande utbildning, och att det vore för samhället nyttigt om vi kunde få ut dessa kvinnor i förvärvsarbetet.

De av kammarens ledamöter som i går åhörde interpellationsdebatten i andra kammaren fick väl ändå ett starkt intryck av att det inte minst inom sjukvården fattas kvinnliga befattningshavare och att vi verkligen borde stimulera kvinnorna till att ta ett sådant förvärvsarbete; det gäller inte bara sjukvården utan också undervisningsväsendet och andra områden.

Det är klart att olika faktorer hos kvinnorna skapar olust att ta ett förvärvsarbete, även om det — såsom i de nu anförda fallen — ur samhällets synpunkt skulle vara synnerligen angeläget. Lönesättningen för ifrågavarande kvinnliga befattningshavare är naturligtvis härvidlag av stor betydelse, men det är inte fråga om annat än att skattesystemet också inverkar på deras val mellan att arbeta inom hemmet eller ute på arbetsmarknaden. De anser sig, om de väl-

Ang. förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

jer det senare, inte få ekonomisk kompensation för de utlägg som de måste ha för hemmets skötsel. Vi har aldrig ens försökt oss på att beräkna vilka ekonomiska utlägg som måste uppkomma för de familjer där både mannen och hustrun är förvärvsarbetande. Det är inte heller lätt att beräkna vad det kostar att sköta barn och hem.

Samma motionärer som står för den motion vi nu diskuterar har också lagt fram ett förslag om att vi skulle försöka att åtminstone få fram en schablonsumma på vad det kostar att sköta hem och barn. Hade vi en sådan, skulle det givetvis vara mycket lättare att avväga de förvärvsavdrag som vi nu diskuterar. Jag beklagar att inte en undersökning görs i det avseendet, ty jag tror att den skulle vara till stor fördel inte bara för att ta ställning till den här frågan utan också i fråga om andra problem.

De föregående talarna har berört hur det förvärvsavdrag är avpassat som vi nu har att utgå ifrån. I vår motion har vi påtalat att förvärvsavdraget är för litet. Det täcker inte tillnärmelsevis de kostnader som utanför hemmet arbetande kvinnor har för att få ersättare i hemmet, när de har minderåriga barn att vårda. Vi har därför föreslagit att maximisumman skall höjas till 3 000 kronor från nuvarande 2 000. Vi tror inte att ens 3 000 kronor motsvarar de faktiska kostnaderna, men det har åtminstone tagits ett steg i rätt riktning.

Dessutom är förvärvsavdragens nuvarande konstruktion inte avpassad till de faktiska kostnaderna, vilket den skulle bli, anser vi, om procenttalet höjdes för den del av inkomsten som ligger i botten, ty då skulle kvinnor med små inkomster få en bättre anpassning av avdraget till de faktiska kostnaderna än de nu har.

Det är ju påtagligt att de kvinnor som arbetar inom jordbruket i sina mäns rörelser är missgynnade av den konstruktion vi nu har för förvärvsavdragen. Jag tycker att en rättvisare uppskattning av deras arbete skulle vara rimlig, och i vår motion har vi begärt en utredning på den punkten.

Ytterligare tycker vi att det vore lämpligt att undersöka om inte ett system, där valfrihet råder för de bägge förvärvsarbetande makarna i en familj att välja mellan särbeskattning och sambeskattnig, skulle vara fördelaktigt. Jag är fullt medveten om att det gäller en liten grupp, därför att den största procenten av de familjer där bägge makarna är förvärvsarbetande har fått en ställning i skattesystemet som är tillfredsställande för dem, i varje fall mera tillfredsställande än förut. Jag avser därför nu den relativt lilla gruppen av kvalificerade yrkesarbetande kvinnor. För dem skulle det väl ändå vara möjligt att tänka sig valfrihet. Tanken är inte så förfärligt verklighetsfrämmande, eftersom systemet praktiseras i Norge och där lär ha slagit bra ut. Jag kan inte säga någonting annat än »lär», därför att vi har inte tillräckliga uppgifter därifrån. Men det borde vara lämpligt att undersöka om det inte skulle passa även för svenska förhållanden.

Jag skulle förmoda att de som motsätter sig de här reformerna gör det av statsfinansiella skäl, ty några andra skäl kan näppeligen finnas. Därför skulle jag vilja sluta med att säga att visserligen skulle den utökning av förvärvsavdraget upp till 3 000 kronor, som vi har föreslagit, innebära ett inkomstbortfall för staten på 6 miljoner kronor, varav en tredjedel faller på 1961/62, men då har man inte räknat med det nya skatteunderlag, som man skulle få om man genomförde reformen. Jag är alldeles övertygad om att de som påstår att vi inte skulle få ut flera kvinnor i förvärvsarbetet från den arbetskraftsreserv som finns bland de hemmavarande kvinnorna inte har grundligt penetrerat det här problemet. Som det nu är råder det ingen tvekan om att en del av kvinnorna avstår från förvärvsarbete och i många fall till och med är direkt förbjudna av sina män att använda sig av den utbildning de har fått — till sjuksköterskor, lärarinnor, advokater, läkare etc. — därför att det inte lönar sig ekonomiskt för dem.

Jag tror därför att det är en felaktig

Ang. förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

argumentation att hänvisa till det statsfinansiella läget i den här frågan. Tvärtom skulle vi enligt min uppfattning tjäna på att få ut dessa kvinnor i förvärsarbetet. Detta är inte en kvinnofråga, utan det är en familjefråga och en samhällsfråga.

Med dessa ord, herr talman, instämmer jag i det yrkande som framställts av herr Söderquist om bifall till reservation nr I.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Denna fråga är ju inte ny utan är en mycket gammal bekant för riksdagen. Man har år efter år försökt åstadkomma en rättvisare beskattning för de gifta kvinnor som har minderåriga barn och som deltar i förvärvslivet, antingen som anställda eller också verksamma i egna företag.

Det dröjde inte länge innan riksdagen gav möjligheter att bevilja förvärvsavdrag åt dem som var anställda hos andra, men när det gällde gifta kvinnor med minderåriga barn i jordbrukets tjänst nåddes inga resultat. Riksdagen gick visserligen med på ett förvärvsavdrag på 300 kronor, men därvid har det stannat, under det att de anställda får 20 procent på sin överskjutande inkomst tills avdraget går upp till 2 000 kronor.

Inom centerpartiet anser vi det vara ett rättvisekrav att förvärvsavdraget även skall tillkomma de gifta kvinnor som arbetar i egen rörelse. En gift kvinna på landsbygden räknar nog inte med bara åtta timmars arbetsdag utan säkerligen med en avsevärt längre arbetstid, och det vore väl då inte mer än ett berättigat krav att även hon kommer i åtnjutande av det avdrag som de förvärvsarbetande kvinnor har vilka är anställda i andra företag. Vi har därför till utskottets betänkande fogat en reservation, där vi har krävt att de kvinnor som är egna företagare eller verksamma i egen rörelse skall få samma rättigheter som de som är anställda. Detta har utskottet emellertid inte velat gå med på.

Fru Hamrin-Thorell var i sitt anförande inne på just detta, att de båda

kategorierna borde ha samma möjligheter till förvärvsavdrag, men tillade att en utredning borde ske. Fru Hamrin-Thorell! Den utredning som gäller för dem som är anställda bör kunna gälla även för dem som har egna företag, och varför skulle man då begära en ny utredning? Det skulle bara föra med sig att ärendet förskjutes ytterligare. Jag anser för min del att rättvisan kräver att de kvinnor som arbetar i egen rörelse ges samma rättigheter som de kvinnor har som är anställda. Jag tror att deras arbete i den egna rörelsen är lika värdefullt som om de utfört det i en anställning.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr II i detta utskottsbetänkande.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Frågan om familjebeskattningen eller — för att använda den mera populära politiska propagandatermen — sambeskattningen har såvitt jag kan erinra mig varit föremål för åtminstone de senaste femton årens riksdagsprövning. Riksdagen har också vid skilda tillfällen genomfört vissa förändringar på detta skatteområde.

Det finns kanske skäl att erinra om att den s. k. sambeskattningsrevisionen tillstattes 1957. Dess översyn ledde till att finansministern i följd på basis därav förelade riksdagen vissa förslag. Riksdagen beslöt också i stort sett i enlighet med de framlagda förslagen — förslag som enligt mitt sätt att se innebar ganska betydande ändringar i fråga om både förvärvsavdragets storlek och avdragets tillämpningsområde.

Fru Hamrin-Thorell sade nu att föregående års beslut innebar ett steg i rätt riktning men att det förvisso inte innebar någon slutgiltig lösning. Nej, jag tror också att fjolårets beslut ingalunda var en slutgiltig lösning av frågan om familjebeskattningen. Jag är alldeles övertygad om att det finns skönhetsfläckar i vår nuvarande form av familjebeskattning, som man måste söka komma till rätta med om man med fog skall kunna

Ang. förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

tala om en rättvis beskattning. Men inte löser vi den frågan med att bara höja förvärvsavdraget. Så lätt går det tyvärr inte, utan vi tvingas väl snarare att försöka inrikta vårt intresse på just de familjetyper som har särskilt svag inkomst och som inte kan ha någon större nytta av ett höjt förvärvsavdrag.

Jag vill inte mucka gräl med någon eller försöka provocera, men under alla de år jag lyssnat till dessa diskussioner har jag fått en ganska bestämd känsla av att det egentliga motivet för kravet på höjda förvärvsavdrag helt enkelt har varit att man velat försöka lindra progressiviteten i beskattningen. Det kan emellertid inte få vara huvuduppgiften för en rättvis avvägning av familjebeskattningen.

När utskottet nu har haft att pröva samma yrkande som motionsvis framfördes vid fjolårets riksdag och då avvisades, har det enligt vårt sätt att se inte förekommit något nytt som skulle kunnat medföra ett förändrat ståndpunktstagande från utskottsmajoritetens sida. Jag har tidigare sagt att frågan om familjebeskattningen inte löstes med fjolårets beslut utan att det krävs att man skaffar sig betydligt djupare insikter om familjebeskattningen. Därför har finansministern, som också antydde dessa ting i sin proposition i fjol, fullföljt detta genom att i direktiven till allmänna skatteberedningen särskilt peka på nödvändigheten att undersöka just denna del av familjebeskattningen.

Att under sådana förhållanden nu inbjuda riksdagen dels att anta ett direkt lagförslag om en höjning av förvärvsavdraget, dels att skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning om valfrihet när det gäller särtaxering och dels att utreda frågan om ett utvidgat tillämpningsområde anser utskottet ändå inte vara rimligt, allra helst som det beslut som riksdagen fattade i fjol får sin första tillämpning i 1961 års, alltså innevarande års, taxering. Nog borde vi väl få pröva vad vi har beslutat åtminstone över ett taxeringsår innan man gör direkta ändringar i ett så nyligen fattat beslut.

När fru Hamrin-Thorell säger att ett

ökat förvärvsavdrag inte skulle innebära ett skattebortfall för staten utan att man kan räkna med att ett ökat skatteunderlag skulle uppstå genom att gifta kvinnor i större utsträckning än nu skulle söka sig ut på arbetsmarknaden, så kan detta måhända vara riktigt, men det är väl ändå än så länge bara en gissning, ty det finns ju ingen utredning som talar om hur många gifta kvinnor med yrkesutbildning eller utan som nu föredrar att stanna hemma i stället för att söka sig ut på arbetsmarknaden just på grund av familjebeskattningskonstruktionen.

Jag tror att det är helt andra bevekelsegrunder som avgör huruvida båda makarna deltar i förvärvsarbete eller inte. Det är dock möjligt att människor på grund av den propaganda som förs bibringas den uppfattningen att det är ofördelaktigt för gifta kvinnor att ge sig ut på arbetsmarknaden. Ja, för vissa kvinnor kan det vara på det sättet. Det beror alldeles på i vilket inkomstläge hon hamnar själv och i vilket inkomstläge mannen befinner sig. Med de regler vi nu har kan man ändå, om inkomsterna är någorlunda lika för makarna, komma upp i en gemensam familjeinkomst på 25 000 kronor utan att det är ofördelaktigt ur skattesynpunkt. Genom den höjning av förvärvsavdraget från 2 000 kronor till 3 000 kronor som motionärerna föreslagit skulle denna gräns höjas upp till — vill jag minnas — 50 000 kronor. Det är klart att skattereglerna då skulle drabba ett mindre antal, men som sagt, herr talman, jag tror knappast att det är uteslutande de skattekonomiska synpunkterna som är avgörande för huruvida den gifta kvinnan går ut på arbetsmarknaden eller inte.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till bevillningsutskottets hemställan.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp):

Herr talman! Jag skulle bara vilja fråga utskottets ärade talesman om han anser att det ligger en orättvisa i att den gifta landsbygdskvinnan med minderåriga barn och med det mycket mycket hårda arbete som hon har skulle

Ang. förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

komma i åtnjutande av samma avdrag som den förvärvsarbetande kvinna som är anställd.

Av herr Erikssons anförande fick man lätt den uppfattningen att detta arbete inte kunde likställas med den anställdas och att landsbygdskvinnan därför inte skulle ha samma förmån. Han säger att man inte löser frågan med höjda förvärvsavdrag. Vi kommer mycket väl ihåg hur besvärligt det var att få de 300 kronors avdrag godkänt för landsbygdskvinnorna. Det skedde först efter många år efter det man hade beviljat de anställda denna förmån. Sedan gav man de anställda kvinnorna förmånen med 20 procents avdrag från den samlade inkomsten upp till 2 000 kronor, men där lät man landsbygdskvinnorna stå kvar med de 300 kronorna. Det är detta som vi, herr talman, anser vara en orättvisa som bör undanröjas, och den kan undanröjas utan några utredningar som belastar statsverket på något sätt, ty man kan gå efter precis samma normer. Ty om det inte blir någon inkomst för jordbruket är det ingenting att dra av, och då får kvinnan inte heller något avdrag, men om jordbruket ger 25 000 eller 30 000 kronor i inkomst och hon varit fullt sysselsatt med att hjälpa sin man att förvärva detta och ta hand om barnen under 16 år m. m., varför skulle hon inte då vara lika berättigad till ett avdrag som om hon tagit anställning i fabrik och där gjort sig en inkomst? Jag tror inte det funnits någon möjlighet för mannen att skaffa sig denna inkomst om han inte haft en duktig hustru som hjälpt honom med arbetet, och därför bör hon komma i åtnjutande av samma avdrag som tillerkänns andra.

Det är detta som vi velat framhålla i vår reservation. Jag hoppas att kammaren skall vilja biträda det rättvisekravet att ge landsbygdskvinnan samma förmåner som en som är anställd utanför sitt eget företag.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Jag fäste mig vid ett par småsaker i herr Erikssons anförande.

Han började med att tala om att denna fråga var mycket gammal. Han hade uppmärksammat, att den behandlats i debatter och motioner under femton eller tjugو år. Det är riktigt. Men han drog, såvitt jag förstår, inte den riktiga slutsatsen av denna iakttagelse, nämligen att detta är ett viktigt problem, ett problem som inte är löst och som väcker oro hos breda lager av befolkningen. Det är f. ö. anledningen till att motionen kommit tillbaka i år, fastän en liknande behandlades i fjol, som herr Eriksson mycket riktigt påpekade.

Herr Eriksson påminde om att det existerar någonting, som heter allmänna skatteberedningen, som har möjlighet och kanske rent av skyldighet att behandla detta problem. Ja, det har vi reservanter observerat, och vi förmodar att motionärerna också gjort det. Men vi har resonerat som så att denna skatteberedning, som åberopas i många sammanhang och som man hänvisar till när man inte vill göra någonting, i varje fall för tillfället, borde vara så arbetstyngd, att den skulle bli tacksam och glad om den inte behövde ta hand om denna fråga genast. Vi anser nämligen att det här problemet är så aktuellt att det borde behandlas med förtur. Men skatteberedningen har många frågor som är angelägna och därför tror vi att den här saken inte kommer att behandlas omgående såsom borde ske. Därför har vi tänkt oss att familjebeskattningen — i varje fall i vissa delar — skulle göras till föremål för en särskild utredning.

Herr Eriksson trodde inte på att det var enbart skatteekonomiska skäl som gjorde att många kvinnor drar sig för att gå ut i förvärvsarbetet. Men det är nog ändå så att ett stort antal kvinnor — liksom f. ö. också män — verkligen tror att det finns starka skatteekonomiska skäl för somliga kvinnor att avstå från förvärvsarbete. Herr Eriksson antydde som en möjlighet att denna måhända felaktiga uppfattning skulle kunna bero på propaganda från visst håll. Det är möjligt att det har propagerats, men om det råder en felaktig uppfattning skulle det kanske vara skäl att göra en

Ang. förvärvsavdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

utredning som klarlade saken. Därefter kunde man bereda de kvinnor, som av skatteeconomiska skäl inte vill ge sig ut i förvärvsarbetet och som enligt herr Eriksson har fel, tillfälle att övertyga sig om att de har fel. På så sätt finge vi denna fråga löst.

Fru **HAMRIN-THORELL** (fp):

Herr talman! Jag håller med herr Eriksson om att frågan inte löses genom att man höjer förvärvsavdragets maximum från 2 000 till 3 000 kronor, men jag nämnde också ett par andra utvägar som skulle kunna föra frågan närmare en lösning.

Jag vill heller inte provocera herr Eriksson till någon fight i dag, men jag förstår inte varför han med sådan emfas påpekar att han under alla dessa år misstänkt, att bakom motionerna skulle ligga en lust att minska progressiviteten för dessa familjer. Det låter nästan som om det hade varit något sjukt eller rent av oanständigt att vilja göra det. Även om så vore fallet, har någon sådan lust faktiskt inte varit huvudorsaken till att vi återkommit med motionen år efter år. En del av våra skäl har herr Söderquist anfört. Det är väl ändå alldeles naturligt att för en gift kvinna är valet mellan att arbeta hemma och arbeta ute en ekonomisk fråga, även om vi kan vara överens om att andra faktorer också påverkar hennes val. Jag håller med herr Eriksson om att man inte vare sig bland kvinnor eller män skall bedriva propaganda genom att påstå att det inte går att få ut några kvinnor i förvärvslivet eftersom skattesystemet är sådant det är. Jag tycker att man ärligt skall tala om hur det ligger till. Den avvägning som vi gjorde förra året medförde en obestriddlig fördel för de flesta. Vi hushållningar får ofta höra: »Jag kan inte ta plats hos frun, därför att jag blir sambeskattad och får så hög skatt.» Den som säger så har fått det hela om bakfoten. Såsom jag nämnde gäller frågan bara den lilla gruppen av kvalificerade kvinnor. Det skall man rättvisligen säga ifrån. Jag håller med om att det blivit

en psykologisk fråga och att människorna i detta fall har en massa vanföreställningar. Man bör skilja mellan de olika grupper det här gäller.

Till sist vill jag framhålla att vi reserverar inte bara påpekar att 3 000 kronor i förvärvsavdrag skulle motsvara de faktiska kostnaderna bättre än nuvarande 2 000. Vi vill också ha förvärvsavdraget så konstruerat att det blir en högre avdragsprocent för botteninkomsterna. Då blir det en rättvisare avvägning även för dem som har låga inkomster. Jag tycker inte att det är rättvist att säga att vi bara ömmar för dem som har höga inkomster.

Herr **ERIKSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Herr Elofsson i Vä ställde en ganska intrikat fråga till mig — så intrikat att han visst gick ut ur kammaren, och det var ganska tacksamt för mig, eftersom det är litet svårt att svara på den — nej han är ju kvar här. I frågeställningen lade nämligen herr Elofsson inte så mycket av känslomättad värdering, att det är litet svårt att svara på frågan för att inte i herr Elofssons ögon verka hård och cynisk. Frågan lydde — om jag fattade den rätt — så här: »Anser herr Eriksson att det ligger någon rättvisa i de skatteregler som nu tillämpas t. ex. beträffande kvinnor som deltar i jordbrukshantering?» Ja, det är alltid svårt att uttala sig om rättvisa. Om jag säger herr Elofsson i Vä att jag möjligen kan inrymma den frågeställningen i vad jag antydde var skönhetsfläckar i vår familjebeskattning, är herr Elofsson då nöjd med svaret?

Herr Söderquist tyckte att jag inte drog de riktiga slutsatserna av mina egna iakttagelser här under årens lopp. Vad jag framhöll var att denna fråga hade varit föremål för uppmärksamhet åtminstone under de senaste 15 åren. Riksdagen har vid skilda tillfällen gjort vissa reformer, och detta vittnar om att riksdagen inte varit ointresserad av frågan. Men trots att man haft sitt intresse riktat på den och trots att man haft en speciell utredning som sysslat med den,

Ang. förvärvsavgdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

har man — som också utskottet konstaterat — inte kommit fram till vad jag skulle vilja kalla en slutlig lösning. Detta vittnar ju alldeles speciellt om svårigheten att komma till rätta med detta problem — en svårighetsgrad som inte minst understrykes av det faktum att den som kanske bäst känner till bestämmelsernas praktiska tillämpning, nämligen herr Spetz, inte finns med bland reservanterna. Det gör att jag känner mig mera stärkt i tron på riktigheten av vår ståndpunkt än vad jag tror att herr Söderquist kan göra utan herr Spetz.

Sedan är det klart, att det alltid är ekonomin som är avgörande för en familj när den bestämmer sig för om båda makarna skall ägna sig åt förvärvsverksamhet. Men när jag använde termen »den skatteekonomiska synpunkten» avsåg jag närmast att denna synpunkt inte enbart kan vara avgörande utan att även andra faktorer inverkar.

Fru Hamrin-Thorell kom ju att instämma med mig i så många avseenden att jag skall vara galant nog att inte fortsätta debatten med henne. Vi tycks i fråga om både den praktiska tillämpningen och den psykologiska effekten vara ganska ense. Därmed har vi kommit mycket långt, ty det har varit ett oerhört avstånd mellan fru Hamrin-Thorell och mig. Jag har inte gått många steg, men fru Hamrin-Thorell har småsprungit.

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Det är herr Erikssons apostroferande av herr Spetz som uppkallat mig. Låt mig endast säga att även solen kan ha sina fläckar. Kanske kan jag f. ö. få citera vad herr Spetz vid ett tidigare tillfälle yttrade: »Man kan bli miljökadad.»

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu förevarande betänkandet gjorda hemställan.

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr Söderquist, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del; som 3:o), av herr Elofsson, Gustaf, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom och herr Eriksson i Bäckmora vid betänkandet anförda reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Elofsson, Gustaf, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Söderquists yrkande.

Herr Elofsson, Gustaf, äskade emellertid votering även om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 41 punkten 1 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Söderquist m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits godkännande av den av herr Gustaf Elofsson och herr Eriksson i Bäckmora vid betänkandet avgivna reservationen.

Ang. förvärvsavgdrag för gift kvinna vid beskattningen, m. m.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Elofsson, Gustaf*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 28;
Nej — 22.

Därjämte hade 84 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 41 punkten 1, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Söderquist m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Söderquist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;
Nej — 31.

Därjämte hade 35 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det för-

slag, som innefattades i den av herr Söderquist m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Söderquist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 41 punkten 2, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Söderquist m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i motsvarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten 3 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Yngve*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 41 punkten 3, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Ang. prioritering av vissa kreditbehov

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hagberg m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nilsson, Yngve*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;
Nej — 19.

Därjämte hade 32 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. prioritering av vissa kreditbehov

Föredrogs ånyo bankoutsrottets utlåntande nr 21, i anledning av väckta motioner angående prioritering av vissa kreditbehov.

Till behandling i ett sammanhang hade bankoutsrottet förehaft sex inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 491, av herr *Jonasson m. fl.*, och II: 572, av herr *Elmwall m. fl.*, i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om undersökning av hur finans- och kreditpolitiken under senare tid inverkat på småföretagsamhetens arbetsförhållanden samt på grundval härav anhålla om utredning angående sådana riktlinjer för den framtida finans- och kreditpolitiken i olika konjunkturlägen, att småföretagsamhetens intressen kunde tillgodoses på tillfredsställande sätt, samt anhålla, att frågan om tillsättande av ett näringslivets kreditråd måtte utredas i enlighet med vad i motionerna anförts;

2) de likalydande motionerna I: 153, av herr *Virgin*, och II: 178, av herr *Bohman*, vari yrkats, att riksdagen skulle

uttala, att riksbankens rekommendationer till kreditinstituten borde så utformas, att detaljhandeln icke förhindrades att i normala kreditmässiga former tillgodose sitt kapitalbehov; samt

3) de likalydande motionerna I: 101, av herrar *Ferdinand Nilsson* och *Torsten Andersson*, samt II: 123, av herrar *Grebäck* och *Boo*, i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t göra framställning om att åtgärder måtte vidtagas för att bereda lån för byggande av vatten- och avloppsanläggningar samma prioriterade ställning på kreditmarknaden som tillkomme lån för bostadsbyggande.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att

I. motionerna I: 491 och II: 572, i vad de avsåge vissa utredningar, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. motionerna I: 491 och II: 572, i vad de avsåge tillsättandet av ett näringslivets kreditråd, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. motionerna I: 153 och II: 178 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

IV. motionerna I: 101 och II: 123 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Torsten Mattsson* och *Hansson* i Önnarp, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 491 och II: 572 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om undersökning av hur finans- och kreditpolitiken under senare tid inverkat på småföretagsamhetens arbetsförhållanden samt på grundval härav anhålla om utredning angående sådana riktlinjer för den framtida finans- och kreditpolitiken i olika konjunkturlägen, att småföretagsamhetens intressen kunde tillgodoses på tillfredsställande sätt.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Bankoutskottets utlåtande nr 21 har behandlat en del motioner, bl. a. en av herr Torsten Andersson och mig i denna kammare och en av herrar Grebäck och Boo i andra kammaren, som tar upp frågan om de pengar som kommunerna ligger ute med för byggande av vatten- och avloppsledning.

Vi har i motionen utgått från att kommunerna ålagts ett bestämt ansvar när det gäller bostadsproduktionen och därmed också beträffande byggande av vatten- och avloppsledning som är ett viktigt led i fyllandet av detta ansvar. Vi har ett onormalt högt ränteläge här i landet, och därför är det av stor betydelse under vilka förhållanden produktionen av bostäder kan bedrivas. I stort sett har man funnit att denna produktion inte kan bedrivas med de räntor som gäller på den allmänna marknaden, och bostäder produceras dels direkt med en lägre ränta dels också genom ränteeftergifter. Det har emellertid uppstått en flaskhals just beträffande byggandet av vatten- och avloppsledning. Detta är emellertid som berörts nödvändigt om man skall få fram ett nytt eller förbättrat bostadsbestånd. Denna fråga har likafullt lämnats öppen. Det sägs att vi där har att räkna med statsbidrag. Det är visserligen sant, men när vi vet hur bedrövt det har gått med utbetalandet av statsbidrag måste vi säga oss att det är en ganska dålig tröst när det gäller nuets bekymmer.

Vi kan utan vidare konstatera att det för budgetåret 1958/59 var en eftersläpning av statsbidrag med 638 miljoner kronor. Då företogs det kraftåtgärder, som det hette, och resultatet blev att vi nu är uppe i en eftersläpning på 885 miljoner kronor. Det har alltså i runt tal skett en ökning med 250 miljoner kronor. Det är en skrämmande utveckling. Den blir inte mindre skrämmande just när det gäller bostadsbyggandet ute i landskommunerna, sedan det upplysts från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att detta sammanhänger med förhållandena i landskommunerna, där byggnadskostnaderna för vatten- och avloppsledning-

Ang. prioritering av vissa kreditbehov
ar blir relativt höga på grund av stora avstånd etc. Man vågar dra den slutsatsen att det är fråga om en eftersläpning som väsentligen drabbar landskommunerna.

Nu har sagts, att det går att klara detta problem genom att höja utdebiteringen. De skattetyngda landskommunerna kan ta ut högre skatt. Detta strider, såvitt jag förstår, mot de principer som är uppställda för vatten- och avloppsförsörjningen. Man räknar icke med att detta skall bekostas av ordinarie uttaxerade medel, utan det skall bäras av fastigheterna och ingå såsom en byggnadskostnad. Man räknar med att kostnaden skall täckas med inträdesavgifter, med vattenavgifter o. s. v., alltså inte genom utdebitering. Då man dessutom vet hur högt det kommunala skattetrycket är och hur svårt det trycker på just landskommunerna, är detta en mycket dålig tröst. Under sådana förhållanden förefaller det rimligt att den prioritering av bostadsbyggandet som faktiskt föreligger också kommer denna del av bostadsbyggnadssektorn till godo.

Till utskottsutlåtandet är visserligen fogad en reservation, men denna tar framför allt sikte på frågor som mera berör den del av de kommunala uppgifterna som har med ett differentierat näringsliv att göra. Det är företagen som där ges ett stöd, och det är riktigt och välbehövligt. Jag vill gärna yrka bifall till den avgivna reservationen. Jag beklagar endast att inte frågan om bostadsförsörjningen i landskommunerna på samma sätt har legat representanterna för landskommunerna i utskottet om hjärtat.

Jag är ledsen att konstatera att en så viktig och betydelsefull fråga har blivit så pass illa hanterad, och inte heller när jag tar del av vad bankoutskottet skriver blir jag särskilt uppbyggd. Överst på sidan 4 skriver utskottet: »De i de övriga motionerna gjorda yrkandena skulle i realiteten komma att innebära en utvidgning av den prioritering som för närvarande gäller på kreditmarknaden. Utskottet anser en utveckling i sådan riktning icke önskvärd och kan därför

Ang. prioritering av vissa kreditbehov

ej förorda ett bifall till ifrågakavande förslag.»

I den mån denna verksamhet nu klaras med lånade medel tas dessa i den allmänna, den fria sektorn. Under sådana förhållanden förefaller det mig vara ett ganska enkelt problem. Det är ju bara att låta den prioriterade sektorn i samma mån utvidgas som man avlastar den fria sektorn. Det blir ju samma belopp, det är bara en omplacering på rimligare villkor.

Nu kan man säga, att drives detta mycket långt skulle vi få en ganska liten fri sektor och en ganska stor s. k. prioriterad sektor. Men om nu villkoren i den s. k. fria sektorn är synnerligen ogynnsamma för stora delar av produktionen — jag har den uppfattningen, och jag anser det dokumenterat att även statsmakterna anser att den är för ogynnsam för bostadsproduktionen — förefaller det mig inte vara något stort fel att den fria sektorn blir liten. Jag skulle vilja säga att målet måste vara att komma fram till en vettig räntesättning överlag.

Jag har i föreliggande situation intet yrkande, men jag beklagar att en så viktig fråga har i utskottet nonchalerats på detta sätt.

Herr MATTSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Vännen Ferdinand Nilsson beklagar att inte vi i utskottet har reserverat oss till förmån för hans motion. Jag måste säga att det kanske hade varit anledning. Han har på ett utomordentligt sätt här motiverat sin motion, och jag bara beklagar att han inte funnit anledning att också yrka bifall till densamma, så att man hade fått tillfälle att stödja den.

Till detta bankoutskottets utlåtande, som behandlar en motion från centerpartiet angående en utredning om den förda finans- och kreditpolitiken, har herr Hansson i Önnarp och jag fogat en reservation, då majoriteten av utskottet inte funnit anledning att yrka bifall till motionen.

Jag skall fatta mig kort, herr talman,

då vi här i dag i denna kammare ganska länge har diskuterat bevillningsutskottets yttrande angående förslag till utredning om hur företagsbeskattningen verkar på de enskilda företagen. Jag skulle vilja säga att den nu föreliggande frågan berör ungefär samma förhållanden. Ingen vill väl bestrida, att de olika ingripandena inom finanspolitiken drabbar olika företagsformer på olika sätt. Jag behöver bara nämna sådant som räntepolitiken, avsättning till investeringsfonder och många andra frågor. Där har den förda finanspolitiken missgynnade den mindre företagsamheten.

Utskottet säger att det inte är klarlagt om så är förhållandet. Vi vill därför genom motionen och reservationen yrka på en skrivelse till Kungl. Maj:t om en utredning. Om utredningen konstaterar att dessa grupper blivit missgynnade, skall det vidtagas åtgärder i den framtida finanspolitiken, så att inte småföretagsamheten missgynnas.

Jag tycker för min del att denna utredning är angelägen. Från riksdagens sida bör man väl vara beredd att, om det konstateras att vi har rätt i vad som sägs från vårt håll, vidtaga sådana åtgärder att man inte fortsätter att missgynna en viss företagargrupp.

Herr talman, jag vill med dessa ord yrka bifall till reservationen om en skrivelse till Kungl. Maj:t.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Reservationens ärade talesman som i detta avsnitt även företräder utskottet behandlade frågan på ett sätt, som gör det svårt för mig att veta riktigt hur jag skall uppfatta honom. Han sade att han var ledsen för att jag icke yrkat bifall till motionen, och det vittnar kanske om att han är ångerköpt för att så inte blev gjort i utskottet. Jag drar den slutsatsen och hoppas jag fattar honom rätt.

Men den möjligheten hade, om ångern varit djupt och fast grundad, stått honom fri även här. Jag skall inte ta bort tillfället härtill genom att själv göra något yrkande, eftersom jag är över-

tygad om att herr Mattsson kan återkomma i ärendet.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Den här sista tvisten tänker jag inte blanda mig i. Jag skall väsentligen inskränka mig till att bemöta vad som är sagt till förmån för den reservation som är anförd till utskottets betänkande.

Meningsskiljaktigheten gäller där endast vad som i det här sammanhanget kan vara angeläget att utreda eller inte utreda. Centerpartiet vill få till stånd något slags historisk utredning för att konstatera, vilka olägenheter som under gångna tider vållats de mindre företagen av den ekonomiska politik som har förts, och man menar att man med utgångspunkt från en sådan utredning skulle kunna dra vissa praktiska slutsatser.

Nu har det varit ett otal utredningar i gång på det här området, och bankoutskottet hänvisar i sitt utlåtande till att det för närvarande pågår en utredning, som kallas företagskreditutredningen. Utskottet har inhämtat att denna utredning, som beräknas bli färdig inom en nära framtid, visserligen inte kommer att utreda det vidlyftiga akademiska spörsmål, som är uppdraget i reservationen, men att den som en grundval för sina bedömanden om behovet av praktiskt-politiska åtgärder torde söka kartlägga i vad mån nuvarande institutionella förhållanden på kreditmarknaden inneburit speciella svårigheter för småföretag att tillfredsställande ordna sina finansieringsproblem.

Detta torde räcka för den praktiska sidan av saken. Om man kan räkna med att inom en mycket nära framtid få se resultatet av utredningen, bör väl ändå otåligheten kunna hållas tillbaka intill dess vi vet vad utredningen kommer att leda till. Vi utgår i bankoutskottet från att vi alla, oavsett politisk inställning, har ett gemensamt intresse av att inte överanstränga vårt utredningsväsende så att det inte kan fungera på det sätt som det med hänsyn till sin betydelse bör göra.

Ang. prioritering av vissa kreditbehov

Herr Ferdinand Nilsson talar i sin motion om en utvidgning av det prioriterade området. Det förefaller som om han menar, att lösningen på problemet med prioritering eller icke prioritering vore att föra över mest alltihop till det prioriterade området. Ja, det kan tyckas som om detta vore en lösning, men det finns en annan väg att gå, nämligen att överföra alltsamman från det prioriterade området, så att vi äntligen får vad som skulle kunna kallas en fri kapitalmarknad, där de olika anspråken får vägas mot varandra. Det är det mål vi strävar efter, och det är därför vi har avstyrkt de utvidgningar av det prioriterade området som har ifrågasatts inte bara på denna punkt, utan även på åtskilliga andra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Mitt genmäle skall bli mycket kort.

Jag förstår mycket väl att man, om man är anhängare av en hög ränta, vill överföra så mycket som möjligt till högräntesektorn. Jag är anhängare av en låg ränta, och den prioriterade sektorn innebär ju i det fallet vissa fördelar. Det är bara detta som skiljer herr Ewerlöf och mig i denna fråga.

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle:

Herr talman! Det var väl ändå någon förenkling av resonemanget!

Jag är inte någon anhängare av en högräntepolitik. Jag är anhängare av en politik, där de penningpolitiska medlen på bästa sätt får fylla sin betydelsefulla roll. Om detta sedan sker med en hög ränta eller en låg ränta lär få bero på omständigheterna.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag beklagar endast, att omständigheterna hittills har utfallit på det sättet, att herr Ewerlöf så lätt hamnat på högräntesidan!

Ang. prioritering av vissa kreditbehov

Herr **MATTSSON, TORSTEN**, (cp):

Herr talman! Utskottets ordförande herr Ewerlöf påpekade mycket riktigt, att vi vill få till stånd en — om kanske inte enbart historisk — utredning om den ekonomiska politiken. Jag vill bara säga att det enligt vad jag hört av de debatter om den ekonomiska politiken, vilka hållits i denna kammare, alltid har varit en ganska avsevärd skillnad mellan utskottets talesmans resonemang och de socialdemokratiska ledamöternas uppfattning. Jag hade hoppats att man här skulle kunna få klarlagt vilken sida, som har rätt när det gäller den förda politiken. Felet kanske är att det i denna motion har påpekats, hur den ekonomiska politiken verkat för småföretagens del. Om utredningen hade omfattat hela den ekonomiska politiken hade utskottet kanske kunnat bli enigt.

Jag vill också när utskottets talesman här talar om företagskreditutredningen konstatera, att denna inte har finansministerns uppdrag att utreda finanspolitiken. Vad den skall utreda är vilka kreditmöjligheter, som finns för de mindre företagen. Detsamma säger också riksbanken i sitt yttrande i anledning av motionen. Man yttrar sig över huvud taget inte om motionens syftemål, utan man gör där en uppräknig av de lånemöjligheter, som står till buds. Självfallet är vi från vårt håll tacksamma för att lånemöjligheterna för dessa företagargrupper blir tillgodosedda i någon mån, även om mycket återstår att göra. Tyvärr verkar dock finanspolitiken återhållande för de grupper jag här nämnt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt angående punkten I av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan och därefter särskilt beträffande punkterna II—IV.

Härpå gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mattsson, Torsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 21 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mattsson, Torsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstnings slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 115;

Nej — 18.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls sedermera vad utskottet i punkterna II—IV hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckta motioner om utredning rörande en fond för tillgodoseende av kommunernas lånebehov vid förvärv av mark för upplåtelse med tomträtt; och

nr 23, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående lån

Om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land

från riksbankens avbetalningslånefond till tjänstemän vid riksdagens verk för förvärv av bostadsrätt i bostadsrättsförening samt därav föranledda ändringar i bankoreglementet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av väckta motioner angående obligatorisk utrustning av motorfordon med asymmetriskt halvljus;

nr 40, i anledning av väckta motioner om traktorsläpvnags utrustande med varningsskylt; och

nr 41, i anledning av väckt motion om tandvårdens inordnande i sjukkaserverksamheten.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av motioner om viss översyn av strandlagen; samt

nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till lagen den 30 juni 1943 (nr 431) om allmänna vägar, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckta motioner om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 536, av herr *Osvald m. fl.*, och II: 630, av herr *Björkman m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa, att Kungl. Maj:t snarast måtte tillsätta en utredning med uppdrag att framlägga förslag på skolans och övriga kulturella områden i

syfte att stödja den estniska befolkningsgruppen i vårt land i dess strävan att hålla det egna modersmålet levande och att i övrigt bevara och vidareutveckla det estniska kulturarvet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet hemställt, att de likalydande motionerna I: 536 och II: 630 måtte anses besvarade med vad utskottet i utlåtandet anfört.

Enligt utskottets mening kunde det förutsättas, att statsmakernas behandling av esternas önskemål i skolfrågor skedde enligt av skolöverstyrelsen i yttrande över motionerna angivna riktlinjer. Utskottet hade vidare ansett, att det icke heller i fråga om bildningsarbetet i övrigt torde behöva råda någon tvekan om att såväl statsmakterna som myndigheterna vore beredda att lämna esterna och övriga grupper av flyktingar välvilligt stöd enligt de grunder som tillämpades eller kunde komma att bli gällande för alla medborgare i vårt land.

Reservation hade anförts av herrar *Nestrup, Ringaby, Eric Peterson, Dickson, Carlsson* i Huskvarna, *Nilsson* i Bästekille och *Källstad*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 536 och II: 630 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anfört.

Reservanterna delade motionärernas uppfattning, att en utredning borde ske i syfte att stödja den estniska befolkningsgruppen i vårt land i dess strävan att hålla det egna modersmålet levande och att i övrigt bevara sin kulturella särart. Reservanterna hade ansett, att detta borde bringas till Kungl. Maj:ts kännedom, och förutsatte, att Kungl. Maj:t under samråd med esternas representanter skulle vidtaga lämpliga åtgärder för frågans lösande.

Herr RINGABY (h):

Herr talman! Ingen kan väl ta miste på det verkligt stora intresse som finns

Om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land

inom den estniska folkgruppen, som tvingas leva i vårt land, för att bevara sin språkliga och kulturella särart så långt det över huvud taget nu är möjligt.

Från estniskt håll har vid flera tillfällen framställningar gjorts till Kungl. Maj:t i denna fråga. År 1958 begärde man att få undervisning i estniska språket införd i folkskolan för vissa estniska barn. Statsbidrag har begärts till löner åt lärare vid estniska kompletteringskolor. Man har också anhållit om statsbidrag till avlöande av specialutbildad person med uppgift att organisera den estniska skolverksamheten samt estniskt ungdoms- och bildningsarbete. I slutet av 1960 begärde man, om jag inte minns fel, statsbidrag till att avlöna en lärare vid en estnisk skola knuten till försöksverksamhetens högstadium.

Dessa framställningar har emellertid inte lett till några större resultat, låt vara att de i vissa avseenden bifallits och att skolöverstyrelsen varit positivt inställd till en del av framställningarna.

Skolöverstyrelsen säger nu att denna fråga kanske skulle kunna tas upp av 1960 års folkbildningsutredning. I utskottet har vi fått veta att det inte låter sig göra — folkbildningsutredningen skall just i dagarna avsluta sitt arbete, och därför går det inte att få till stånd en prövning den vägen.

Nu skall jag villigt erkänna att utskottets utlåtande är mycket positivt och mycket vänligt skrivet. Utskottet säger att den estniska gruppen skall tillerkännas samma fri- och rättigheter som tillkommer svenskarna. Man nämner att esterna är den största flyktinggruppen i landet med 19 000 å 20 000 människor. Man framhåller den mycket starka sammanhållning som esterna har visat och säger att den bör mötas med ett positivt intresse från samhällets sida.

Skolöverstyrelsen yttrar sig ungefär likadant och säger, att där det över huvud taget finns möjligheter att skapa en funktionsduglig skola för estnisk undervisning skall man också göra det. Numera finns som bekant estniska skolor både i Stockholm och i Göteborg.

Man pekar också på de både politiska

och kulturella förbindelser som funnits mellan vårt land och Estland så länge det existerade och säger, att dessa gamla förbindelser kanske motiverar en litet mera generös inställning till denna folkgrupp. Utskottet är till och med så vänligt i sin skrivning, att man inte avstyrker motionen utan föreslår att den må anses besvarad med vad som anförts.

Årligt talat är det inte så mycket som skiljer reservanterna och utskottet. Vi säger i reservationen att förbindelser sedan gammalt existerat mellan Sverige och Estland. Alltifrån det självständiga Estlands tillkomst 1920 och fram till statens tragiska upplösning fanns det faktiskt en kulturell autonomi som tillät svenskspråkiga invånare i Estland att få utbildning i svenska språket inte bara på folkskole- utan även på gymnasiestadiet. Vi säger att detta förpliktar och att vi bör i största möjliga utsträckning visa samma positiva inställning mot esterna i vårt land.

Allmänna beredningsutskottet behandlade detta ärende ganska ingående. Jag tror att vi diskuterade frågan under närmare sex timmar. Vi försökte därvid att så långt möjligt jämkta ihop våra ståndpunkter, men det lyckades inte fullständigt. Den skillnad som kvarstår är egentligen bara den, att utskottsmajoriteten föreslår att motionen skall anses besvarad med det anförda, under det att vi reserverar begär att riksdagen skall ge till känna vad vi har anförts. Det anses ju i riksdagen att Kungl. Maj:t vid detta senare språkbruk finner det mer angeläget att vidtaga någon åtgärd, och den åtgärd vi önskar skulle vara en liten utredning inom departementet, varvid man skulle kunna ta kontakt med det estniska folkets organisationer, diskutera frågan och klarlägga var det finns möjligheter att utvidga skolundervisningen i det estniska språket.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Efter herr Ringabys anförande är det måhända inte så mycket

Om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land

att tillägga. Hans motivering överensstämde ju nästan helt med vad utskottet anförde.

Jag vill dock konstatera, att den flyktinggrupp varom här är fråga består av cirka 19 000 personer och att det i utskottet upplysts att cirka 90 procent av dessa flyktingar numera är svenska medborgare och i den egenskapen har precis samma rättigheter och skyldigheter som alla vi andra, som bygger och bor i detta land.

Utskottet har också ansett, att det inte finns någon anledning att på det sätt som motionärerna och reservanterna har föreslagit särskilja denna folkgrupp från andra folkgrupper i vårt land, som lever under precis enahanda förhållanden som våra estländare. Vidare är att anteckna att vi redan nu har två estniska skolor, en i Göteborg och en i Stockholm. Med hänsyn till den stora geografiska utbredningen av vårt land är det lätt att förstå, att det kan vara förenat med vissa svårigheter att ordna undervisning på andra håll för övriga flyktingar.

Det kan tilläggas att det skulle förorsaka mycket stor skada, om vi blåser upp detta ärende till alltför stora proportioner. Vi är alla besjälade av en varm önskan att på allt möjligt sätt hjälpa de flyktingar, som vi har inom vårt lands gränser. Att då bryta ut estländarna och lämna de övriga åt sitt öde kan väl ändå inte vara rimligt. Inom utskottet har det ansetts att vi skall betrakta flyktingarna som likvärdiga vilken nationalitet de än kan tillhöra. Jag vill upprepa, att utskottsmajoriteten och reservanterna är ense om att stöd skall lämnas till alla flyktinggrupper i vårt land på de områden varom här är fråga.

1960 års folkbildningsutredning kommer inom kort att avsluta sitt arbete. I utskottet kände vi inte till vilka slutsatser utredningen skulle komma fram till, men vi ansåg att det i varje fall finns skäl att pröva utredningens förslag innan riksdagen i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad herr Ringaby och övriga reservanter har yrkat.

Det finns således från utskottsmajoritetens sida ingen avog inställning mot de estländska flyktingarna, utan tvärtom, men vi har ansett att de olika folkgrupperna skall behandlas lika.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! I egenskap av motionär i frågan vill jag begagna detta tillfälle att uttala min glädje över den mycket positiva inställning som både utskottets majoritet och — helt naturligt — reservanterna har visat till frågan om den estniska befolkningsgruppens kulturliv.

Jag har haft en alldeles speciell anledning att intressera mig för denna fråga därför att jag under min tid som professor vid lantbrukshögskolan som elever hade många studenter av estnisk härkomst, vilka — det kan jag gott säga — alla nu är verksamma inom olika vetenskapliga eller praktiskt-vetenskapliga institutioner och där utför ett mycket högt värderat arbete. Jag har härigenom, som sagt, blivit intresserad för att vi på allt sätt stöder den estniska folkgruppens kulturella strävanden.

Utskottet meddelar nu i sitt utlåtande att 1960 års folkbildningsutredning möjligen kan komma att föreslå ökade möjligheter till stöd för olika folkgrupper i vårt land och att resultatet av denna utredning bör avvaktas innan några ytterligare åtgärder vidtas. Jag kan väl förstå att man i ett sådant läge vill avvakta utredningens resultat.

Utskottet skriver i slutet av sin motivering, att det icke heller i fråga om bildningsarbetet i övrigt torde behöva råda någon tvekan om att såväl statsmakterna som myndigheterna är beredda att lämna esterna och övriga grupper av flyktingar ett välvilligt stöd. Jag vill understryka detta uttalande från utskottets sida.

Jag vill till sist livligt uttrycka den förhoppningen, att regeringen och framför allt ecklesiastikministern kommer att beakta de förslag som kommer att framläggas av den utredning, som här

Om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land

omnämnes, och att regeringen också kommer att vidta de åtgärder för att stödja esternas kulturliv som kan befinnas vara motiverade.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Nestrup* (fp).

Herr **SCHÖTT** (h):

Herr talman! I detta ärende föreligger en del obestridliga fakta, främst att den estniska flyktinggruppen är den största vi har; det har redan nämnts tidigare att den uppgår till över 19 000 personer. Det är även obestridligt att dessa estländare har gjort en mycket värdefull insats i det svenska samhället, och man kan utan överdrift konstatera att de varit en tillgång för vårt land. Dessutom kommer de från ett härtagat land, med vilket vi har gamla politiska och kulturella förbindelser. Jag tycker att vi bör göra klart för oss, att denna flyktinggrupp intar en särställning. Jag anser att utskottsmajoriteten inte tillräckligt beaktat detta utan i stället för mycket tryckt på att det skall råda absolut likställighet mellan dessa flyktingar och flyktingar från andra länder.

Jag tycker att vi därtill bör ta hänsyn till de förhållanden, som rådde i det fria Estland. Det har redan framhållits, att det där rådde kulturell autonomi och att den svensktalande befolkningen på samma villkor som den egna befolkningen på svenska åtnjöt undervisning både på folkskole- och gymnasiestadiet.

Många svenskar har själva kunnat bevittna detta. Jag glömmer aldrig det besök som jag själv hade tillfälle att göra i en svensk skola i Reval 1936. Jag har en oförgätlig minnesbild av pojkar och flickor, som där satt och läste den svenska Folkskolans läsebok. De representerade en rest av den svenska folkspillran i Estland. Man fick ett starkt intryck av vad det betydde för denna folkspillra att kunna åtnjuta undervisning på det egna språket.

Jag vill för min del helhjärtat instämma i reservanternas förslag. Jag

tycker det är en hederssak för Sverige att så långt det är möjligt underlätta den estniska folkgruppens i vårt land strävanden att hålla det egna modersmålet levande och bevara och vidareutveckla det estniska kulturarvet.

Jag anser att reservanternas önskemål är synnerligen blygsamma. De önskar ju endast en utredning i syfte att stödja den estniska befolkningsgruppen i dess nyssnämnda strävanden och att detta bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom. Jag är förvånad över att inte hela utskottet har kunnat ena sig om denna mycket blygsamma begäran. Jag finner det beklagligt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **SÖRLIN** (s):

Herr talman! Jag tror för min del att vi inte kan vinna något i denna fråga med att tala med något slags nationellt patos, som herr Schött nyss gjorde. Utskottet har varit mycket positivt till den estniska befolkningsgruppen, men det har även velat beakta att det finns andra flyktinggrupper här i landet. Vi vill att Sverige skall behandla de olika grupperna under någorlunda enahanda och lika villkor. Det är detta som gjort att utskottet kommit fram till sitt ställningstagande. Att såsom här förordats ge den estniska flyktinggruppen en särställning anser utskottet felaktigt.

Det finns ingen anledning för denna kammare att misstro utskottsmajoriteten. Vi är lika intresserade för saken som reservanterna, men utskottsmajoritetens skrivning är i varje fall någonting mera att ta på när man skall behandla människor lika, vilket vi brukar göra i vårt land.

Herr **SCHÖTT** (h):

Herr talman! Jag är den förste att beklaga att det i detta ärende skulle bli en politisk uppspaltning, men alla ser ju att det bakom reservationen tyvärr inte återfinns någon från herr Sörlins parti.

Om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land

Jag kan inte underlåta att fästa kammarens uppmärksamhet på Kungl. Maj:ts proposition nr 124, som redogör för Europarådets rådgivande församling och dess rekommendationer. I resolution 189 talas det om »läget i de baltiska staterna på tjuugoårsdagen av deras tvångsmässiga inlemmande i Sovjetunionen». I punkt 7 i resolutionen uppmanar församlingen »enträget medlemsregeringarna att understödja lämpliga åtgärder från de baltiska flyktingarnas sida för att bevara sin nationella kultur samt traditioner och språk, i avvaktan på den tidpunkt då Estland, Lettland och Litauen kan delta såsom fria nationer i de demokratiska internationella institutionerna».

Det torde inte vara någon tillfällighet, att av de svenska delegaterna ingen från herr Sörlins meningsriktning vid sammanträdet inom den rådgivande församlingen röstade för denna resolution.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att om man återgår till sakfrågan, så finner man i utskottets utlåtande en mening som citeras också av reservanterna. Där står det: »Enligt utskottets uppfattning bör flyktingar i Sverige som vill bevara sitt hemlands språk och kultur ges rimliga möjligheter till detta.»

Det är en uppfattning vilken även reservanterna tagit som sin, och jag är något förvånad över att herr Schött nu står upp och menar att reservanterna avser att särskilt hårt trycka på att dess uttalande gäller den estniska folkgruppen och att andra flyktinggrupper skulle ställas åt sidan. Det är ju inte detta som var meningen med motionerna. Motionärerna har ju preciserat sina önskemål och talat om att ett starkt behov skulle föreligga inom den estniska folkgruppen av skolutbildning i bland annat modersmålet. Utskottet och reservanterna har svarat med det citat jag nyss anförde, eftersom man har klart för sig att alla de önskemål motionerna upptar är tillgodosedda.

Skolöverstyrelsen har anfört, att så snart det finns underlag för undervisning i speciella estniska skolor är man villig att lämna statsbidrag. Vad beträffar folkbildningsverksamheten, som närmast skulle möjliggöra för den estniska folkgruppen att — precis som fallet är bland andra flyktinggrupper — ge dem som har kommit ur skolåldern möjlighet att tillvarata och utveckla sitt kulturarv, vet ju var och en, som varit verksam inom folkbildningsrörelsen, att det inte finns något studieförbund som vägrat att vidtaga positiva åtgärder i det avseendet.

Jag kan, herr talman, inte förstå varför det skall vara nödvändigt att riksdagen ger Kungl. Maj:t detta till känna. Utskottets majoritet är av den uppfattningen, att detta känner Kungl. Maj:t mycket väl till. Det är alltså från den utgångspunkten man skall bedöma utskottsmajoritetens behandling av motionerna, inte som ett tecken på att det finns skilda uppfattningar om flyktinggruppernas ställning i vårt land.

Herr RINGABY (h):

Herr talman! Jag vill livligt understryka vad herr Sörlin sade, nämligen att vi inte skall blåsa upp den här frågan till någon uppslitande partistrid. Vi skall väl kunna tala om det här i sansade ordalag, och det har jag försökt att göra.

Herr Sörlin säger att 90 procent av de estniska flyktingarna är svenska medborgare, men det beror ju på att de bara kan vara antingen svenska medborgare eller ryska medborgare. Jag har här i kammaren försökt få till stånd en möjlighet för dessa estländare att vara statslösa, men det kan de inte få vara. Ryska medborgare vill de inte för sitt liv vara, som bekant.

Sedan säger herr Sörlin, att man inte skall bryta ut den här folkgruppen och behandla den på annat sätt än andra flyktinggrupper. Det kanske kan diskuteras. Vi reservanter är givetvis lika intresserade som utskottsmajoriteten av att andra folkgrupper behandlas på

Om visst stöd åt den estniska folkgruppen i vårt land

samma sätt. Men, herr Sörlin, för att bygga en skola måste det ju finnas ett visst underlag, och såvitt jag känner till är det bara den estniska gruppen som är så pass stor att underlaget är tillräckligt. Det är därför vi i det här fallet har velat stödja just den estniska gruppen.

Herr NESTRUP (fp):

Herr talman! Jag har ganska svårt att förstå varför det har blivit så mycken replikväxling i den här saken. Jag anser att utskottet och reservanterna i det stora hela är överens.

Talet om skolor har kanske i någon mån överbetonats. Det finns annat som också hör till kulturen, och på det området vet vi så litet om vad estländarna egentligen vill. Jag tycker att det skulle vara lämpligt att, som vi reservanter föreslår, sätta sig i förbindelse med deras organisationer och ta bättre reda på vad de har för önskemål.

Vad sedan beträffar olika grupper av främlingar i vårt land får vi väl först konstatera att vi, som nation betraktade, har haft mycket god nytta av de allra flesta av dem. De har hjälpt oss i vårt arbetsliv. Att vi då skall behandla dem precis lika, är jag den förste att fordra — det får inte vara någon skillnad därvidlag. Emellertid har en grupp, estländarna, hunnit organisera sig på ett sätt som de andra grupperna ännu inte har hunnit men som de kanske kommer att göra, och jag kan inte inse varför man inte skulle kunna kontakta deras organisationer genom en utredning inom departementet. Sedan får ju regeringen ta ställning till önskemålen, och om regeringen finner dem vara angelägna, får den komma till riksdagen och begära pengar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Det kan väl inte gärna ha undgått herr Ringaby att estländarna redan har två skolor, en förlagd till

Stockholm och en till Göteborg. Vilka andra flyktinggrupper har det? Jag känner inte namnet på någon sådan. Det betyder att vi är på god väg när det gäller vårt lands estländare.

Till herr Nestrup vill jag ställa frågan: När hände det senast att riksdagen skrev till Kungl. Maj:t och begärde att Kungl. Maj:t skulle vända sig till utomstående och fråga om de önskemål de har beträffande vissa frågor? Är det så det brukar gå till? Det är möjligt att det förekommit tidigare, men i varje fall har jag inte kunnat upptäcka något sådant tillvägagångssätt. Reservanternas yrkande på denna punkt är mycket originellt. Det innebär att riksdagen skall anhålla att Kungl. Maj:t skall tillfråga den folkgrupp, som det här gäller, om vilka åtgärder som skall vidtagas från statsmakternas sida på vissa områden.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Jag är av den uppfattningen att samtliga flyktinggrupper skall behandlas väl, men jag vill än en gång understryka, att jag anser att denna flyktinggrupp intar en särställning. Att en stor del av estländarna blivit svenska medborgare tycker jag inte att de skall lastas för.

Jag är inte tillfredsställd med utskottets uttalande när utskottet nederst på sidan 3 säger, att enligt utskottets mening esternas intressen genom skolöverstyrelsens åtgärder blivit tillgodosedda på ett rättvist sätt, varför utskottet icke finner det sannolikt att en utredning i detta hänseende skulle kunna medföra ökade möjligheter att tillmötesgå önskemål från esternas sida. Jag tycker att man skulle ha kunnat vara så pass generös, att man gått med på en utredning, så hade man fått se vad den kan ge. Även om ett sådant tillvägagångssätt varit »originellt» vill jag rekommendera kammaren att följa reservanterna på denna punkt.

Jag ber därför ännu en gång att få yrka bifall till reservationen.

Om åtgärder till förekommande av skadeverkningar genom Ätråns översvämningar

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ringaby* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nestrup* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 49.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om åtgärder till förekommande av skadeverkningar genom Ätråns översvämningar

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 22, i anledning

av väckta motioner om åtgärder till förekommande av skadeverkningar genom Ätråns översvämningar.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 172, av herr *Anders Johansson m. fl.*, och II: 201, av herr *Gustafsson* i Borås m. fl., hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att en skyndsam prövning måtte komma till stånd rörande vilka åtgärder som kunde vidtagas för att förebygga de svåra skadeverkningar, som Ätråns översvämningar för närvarande tidvis åstadkomme i Svenljunga-Axelforsområdet samt att för riksdagen måtte framläggas förslag till åtgärder, för vilkas genomförande riksdagens medverkan kunde bli erforderlig.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 172 och II: 201 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **JOHANSSON, ANDERS**, (fp):

Herr talman! Föreliggande utskottsutlåtande påkallar inte något längre debattinlägg från min sida, i all synnerhet som det inte finns någon reservation fogad till utlåtandet. I min egen skap av motionär vill jag ändå konstatera, att även om utskottet inte har kunnat biträda i motionen gjorda yrkanden, har vi motionärer nått en hel del av vad vi syftade till.

Vi har framför allt uppnått att de tidvis återkommande och mycket besvärliga översvämningarna i Ätråns dalgång i Svenljungatrakten blivit föremål för en mera allmän uppmärksamhet. Allmänna beredningsutskottets medlemmar har ju på ort och ställe personligen tagit del av de rådande förhållandena och informerats om dessa. Av saken berörda remissinstanser har jämväl blivit i tillfälle att lägga fram sina synpunkter. Att man trots detta inte har kunnat finna någon utväg för det allmänna att medverka till att avhjälpa olägenheterna är endast att beklaga. Någon utväg måste emellertid finnas, och det gäller

Interpellation ang. principerna för handläggning av ärenden rörande skolbyggnader för enhetsskolan, m. m.

nu för de av översvämningarna närmast berörda att undersöka denna sak.

Det är riktigt som man säger, att ett under vissa förhållanden minskat utsläpp ur sjön Åsunden kan skapa motsvarande riskhot för översvämningar kring denna. En upprensning av älvfåran söder om Svenljunga skulle — föreställer jag mig — dra sådana kostnader att det skulle verka avskräckande för de berörda företagen. Huruvida man genom en hänvändelse till vattendomstolen och genom dess medverkan kan finna en utväg återstår att se.

Det är begripligt att man inom Svenljunga köping med förväntan motser vad som eventuellt kan göras åt saken. Översvämningarna har varit både många och förödande under de gångna åren, och för varje gång tenderar de att bli värre och värre. Vattnet stiger allt högre upp i brädgårdar och industrilokaler och vållar driftstopp och ekonomiska förluster av kännbart slag. Att lösningen på det besvärliga problemet hör till det mera komplicerade torde väl alla vara ense om. Detta var ju också det intryck som allmänna beredningsutskottets medlemmar fick vid sitt besök på platsen. Icke förty vill jag liksom övriga motionärer uttala den förhoppningen att frågan ändå inte skall vara olöslig.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Interpellation ang. principerna för handläggning av ärenden rörande skolbyggnader för enhetsskolan, m. m.

Herr JONASSON (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Den relativt långa reformperioden för den nioåriga skolans införande från principbeslutet 1950 till det slutliga genomförandet under 1960-talet bör ha medfört goda möjligheter att införa den nya skolan under smidig anpassning och med ringa störningar. På kommunalt håll har man visat stort

intresse för skolreformen och tidigt vidtagit åtgärder för att ge den nya skolan en god start. Dessvärre synes statsmakten i vissa fall tillämpa ett tillvägagångssätt, som försvårar och ointetgör denna kommunala planering.

I början av år 1952 fattade fullmäktige i Gillberga kommun i Värmlands län för sin del principbeslut om byggande av lokaler för enhetsskola i Nysäter. Kommunens skolstyrelse fick uppdrag att införskaffa skissförslag m. m. I juli 1954 meddelade skolöverstyrelsen lokalbehovsprövning för skola i Nysäter. Överstyrelsen utgick från att skolan framdeles skulle omfattas klasserna 1—6 från två av kommunens skolområden samt 7:e och högre klasser från hela kommunen och från Långseruds församling i grannkommunen Svanskog. Vidare framhöll skolöverstyrelsen att statsbidrag kunde påräknas enligt gällande bestämmelser och att skissritningar borde utföras på ett sådant sätt att en framtida utbyggnad av skolan möjliggjordes.

I januari 1957 erhöles yttrande av skolöverstyrelsens arkitekt över ingivna skissritningar. Arkitekten påfordrade därvid vissa ändringar. Sedan dessa vidtagits godkändes skissritningarna av arkitekten i december 1957. Han framhöll därvid att vissa smärre justeringar borde vidtagas. I sitt tjänstememorial anförde han vidare, att en utbyggnad av skolan till dubbelt högstadium syntes trolig, och gav vissa anvisningar med anledning härav. En vecka senare avgav skolöverstyrelsen yttrande över förhandsgranskningen. Överstyrelsen godkände att huvudritningar upprättades i huvudsaklig överensstämmelse med det insända förslaget, dock borde iakttagas vad arkitekten anført i sitt tjänstememorial.

I november 1958 ingav skolstyrelsen ansökan om statsbidrag. I december samma år avgav vederbörande skolinspektör tillstyrkande yttrande å länskolnämndens vägnar, samtidigt som ärendet överlämnades till länsstyrelsen. I januari 1959 överlämnade länsstyrelsen handlingarna till skolöverstyrelsen och

Interpellation ang. principerna för handläggning av ärenden rörande skolbyggnader för enhetsskolan, m. m.

tillstyrkte därvid statsbidrag. Efter framställning från en grannkommun återremitterade skolöverstyrelsen ärendet till länskolnämnden. Under februari, mars och april månader verkställde länskolnämnden ytterligare utredning och hade överläggningar med representanter för berörda kommuner. Dessa överväganden ledde till att länskolnämnden i maj 1957 ånyo tillstyrkte bidragsansökan. I juni månad tillstyrkte skolöverstyrelsen i skrivelse till Konungen att statsbidrag beviljades. I skrivelsen framhölls bl. a. att byggnadsföretaget var synnerligen angeläget och att byggnadsarbetena borde få påbörjas snarast möjligt.

Trots de ingående överväganden som hade ägt rum i olika instanser återremitterade Kungl. Maj:t i oktober 1960 ärendet till skolöverstyrelsen med begäran att överstyrelsen skulle avge nytt utlåtande. Skolöverstyrelsen återremitterade i sin tur ärendet till länskolnämnden och länskolnämnden till skolstyrelsen i Gillberga.

Av det anförda framgår att skolöverstyrelsen tre gånger givit sin mening till känna att skolbyggnadsarbetena bör utföras och på sådant sätt, att enhetsskola med högstadium kan förläggas till Nysäter. Länskolnämnden har givit samma mening till känna två gånger. Det får förutsättas att dessa organ i sina bedömningar följer vissa allmänna principer.

Om Kungl. Maj:t i dylika fall inte finner sig böra bifalla ansökan utan sänder ärendet på återremiss, kan det bero endera på att ifrågavarande organ åsidosatt de gällande principerna eller på att principerna ändrats sedan organen gjorde sina ställningstaganden. Om sådan orsak inte finns skulle det framstå som egendomligt, om Kungl. Maj:t motsatte sig vad organen samstämmt anförde.

För Gillberga kommun skapar återvisandet av ärendet stora problem. Kommunen är i starkt behov av nya skolkolor. Såsom skolöverstyrelsen framhållit är det aktuella byggnadsföretaget syn-

nerligen angeläget. Skall en ny lokalbehovsprövning genomföras, vilket torde vara avsikten med Kungl. Maj:ts återremiss, fördröjes tillgodoseendet av lokalbehovet avsevärt. Genom Kungl. Maj:ts förfarande skulle i så fall lösningen av de akuta problemen försvåras och den av kommunen genomförda planläggningen för ett bättre skolväsen ointetgöras.

Kommunen har även haft betydande utgifter för förberedelser och planering. Kostnaderna härför kan beräknas till cirka 80 000 kronor. Såsom framgått av det anförda har dessa åtgärder grundats på tillstyrkanden från de berörda statliga myndigheterna. Skulle genom Kungl. Maj:ts förfarande den lösning, som kommunen med de statliga myndigheternas godkännande eftersträvat, inte kunna genomföras, har en avsevärd del av dessa utgifter varit förgäves. Under sådana omständigheter vore det rimligt med ersättning till kommunen.

Det refererade fallet bör inte ses som en isolerad företeelse. Det synes ha förekommit fall av liknande eller jämförbar karaktär. Med hänsyn till skolreformens snara genomförande får det också hållas för sannolikt att sådana kommer att uppstå även framgent, om inte åtgärder häremot vidtages. Frågan har därför en principiell räckvidd, som förtjänar ytterligare belysning.

Med hänvisning till det anförda anholder jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för eklektiskdepartementet få framställa följande frågor:

Vilka riktlinjer gäller för med enhetsskoleorganisationen förknippade skolbyggnadsärenden och i vilken mån har dessa riktlinjer ändrats under senare tid?

Anser herr statsrådet, att kommun i fall som det refererade bör få ersättning för vissa planeringskostnader m. m., därest kommunen på grund av Kungl. Maj:ts ställningstagande inte får möjlighet att genomföra avsedd skolbyggnation?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 13.33.

In fidem

K.-G. Lindelöw
